

FÆNOMENET FRIVILLIGHED

i et kundskabsperspektiv

Episteme -Theoria

Techne - Póiesis

Fronesis - Praxis

Titel: Fænomenet frivillighed - *En kvalitativ undersøgelse af frivillighed i et kundskabsperspektiv*

Afsluttende speciale i Kandidatuddannelsen i Læring og Forandringsprocesser ved Aalborg Universitet, København. 10. Semester. 12.06.2020

Anslag: 190.013 **Antal sider:** 79

Vejleder: Jin Hui Li

Udarbejdet af: Freja Corell (20172498) & Marielle Severinsen (20180756)

Abstract

In this master thesis we investigate how volunteers and employees in a volunteer organization in Denmark construct the phenomenon of volunteerism. The aim of this thesis originates from the evolving nature of volunteerism and the arising tension between professionalism and amateurism in the voluntary sector.

Since volunteerism and the related commitment are considered to be a significant driver of the welfare society, we find it interesting that volunteerism nevertheless must operate under special forms of governance that constitute how it is practiced. Based on this, professional employees may find it difficult to get the volunteers involved in the initiatives that the organization wants to implement. This can lead to discrepancies between the professional part of the organization and the volunteers, as the latter wants flexibility and self-determination concerning how to perform voluntary tasks. The purpose of this master thesis is therefore to investigate how volunteerism is constructed by both volunteers and professional staff in a volunteer organization in Denmark. Furthermore, we investigate whether there are different constructs of volunteerism among the volunteers and the professional employees who are handling the voluntary workforce.

To investigate this, we use a social constructionist approach in addition to Aristotle's understanding of knowledge. With this framework, we analyze how the construction of volunteerism can be understood and nuanced through Aristotle's conceptual apparatus of knowledge, where knowledge is divided into three different knowledge categories. Our empirical data is based on qualitative telephone interviews with six volunteers and two employees in the same volunteer organization. With our perspective, the six interviewed volunteers represent the organization's volunteer tradition, based on their common ground as volunteers where, in terms of their position, they are part of the organization's (voluntary) culture and practice. Furthermore, the two interviewed employees represent the organization's employee tradition. This tradition represents the professional aspect of volunteerism in the organization, which involves special professional ways of managing and organizing the voluntary workforce.

The analysis show that in the two above-mentioned traditions, a dissonance arises in the construction of the organization's target group. The results show that the dissonance between the different constructions is due to the fact that volunteers construct volunteerism in a practice-oriented and pragmatic way, in which employees, on the other hand, construct volunteerism on a general and strategic level. With our framework, this is linked to the fact that the volunteers identify themselves with the social category "volunteer". With this identification, there is an existing perception of the practical knowledge as legitimate and correct in relation to how the voluntary practice should occur. The employees' construction of volunteerism is linked to the fact that they identify their work in the organization with the social category "profession". This identification includes special standards for how the voluntary workforce should be handled to meet the special requirements, which the government entails. Based on the analysis, we can conclude that the employees' construction of volunteerism is based on the possession and application of theoretical, epistemic knowledge.

Furthermore, the results show that the dissonance in the different constructions of volunteerism decreases if the volunteers possess epistemic knowledge. Based on these findings, we conclude that the voluntary tradition should be perceived as divided into two sub-traditions, receptively professional volunteers and non-professional volunteers.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
1.1 Problemformulering	7
1.1.1 Afgrænsning af problemformulering	7
2. Problemfelt	8
2.1 Omstilling grundet COVID-19	9
2.2 Begrebsafklaring	11
2.2.1 Frivillighed og den frivillige sektor	11
2.2.2 Professionalisering	11
3. State of the art	13
4. Den undersøgte organisation	18
4.1 Medvirkende informanter	18
5. Specialets teoretiske ramme	21
5.1 Metaoptik	21
5.1.1 Relationernes betydning for meningsskabelse	22
5.1.2 Sprogets konstruktion	23
5.1.3 Sociale kategorier	24
5.1.4 Kritiske aspekter ved socialkonstruktionismen	25
5.1.5 Implikationer for specialet	27
5.2 Aristoteles' kundskabskategorier	27
5.2.1 Det teoretiske kundskabsområde	28
5.2.2 De praktiske kundskabsområder	29
5.2.3 Deltagerkundskab og tilskuerkundskab	31
5.2.4 Implikationer for specialet	32
6. Metode	33
6.1 Empirisk udgangspunkt	33
6.1.1 Telefoninterviews	34
6.2 Transskribering	35
6.3 Kritik af egen metode	36
6.3.1 Interviewsituationen	36
6.3.2 Begrænset empiriproduktion og mættethed	37

6.4 Ethiske overvejelser	38
6.4.1 Anonymisering	39
7. Analysestrategi	40
7.1 Analytiske læsninger	40
7.2 Efterrefleksioner	44
8. Analyse	45
8.1 Første analysedel: Informanternes praktisering og håndtering af frivillighed	46
8.1.1 Situerede definitioner af frivillighed	47
8.1.2 Professionaliseringens betydning for praktiseringen og håndteringen af fænomenet frivillighed	49
8.1.3 Det frivillige arbejdes instrumentelle karakter	54
8.1.4 Professionaliseringens betydning for frivilliggruppen	58
8.1.5 Delkonklusion på første analysedel	61
8.2 Anden analysedel: De to frivillige traditioner- fagligt og ikke-fagligt frivilligt arbejde	63
8.2.1 Relationernes betydning	63
8.2.2 Alderens betydning for kundskaberne	65
8.2.3 Praktisk skøn	70
8.2.4 Delkonklusion på anden analysedel	74
9. Diskussion	76
10. Konklusion	80
11. Litteratur	82
12. Bilagsoversigt	86
Formidlende artikel: Frivillighedens udvikling og kundskaber	87
Litteraturliste	92

1. Indledning

Frivillighed på det sociale område er i en rivende udvikling. I takt med det voksende samarbejde mellem de sociale frivillige organisationer og den offentlige sektor, vokser ansvaret hos de frivillige organisationer for at kunne bidrage til løsningen af velfærdsproblemer. Men for at den frivillige sektor kan løfte de arbejdsopgaver, som det tværsektorielle samarbejde fordrer, kræves større arbejdskraft i form af professionalitet. Der ses derfor en voksende andel af lønnede, fagprofessionelle medarbejdere på det frivillige sociale område, og disse udgør således størstedelen af den arbejdskraft, der bliver udført i de frivillige organisationer (Boje & Ibsen 2006:232). Fagprofessionelle, der arbejder strategisk med bl.a. kompetenceudvikling og håndtering af den frivillige arbejdskraft, bidrager således til at klæde de frivillige på, således at de på mest hensigtsmæssigt kan varetage de opgaver, de skal udføre i deres frivillige virke (Ibid). Noget tyder imidlertid på, at ansættelsen af fagprofessionelle i de frivillige organisationer ikke er nok i sig selv. Professionalisering former også selve praktiseringen af frivillighed, hvilket bl.a. kommer til udtryk i regeringens civilsamfundsstrategi, hvor et af de tolv initiativ omhandler, at de frivillige skal uddannes gennem gratis kurser for at højne deres kompetenceniveau (Regeringen 2017:11). Regeringen har afsat 26,5 mio. kr. til initiativet i perioden 2018-2020, hvor pengene går til at give den frivillige sociale sektor et *”kompetenceløft”* (Ibid). Med diskursen om *livslang læring*, hvorefter alle skal have mulighed for at opnå eller fornye kompetencer gennem hele livet, fremstår udbuddet af gratis kurser i de frivillige organisationer som meget tiltalende og nærmest endda som en menneskerettighed (Kommissionens tjenestegrene 2000:4). Udbuddet af kurser skaber imidlertid også en kontrovers med et af frivillighedens kerneprincipper; den demokratiske rettighed, hvor alle har ret til at indgå i det frivillige arbejde, uanset uddannelsesniveau, kompetencer mv., og hvor man skal kunne bidrage med de ressourcer, man nu engang er i besiddelse af (Wulff 2014:37). Strategiens initiativ sender således et signal om, at de frivillige skal uddannes for at imødekomme regeringens kvalitetsnormer. Der opstår således et spændingsfelt, når frivillighedens værdi om, at alle kan være frivillige og bidrage med det, de har, møder statens krav om kvalitets- og kompetenceudvikling.

Frivilligheden er i den grad under forandring, og spændingsfeltet mellem professionalitet og amatørisme er en relevant problematik i de sociale frivillige organisationer, der arbejder udviklingsorienteret med frivillig arbejdskraft, hvor de frivillige bl.a. skal kompetenceudvikles. De ansatte arbejder efter en række kontrakter og samarbejder med det offentlige, hvorfor de skal overholde visse aftaler og udføre bestemte opgaver i relation hertil (Wulff 2014:86). De ansatte kan således opleve, at det er svært at få de frivillige med på nye initiativer, organisationen ønsker. Dette kan føre til uoverensstemmelser mellem den professionelle del af organisationen og de frivillige, da sidstnævnte ønsker fleksibilitet og selvbestemmelse over, hvordan de skal udføre de frivillige arbejdsopgaver. Denne problematik er vi også blevet introduceret til i organisationen, vi har undersøgt i forbindelse med dette speciale. Til et af de indledende møder med souschefen i organisationens frivilligafdeling blev det beskrevet, at der kan opstå visse udfordringer ved at skulle arbejde udviklingsorienteret og samtidig have de frivillige med på organisationens nye tiltag. Denne praksisnære problematik er interessant, da professionaliseringen af den frivillige sektor medfører betingelser for, hvordan det frivillige arbejde skal praktiseres og håndteres. Det formodes, at fokus hos organisationen ligger på de særlige dimensioner af det frivillige arbejde, der måles, hvorfor andre dimensioner, som foretages i praktiseringen af frivillighed, ikke nødvendigvis anerkendes som "rigtig" praktisering (Ahrenkiel & Steen 2012:37). Som følge af dette kan der opstå en hierarkisering af arbejdsopgaver, og forespørgsel om særlige kundskaber, de frivillige organisationer skal udøve. Vi finder det interessant, at frivilligheden og det tilknyttede engagement anses som en væsentlig drivkraft i velfærdssamfundet, men at frivilligheden alligevel skal fungere under særlige styringsformer, der konstituerer, hvordan frivillighed praktiseres. Dette spændingsfelt leder os således hen til specialets problemformulering.

1.1 Problemformulering

På baggrund af ovenstående problematik lyder specialets problemformulering således:

“Hvordan konstruerer frivillige og ansatte i en frivillig organisation fænomenet frivillighed? Og hvordan hænger dette sammen med deres forskellige opfattelser og praktisering af kundskabsformer?”

1.1.1 Afgrænsning af problemformulering

Som anført ovenfor består problemformuleringen af to dele. Den første del har til formål at anskueliggøre, hvordan frivillige og ansatte i en dansk frivillig organisation konstruerer fænomenet frivillighed. Problemformuleringen tager således afsæt i både et frivillig- og et medarbejderperspektiv. Med afsæt i vores teoretiske ramme (se afsnit 5:21) vil vi undersøge konstruktionen af frivillighed på baggrund af informanternes opfattelse og praktisering af fænomenet. Besvarelsen af problemformuleringens anden del vil derfor bidrage med viden, der er nødvendig for at besvare problemformuleringens første del.

2. Problemfelt

Historisk set har den frivillige sektor haft et stabilt forhold til staten, hvor begge parter har været betinget af hinanden. Staten har bidraget med økonomisk støtte, hvilket har *“udgjort det meste eller hele eksistensgrundlaget”* hos den frivillige sektor, og den frivillige sektor har bidraget som et *“udviklingslaboratorium”*, og i den forbindelse fremkommet med forslag til nye udviklingstiltag (Wulff 2014:72). Dog er den offentlige sektor blevet stærkt inspireret af New Public Management (NPM) i de seneste årtier, hvilket har medført en modernisering af velfærdsstaten (Aabro, C. et al 2015:361). Velfærdsydelser er gået fra at være statens domæne, til nu at blive udbudt til forskellige leverandører, hvilket medfører, at der skabes et marked for velfærdsydelser, hvor utallige aktører skal sikre disse (Wulff 2014:78). Som en del af velfærdssamfundet skal den frivillige sektor i højere grad agere som en privat leverandør, der indgår kontrakter med det offentlige. Den frivillige sektor skal derfor imødekomme det politiske ideal om et succesfuldt velfærdssamfund, og dermed også kontrolleres gennem kvalitetssikring og effektivisering. Styringsformen er med til at ændre det traditionelle forhold mellem stat og den frivillige sektor, hvorved der opstår et spørgsmål om, hvilken plads den frivillige sektor så skal have i samfundet?

Med civilsamfundsstrategien ønsker regeringen at *“sikre praksisnær viden om tendenser og udviklinger i den frivillige verden, som kan bidrage til at kvalificere de frivillige indsatser og de initiativer, der sættes i værk fra centralt hold”* (Regeringen 2017:11). I citatet ligger et videnssyn, der omfatter, at man ved en kortlægning af viden om praksis kan kvalitetssikre fremtidige frivillige indsatser. For at sikre praksisnær viden, vil der ifølge strategien foretages monitorering af udvikling og tendenser i det frivillige arbejde samt afdækning af uddannelsesbehov og efterspørgsel hos frivillige og fagprofessionelle (Ibid:12). Strategien tager afsæt i en evidensstilgang om *viden-der-virker*, hvor styringsformer som monitorering og dokumentation anses som neutrale redskaber for at *“afdække forhold, som kan være relevante for de beslutninger, som praktikere eller politikere skal træffe på et givet område”* (Nordenbo 2008 i Aabro, C. et. al. 2015:365, 217). Dette medfører, at viden baseres på særlige indsamlede dokumenter og undersøgelser, der lever op til forhåndsbestemte standarder og relevans i forhold til at belyse en given problemstilling. Denne viden bliver gennem systematisk indsamling og bearbejdelse *“standardiseret, sammenfattet, koncentreret og*

instrumentaliseret” (Ibid:366). Da frivillighed indgår i samfundsmæssige strukturer og sociale sammenhæng, hvor bl.a. personlig erfaring og relationer er af betydning for praktiseringen og håndteringen af fænomenet, kan det være problematisk, at de frivillige udviklingstiltag og initiativer bygger på standardiserede forskrifter, der netop ikke tager højde for det partikulære og det kontekstbaserede (Ibid:365). Som følge af frivillighedens demokratiske princip, hvorefter alle har ret til at blive frivillige, har de sociale frivillige desuden forskellige uddannelser og erhvervsmæssig erfaring, der præger hvilken kundskab, den enkelte anvender i sit frivillige virke. Kundskaberne findes i de frivilliges personlige erfaring og faglige skøn, som de frivillige anvender i specifikke kontekster (Ibid:362). Kundskabsbredden vanskeliggør således en kvalitetssikring af fremtidige frivillige indsatser. Med de neoliberale styringsformer bliver spørgsmålet derfor, om den frivillige arbejdskraft mister sin kundskabsbredde, hvor personlige erfaringer og skøn nedvurderes og erstattes med forudbestemte kvalitetsnormer og indholdsmæssig styring?

På baggrund af ovenstående redegørelse er vores ambition med specialet at undersøge de kundskaber, de frivillige og ansatte italesætter i relation til praktiseringen og håndteringen af frivillighed. Yderligere er vores forskningsinteresse at undersøge, hvorvidt der er en dissonans mellem de kundskaber, de frivillige fortæller, at de praktiserer, og de kundskaber, de ansatte fortæller, at organisationen søger. Denne kortlægning finder vi relevant, da det kan formodes, at de neoliberale styringsformer usynliggør det praktiske og erfaringsbaserede kundskabsområde, hvilket er kundskab, der er særligt karakteristisk i praktiseringen af frivillighed (Ahrenkiel & Steen 2012:37, Saugstad 2001:207). Med afsæt i specialets teoretiske ramme, der baseres på en socialkonstruktionistisk tilgang samt inddragelse af Aristoteles’ begrebsapparat om kundskabskategorier, ønsker vi at nuancere måden, kundskab opfattes i praktiseringen og håndteringen af fænomenet.

2.1 Omstilling grundet COVID-19

Den 11. marts 2020 lukkede Danmark ned som følge af COVID-19 pandemien, hvorefter det ikke længere var muligt at gennemføre det ellers planlagte aktionsforskningsværksted, som

skulle finde sted i den undersøgte organisation den 19. marts 2020. En tidligere praktikperiode i organisationen havde givet en af os (Marielle) en indsigt i det organisatoriske perspektiv. Inden nedlukningen var vi derfor interesseret i også at opnå indsigt i de frivilliges perspektiv, inden afholdelse af værkstedet. Dette fandt vi begge nødvendigt, da aktionsforskningen antager, *“at der altid findes konfliktende interesser i et socialt felt”* (Laursen 2014:102). Vi formodede derfor, at det, der “rørte sig” hos de ansatte i frivilligafdelingen, ikke nødvendigvis var det samme som det, der “rørte sig” blandt de frivillige. Derudover vægter aktionsforskning alle perspektiver som ligeværdige, hvorfor vi ønskede en mere ligeværdig indsigt i felten, inden vi skulle afholde værkstedet. Inden nedlukningen havde vi derfor foretaget seks telefoninterviews med frivillige, hvor vi søgte indsigt i deres perspektiv på frivillighed. På grund af den store usikkerhed over, hvor længe nedlukningen ville vare, blev vi enige med vores specialevejleder om at anvende den empiri, vi allerede havde produceret. På baggrund af, at vi ikke længere kunne afprøve et e-læringskursus, var vi nødsaget til at ændre vores problemformulering og videnskabsteori, således at denne kunne forenes med den empiri, vi havde adgang til. Da frivillighed kan relateres til handlingslivet, har vores undersøgelsesinteresse fra start været at undersøge, hvordan frivillighed praktiseres af frivillige og håndteres af ansatte i en frivillig organisation. Eftersom vi efter endt uddannelsen skal ud og arbejde i det praktiske felt, har vi et grundlæggende ønske om, at vores specialeafhandling skulle tage udgangspunkt i noget samfundsaktuelt og praksisnært. Dette har således været vores motivationsfaktor for nærværende undersøgelsesgenstand.

Som følge af, at vores empiriske materiale kun bestod af otte telefoninterviews med frivillige, medførte dette, at vi kun havde indsigt i de frivilliges praksis. For også at få indblik i de ansattes håndtering af den frivillige arbejdskraft foretog vi, efter nyheden om nedlukningen, yderligere to telefoninterviews med to ansatte. Eftersom vores empiriske materiale kun bestod af interviews, fandt vi således socialkonstruktionismen relevant for at belyse nærværende problemfelt, da denne netop giver mulighed for at undersøge informanternes diskursive praksisser. De diskursive praksisser kan belyse sprogets betydning for meningsskabelse og dermed informanternes konstruktionen af frivillighed (Kelly & Green 1998:146). I afsnit 5.1 vil vi redegøre for, hvordan vi anvender socialkonstruktionismen i vores søgen efter at forstå informanternes italesættelser af den frivillige praktisering og

håndteringen af den frivillige ressource, hvilket bidrager til indsigt i deres konstruktion af fænomenet.

2.2 Begrebsafklaring

2.2.1 Frivillighed og den frivillige sektor

Specialets omdrejningspunkt er fænomenet *frivillighed*, hvilket kan defineres som: "*en ulønnet arbejdskraft, der foretages frivilligt, og hvor indsatsen kommer til gavn for noget eller nogen, der ikke er i den frivilliges nærmeste netværk.*" (Den Store Danske encyklopædi 2017).

I nærværende speciale fokuseres frivilligheden til en organiseret form, hvor de frivillige udøver frivilligt arbejde i en forening eller i en organisation. De frivillige organisationer indgår i det, der kaldes for *den frivillige sektor*, hvilket er en betegnelse for en samling af ikke-offentlige, non-profit og selvbestemmende foreninger og organisationer i civilsamfundet (Wulff 2014:18).

2.2.2 Professionalisering

Omdrejningspunktet i specialets problemfelt tager udgangspunkt i begrebet *professionalisering*, hvilket skal ses i relation til professionaliseringen af den frivillige sektor. Vi forstår professionalisering i overensstemmelse med Center for Socialt Frivilligt Arbejdes definition, hvilken lyder: "*Professionalisering af frivillighed betyder, at opgaver indenfor den frivillige verden, der hidtil er blevet løst af frivillige uden særlige forudsætninger, overflyttes til personer med formelle og dokumenterbare kompetencer. Disse kan både være lønnede og ulønnede*" (Frovin 2017).

Professionalisering i denne forstand betyder, at frivillige organisationer ansætter professionelle lønnede medarbejdere til at varetage opgaver, der tidligere har været forbeholdt frivillige. I nærværende tilfælde dækker professionaliseringen over den

undersøgende organisations lønnede arbejdskraft, hvilken udgøres af personer med særlige professionelle kompetencer. Derudover dækker professionalisering over rekruttering af frivillige, der besidder specifikke kompetencer, organisationen ønsker med henblik på at udføre særlige frivillige arbejdsopgaver. I nærværende speciale er den frivillige informant Mette et eksempel på en type frivillig, der er i besiddelse af specifikke kompetencer i kraft af hendes uddannelse, hvorfor hun har kundskaben, der egner hende til at besidde en særlig type faglig frivillig stilling.

Udover Center for Socialt Frivilligt Arbejdes definition forstår vi professionaliseringen som den måde, de frivillige organisationer løbende kompetenceudvikler og uddanner deres frivillige i en stræben efter at forbedre og udvikle velfærden. Dette kommer bl.a. til udtryk i den undersøgte organisation, hvor frivillige gennem kurser, temadage og e-læring kompetenceudvikles. Professionaliseringen rummer derfor forskellige aspekter, der alle er medskabende til, at den frivillige sektor bevæger sig mere mod det professionelle arbejde.

3. State of the art

I dette afsnit vil vi redegøre for eksisterende forskning på området og dermed skabe transparens i forhold til placeringen af nærværende undersøgelse i forskningslandskabet. Litteratursøgningen er blevet foretaget på tre forskellige databaser, henholdsvis Social Science Database, SAGE Journals og ABI/Inform Collection, hvor der er blevet søgt på ord og synonymer til følgende keywords; volunteer, nonprofit organisation, skill, knowledge, employee, community, development, third sector og professionalism. I den foretagne litteratursøgning opstod der udfordringer ved at lokalisere forskning relateret til professionaliseringen af frivillige organisationer, hvor omdrejningspunktet var kompetencer/erfaringer og/eller udvikling af den frivillige sektor. Som følge af søgningens manglende resultater i relation til nærværende undersøgelsesinteresse, blev søgefeltet udvidet, så forskning, der relaterer sig til minimum et aspekt af den fremskrevne undersøgelsesinteresse, blev medtaget.

Litteratursøgningen viste, at der forefindes et bredt aspekt af forskning omhandlende frivillighed. En af de mere omfattende frivillighedsundersøgelser kan ses i John Wilsons Review fra 2012. Reviewet tager udgangspunkt i en procesmodel, hvor eksisterende frivillighedsundersøgelser opdeles i tre forskellige stadier. Det første stadie omhandler forskning, der undersøger antecedenser, hvilket betyder forskning, der søger efter årsager og faktorer, som fremmer og hindrer frivillighed (Wilson 2012:178). I reviewet fremgår dette stadie som det forskningsområde, der har fået mest opmærksomhed i forbindelse med forskning i frivillighed. Procesmodellens midterste stadie omhandler forskning vedrørende oplevelser og erfaringer i relation til frivilligt arbejde, herunder hvordan frivillige forholder sig til andre frivillige, brugere og ansatte (ibid:201). Midterstadiet er det område, der påvises at have mindst forskningsmæssig opmærksomhed. Procesmodellens tredje stadie omhandler forskning relateret til konsekvenser og resultater af frivilligt arbejde, og stadiet påvises at være i stor vækst blandt forskere, hvor særligt sundhedsmæssige fordele påvises at være en fremtrædende undersøgelsesinteresse (ibid:176).

På baggrund af reviewet konkluderes det, at der er behov for forskning relateret til procesmodellens midterste stadie, da dette er underrepræsenteret i frivillighedsundersøgelser. Stadiet er dog repræsenteret i forskningslandskabet gennem

undersøgelser, som omhandler motivation og fastholdelse blandt frivillige. Dog påpeges det, at forskning relateret til den sociale kontekst og dennes betydning for frivilligheden fremstår som noget forsømt i den foreliggende forskning. Reviewet fremhæver derfor, at det er nødvendigt med forskning, der undersøger det sociale aspekt i det frivillige arbejde, og hvilken betydning dette har for de frivilliges tilfredshed og engagement (Ibid:176).

En undersøgelse foretaget af Kristie McAllum i 2014 undersøger det, Wilson kalder for det "forsømte" midterstadiet. Undersøgelsen omhandler, hvordan frivillige definerer og betydningstilskriver deres frivillige arbejde (McAllum 2014:87). Studiet påpeger, at eksisterende forskning vedrørende frivillighed enten fokuserer på det individuelle eller på det kollektive niveau. Det individuelle niveau omfatter, hvordan enkeltpersoner tilvælger frivillighed for selvudvikling og dyrkelsen af det sociale liv. Det kollektive niveau fokuserer på, hvordan frivilligt arbejde bidrager til offentlige goder (McAllum 2014:87). Ifølge McAllum skiller den eksisterende forskning frivillighed i to endimensionale kategorier, hvilket medfører, at frivilligheden reduceres til to statiske kategorier, hvor bl.a. kompleksiteten usynliggøres (Ibid). Dette er i tråd med Wilsons review (2012), hvor det fastslås, at frivillighed højst sandsynligt formes af kulturelle påvirkninger, såsom forholdet mellem det individuelle og det kollektive niveau. Disse kulturelle påvirkninger er dog svære at måle på, hvilket kan være en årsag til den manglende forskning på området. Derfor er der også et behov for mere forskning angående kulturelle faktorer og socialitet i relation til frivillighed (Wilson 2012:201).

Ifølge McAllum tilskriver de frivillige deres frivillige arbejde betydning på to forskellige måder. Den ene definition fokuserer på frihed og gensidighed, hvilket refererer til den frivilliges personlige udvikling og uafhængighed, samt et behov for at give og modtage. Den anden definition omhandler aspektet ved både at give og samtidig forpligte sig som frivillig, hvilket relateres til de frivilliges moralske krav til sig selv samt anvendelsen af personlige ressourcer for at hjælpe andre (Ibid:97). De to definitioner af frivillighed kan yderligere deles op i et behov for selvudvikling, hvilket i undersøgelsen relateres til et individuelt niveau, og et behov for at hjælpe andre, hvilket relateres til et kollektivt niveau (Ibid:97). Ifølge undersøgelsen findes der forskellige betydningsdefinitioner af frivilligt arbejde, hvilket både tager udgangspunkt i et individuelt og et kollektivt niveau. Sameksistensen af de forskellige betydninger er derfor en indikation for, at frivillighed som fænomen er mere komplekst end hvad der findes i den foreliggende forskning (Ibid:102).

En anden undersøgelse deler McAllums opfattelse af frivillighed som et noget forsimplet fænomen. Undersøgelsen foretaget af Steimel (2018) påpeger, at frivillighed normalt defineres som ikke-arbejde, hvilket kolliderer med den type frivillighed, der baseres på anvendelsen af faglige kompetencer (Stemiel 2018:142). Undersøgelsen fremskriver, at 7-23 % af den frivillige arbejdskraft i USA består af fagligt frivilligt arbejde, hvilket er et frivilligt virke, hvor den frivillige anvender sin uddannelse- eller erhvervsmæssige kundskaber. Undersøgelsen påpeger således, at denne type af frivilligt arbejdet defineres af de frivillige selv som værende både et arbejde og et ikke-arbejde, som værende både frivilligt og ikke-frivilligt og slutteligt som værende både professionelt og ikke-professionelt (Ibid:137). Undersøgelsen konkluderer derfor, at den normative måde at opfatte frivilligt arbejde på, er meget forsimplet og burde erstattes med et mere komplekst begreb, der dækker flere nuancer af frivillighed (Ibid:142).

Yderligere fremgår det i Wilsons review (2012), at der eksisterer en udbredt forståelse af frivillige og ansatte i frivillige organisationer som værende afhængige af hinanden (Wilson 2012:195). Dog fremgår det, at de to forskellige grupper af mennesker har modstridende interesser. De frivilliges interesser, hvilket i nærværende undersøgelse beskrives som interessen for at hjælpe andre, bliver nedjusteret grundet bureaukratiske regler, der begrænser de frivillige i at indgå med et følelsesmæssigt engagement i det frivillige virke (Ibid). Et andet eksempel på modstridende interesser fremgår i reviewet, hvor frivillige modsætter sig, at penge skal anvendes på lønnede ansatte i en frivillig organisation. Modsat føler de ansatte sig set ned på af de frivillige, da disse netop er ansat, hvorfor de ikke bidrager til den frivillige organisation udelukkende på baggrund af altruistiske årsager (Ibid). En undersøgelse foretaget af Lacy G. McNamee og Brittany L. Peterson fra 2014 fremhæver også spændingsforholdet mellem de frivillige og de ansatte. Undersøgelsen pointerer, at spændingsforholdet eksisterer som et dialektisk forhold, der optræder i kommunikationen mellem de personer, der håndterer den frivillige arbejdskraft og de frivillige, der praktiserer frivilligheden (McNamee & Peterson 2014:222). Spændingsforholdet ses særligt i relation til kommunikation vedrørende selvbestemmelse og tilsyn, kommunikation om formalisering og fleksibilitet og kommunikation vedrørende intimitet og distance. Ifølge undersøgelsen kan der arbejdes konstruktivt med spændingsforholdet ved at anse dette som naturligt og dialektisk, hvorfor det ikke skal elimineres, men hellere tilpasses den givne kontekst (Ibid:229).

Den introducerede litteratursøgning viser, at der findes et hul i den eksisterende litteratur angående det, Wilson (2012) benævner midterstadiet af frivillighed, hvilket relateres til oplevelser og erfaringer i relation til det frivillige arbejde. På baggrund af dette finder vi nærværende speciale relevant, da vi netop ønsker at belyse erfaringer og oplevelser af frivillighed gennem den måde, den bliver praktiseret og håndteret på. Med vores videnskabsteoretiske tilgang er vi særligt interesseret i det sociale aspekt, hvor vi ønsker at undersøge, hvordan sociale relationer har betydning for praktiseringen og håndteringen af frivillighed. Som nævnt fremhæver Wilson, at forskning relateret til det sociale aspekt anses som mangelfuldt i litteraturen, hvilket understøtter vores undersøgelsesinteresse.

Endvidere viser litteraturen, at frivillighed som koncept er forsimplet, da dette defineres som ikke-arbejde, hvilket kolliderer med den type frivillighed, der baseres på anvendelsen af faglige kundskaber. Med nærværende speciale ønsker vi at bidrage til nuanceringen af frivillighedsbegrebet ved at belyse dimensioner af praktiseringen og håndteringen, som ikke forefindes i litteraturlandskabet. Med dette søger vi at inddrage frivillige med forskellige stillinger, herunder frivillige med henholdsvis fagligt og ikke-fagligt frivilligt arbejde. Her søger vi at forstå, hvilke kundskaber de frivillige anvender som henholdsvis faglig og ikke-faglig frivillig, og hvordan ansatte håndterer de forskellige typer af frivillighed. I den foreliggende forskning fremgår det videre, at der findes et spændingsforhold mellem de professionelle, som håndterer den frivillige arbejdskraft, og de frivillige personer, der praktiserer denne. Med nærværende speciale er undersøgelsesinteressen således også at belyse aspekter ved spændingsforholdet, der omhandler anvendelsen af kundskaber hos henholdsvis frivillige og ansatte.

På baggrund af ovenstående gennemgang kan vi konstatere, at der i litteraturen mangler undersøgelser omhandlende fagligt og ikke-fagligt frivilligt arbejde, og hvordan dette praktiseres af frivillige og håndteres af ansatte. Derudover mangler den beskrevne forskning det sociale aspekt af frivillighed, hvilket bevæger sig mellem individualitet og kollektivitet, og således hvordan socialitet former praktiseringen og håndteringen af frivillighed. Slutteligt mangler der viden om, hvordan professionaliseringen af de frivillige organisationer former selve praktisering og håndtering af den frivillige arbejdskraft. Som følge af dette finder vi det relevant at undersøge praktiseringen af frivillighed og håndteringen af den frivillige

arbejdskraft, hvor både fagligt og ikke-fagligt frivilligt arbejde inddrages som aspekter, der påvirkes af professionaliseringen.

4. Den undersøgte organisation

Specialet tager udgangspunkt i en social humanitær organisation, der arbejder med at hjælpe og støtte sårbare borgere i Danmark. Organisationen tilbyder både professionel rådgivning og forskellige former for frivillige aktiviteter, hvor de heriblandt har flere genbrugsbutikker. Organisationens frivillige aktiviteter udgør over halvdelen af organisationens samlede ressourcer, hvilket er fordelt mellem omkring 40 lokalforeninger i hele landet (Organisationens hjemmeside, 2018). Da organisationen på deres frivillige område arbejder udviklingsorienteret, hvor fagprofessionelle ansatte arbejder strategisk med organisering, udvikling og håndtering af den frivillige arbejdskraft, mener vi at organisationen befinder sig i professionaliseringens spændingsfelt, hvor bl.a. den frivillige demokratiske rettighed møder kravet om udvikling. Organisationen balancerer derfor mellem to poler, og det er netop denne balancegang, vi finder interessant i undersøgelsen af fænomenet frivillighed i dagens samfund.

4.1 Medvirkende informanter

Specialets empiriske udgangspunkt består af telefoninterviews med seks frivillige og to ansatte i organisationen, hvilke vi i det følgende vil omtale som informanter. Informanterne og deres særlige perspektiver har en stor indvirkning på, hvordan en problemstilling belyses og besvares. For at opnå en nuanceret indsigt om fænomenet har vi derfor bevidst rekrutteret informanter med forskellige frivillige og arbejdsrelaterede stillinger i organisationen. Informanterne besidder særlige *fortæller-typer*, hvilket i nærværende speciale relateres til to fortæller-typer, henholdsvis informanter med et indgående kendskab, og informanter med et særligt kendskab til undersøgelsesfeltet (Christiansen 2007:334-335). Derfor består specialets informanter af personer, der er frivillige, og personer, der er ansat i organisationen. Eftersom de frivillige informanters virke i organisationen omhandler en praktisk udførsel af frivillighed, vil deres virke fra nu omtales som praktiseringen af frivillighed. De ansatte informanters virke, qua deres strategiske arbejde og funktion, vil fra nu af omtales som håndtering af frivillighed.

Med ønsket om at belyse fænomenet frivillighed ud fra forskellige frivillige perspektiver, sendte vi derfor en forespørgsel til organisation om, at vi søgte frivillige med forskellige frivillige stillinger, og ligeledes, at vi søgte frivillige, der havde erfaring med dét at være frivillig i organisationen. Med "erfaring" havde vi således en forventning om, at de frivillige qua deres erfarne position og sociale deltagelse i det frivillige virke ville kunne bidrage med detaljerede fortællinger om det at være frivillig. Organisationens kontaktskema satte os derfor i kontakt med to formænd i to lokalforeninger i Københavnsområdet, hvorefter disse hjalp os med den endelige kontakt til forskellige frivillige i deres lokalforening. Fælles for specialens frivillige informanter er således, at de alle har været frivillige i minimum halv andet år, hvorfor de, qua frivillighedens høje omskiftelighed, i højere grad kan betegnes "erfarne" fremfor "nye" frivillige. De frivillige informanter besidder forskellige frivillige stillinger, henholdsvis som butiksleder, formænd i lokalforeninger, PR-ansvarlig og butiksassistent. De seks frivillige udgør således et lille snit af organisationens frivilligruppe, der består af over 2000 frivillige på landsplan (Bilag 7:1). I nærværende tilfælde fremstår de frivillige for os som *indgående* fortæller-typer, hvilket indebærer, at informanterne har personlig erfaring med det at være frivillig. Eftersom de seks interviewede har et fælles udgangspunkt som frivillige i organisationen, er det vores opfattelse, at de repræsenterer den kulturelle tradition, vi har benævnt *frivilligtraditionen*. Repræsentation hviler på de frivilliges overordnede fælles udgangspunkt som frivillige i organisationen, hvor de qua deres position indgår i organisationens (frivillige) kultur og praksis. Med vores socialkonstruktionistiske tilgang anser vi alle mennesker som individer, der opstår i kraft af deres relationer, hvorfor vi ikke generaliserer de frivillige som én homogen gruppe, men blot anskuer de overordnede strukturelle og kulturelle forhold som rammesættende for én repræsentation af en fælles frivillig tradition (Gergen 2011:20).

Efter afholdelsen af de seks telefoninterviews med de frivillige informanter har vi yderligere foretaget to teleinterviews med to medarbejdere, der er ansat i organisationens frivilligafdeling. Den ene er administration- og kommunikationsmedarbejder, og den anden er sous- og udviklingschef. De ansatte informanter agerer som fortællertyper med et *særligt kendskab* til fænomenet, hvilket er et kendskab, der relaterer sig til samfundsmæssige, politiske og organisatoriske aspekter ved frivilligheden. De to informanter har bidraget med en nuanceret viden i relation til organisationens håndtering af den frivillige arbejdskraft. De to ansatte udgør således et udsnit af organisationens frivilligafdeling, hvilket består af en gruppe

fastansatte, der arbejder med at støtte og udvikle den frivillige indsats i organisationen. Det er vores opfattelse, at de to ansatte repræsenterer den kulturelle tradition, vi har benævnt *medarbejdertraditionen*. Denne tradition repræsenterer det professionelle aspekt af frivillighed i organisationen, hvilket indebærer særlige professionelle måder at håndtere og organisere den frivillige arbejdskraft på.

De otte telefoninterviews udgør således hele specialets empiriske materiale, og det er med udgangspunkt i de medvirkende informanternes fortællinger, at specialets problemstilling bliver belyst. Det kan derfor ikke undgås, at lige netop disse subjektive fortællinger er dem, der præger undersøgelsen. Vi er således bevidste om, at vi har søgt særlige fortællertyper til at belyse problemstillingen, hvorfor det ikke er tilfældigt, hvem der er blevet udvalgt som informanter. Undersøgelsesfænomenet ses derfor igennem nogle særlige udvalgte øjne; informanternes, der har et bestemt kendskab til konteksten og problemstillingen (Christiansen 2007:337). I følgende afsnit vil specialets teoretiske udgangspunkt introduceres, og vi vil ligeledes redegøre for dets implikation for undersøgelsen.

5. Specialets teoretiske ramme

5.1 Metaoptik

På baggrund af det beskrevne problemfelt opstår der fra statens side et ønske om, at den frivillige sektor skal løfte særlige arbejdsopgaver i velfærdssamfundet (se afsnit 2:8). Som en virkning af dette, må den frivillige sektor lægge vægt på særlige kundskaber fremfor andre i udførelsen af statens ønskede arbejdsopgaver. I praksis kommer dette til udtryk, når de frivillige bl.a. skal tilpasse sig de udviklingstiltag, den centrale del af de frivillige organisationer ønsker at implementere. Med specialets metaoptik, hvis afsæt er i den socialkonstruktionistiske tilgang, søger vi ikke at dele statens normative opfattelse af, hvad frivillighed skal bidrage med, for dermed at forsøge at optimere dette. Tværtimod anser vi, med vores ontologiske afsæt, at der ikke eksisterer én sandhed, hvorfor den normative efterspørgsel fra staten om, hvad frivillighed skal bidrage med i velfærdssamfundet, ikke kan betegnes som den eneste rigtige (Gergen 2011:120). Denne normative efterspørgsel mener vi i stedet skal anses som en alternativ efterspørgsel, og socialkonstruktionismens bidrag til videns skabelse er således at *“udfordre eksisterende traditioner for forståelse og tilbyde nye handlemuligheder”* (Ibid:25). Specialet placerer sig derfor i det socialkonstruktionistiske landskab, hvor vi tilskriver os den videnskabelige forståelseshorisont, der er fremskrevet af en af socialkonstruktionismens hovedforfattere, psykologiprofessor Kenneth J. Gergen (f. 1934). Med vores videnskabsteoretiske tilgang ønsker vi at belyse de forskellige kundskaber, aktive aktører i den frivillige sektor anvender i deres praktisering og håndtering af frivillighed. Kundskaberne skal belyse dimensioner ved den frivillige praksis, der muligvis nedprioriteres for andre afgrænsede, prioriterede og målelige arbejdsopgaver og tilhørende kundskaber, der anvendes i kvalitetssikringen af de frivillige indsatser (Ahrenkiel & Steen 2012:37). Forskningsinteressen er således at tilbyde en nuanceret forståelse af praktisering og håndteringen af frivillighed, der kan belyse kundskabsforståelser, der går ud over de herskende neoliberale opfattelser af kundskab, hvilke bl.a. synes at forefindes i regeringens civilsamfundsstrategi (se afsnit 1:5). I følgende afsnit vil vi redegøre for de centrale dele af socialkonstruktionismen, vi finder betydningsfulde for nærværende undersøgelse.

5.1.1 Relationernes betydning for meningsskabelse

Ifølge Gergen er socialkonstruktionismens grundantagelse, at *“det, vi betragter som sandt om verden, er da ikke affødt af billeder i vores bevidsthed, men af relationer”* (Gergen 2011:18). Herved skaber relationer et dynamisk bånd mellem meningsskabelse og handlinger foretaget af personer, der indgår i sociale relationer (Kelly & Green 1998:146). De sociale relationer danner grupper af individer, hvor gruppemedlemmerne former og formes af diskurser, hvilket skaber situerede definitioner i gruppen, som f.eks. hvilke kundskaber en frivillig skal anvende (Ibid:147). De sociale grupper med tilhørende situerede definitioner betegnes som *kulturelle traditioner*, hvor særlige normer konstituerer meningsskabelse og handling (Ibid:21). Socialkonstruktionismens grundantagelse i nærværende tilfælde indikerer, at opfattelsen af kundskaber opstår i de sociale relationer, som informanterne indgår i, i de kulturelle traditioner. Med udgangspunkt i de to fremskrevne kulturelle traditioner, indgår de frivillige informanter i en frivilligtradition, der baseres på sociale relationer frivillige imellem, og de ansatte, indgår i en medarbejdertradition, der baseres på sociale relationer ansatte imellem. På baggrund af dette formoder vi, at der forefindes to forskellige situerede definitioner af, hvilke kundskaber frivillige og ansatte anvender. Som følge af, at informanternes relationelle forhold er unikke for den givne informant, må det også antages, at der forefindes utallige situerede definitioner af, hvilken kundskab frivillige indbyrdes anvender i den kulturelle tradition, hvorfor der i empirien kan findes modstridende definitioner af fænomenet. Dette understøtter således vores undersøgelsesinteresse, hvor vi søger at opnå viden om, hvordan frivilliges og ansattes socialitet har betydning for, hvilke kundskaber der anerkendes som rigtige i relation til frivillighed, og om der eventuelt forekommer dissonans mellem disse. Og i givet fald, hvilken betydning dissonansen har for frivilligheden.

Med vores socialkonstruktionistiske ontologi søger vi at bryde med den traditionelle individualistiske opfattelse af frivillighed, hvor frivillighed udøves af individuelle bevidstheder, hvis handlinger er rationelle og uden påvirkning fra omverdenen (Gergen 2011:116). Med vores perspektiv er frivillighed et dynamisk og situeret fænomen, der skabes i interaktionen mellem individer, hvor der konstitueres særlige måder at opfatte fænomenet på, herunder hvad der anses som rigtige kundskaber (Kelly & Green 1998:154). Men for at vi kan forstå, hvordan informanterne konstruerer frivillighed, må vi kigge nærmere på de processer, der

skaber de situerede konstruktioner. Ifølge socialkonstruktionismen udgøres disse sociale processer hovedsageligt af sproget, hvorefter sproget former informanternes opfattelse af, hvad der anses som rigtigt og forkert i relation til frivillighed (Gergen 2011:24, Kelly & Green 1998:147).

5.1.2 Sprogets konstruktion

Ifølge socialkonstruktionismen skaber sproget "*hvad der er*", og den materielle og sociale verden eksisterer derfor ikke i sig selv, men findes i kraft af sociale relationer (Gergen 2011:80). Gennem sproget forhandler vi, hvad der tæller som virkeligt, herunder hvad der anses som godt og dårligt. Når vi gennem sociale relationer interagerer med hinanden, konstituerer vi "*hvad der er den rigtige måde at udføre tingene på*" (ibid:51). Sproget tilvejebringer derfor ord, kategorier og begreber, der fungerer som normgivende for, hvordan social praksis burde forekomme (ibid). Sprogets konstruktion af mening i de respektive kulturelle traditioner kommer bl.a. til udtryk i empirien gennem italesættelsen af forskellige situerede definitioner af, hvad der tæller som rigtig praksis. I frivilligtraditionen findes eksempelvis en opfattelse af målgruppen som økonomisk udfordret, hvor de frivillige, for at hjælpe denne, udfører instrumentelle ydelser, såsom at uddelegere pengebeløb eller give målgruppen oplevelsesture (Bilag 3:4, Bilag 4:2). I medarbejdertraditionen findes en anden opfattelse, hvor målgruppen italesættes som mere socialt udsat fremfor økonomisk udsat, hvorfor de ansatte i en højere grad lægger vægt på, at de frivillige skal udføre udviklende netværksaktiviteter fremfor instrumentelle ydelser (Bilag 8:6). Ovenstående er et eksempel på, hvordan de to kulturelle traditioner adskiller sig fra hinanden i forhold til, hvordan organisationens målgruppe og praksis bliver italesat. Fælles for de to kulturelle traditioner er dog, at begge er sociale produkter, der er bærere af indlejrede sociale værdier og opfattelser af verden. Ifølge socialkonstruktionismen er det derfor nødvendigt at stoppe op og undersøge de samfundsmæssige implicitte kategorier og tænkemåder, der er bestemmende for, hvordan vi forstår verden i de respektive kulturelle traditioner (Søndergaard 2006:36). Formået at afsløre disse, opløses det ubevidste "fangenskab", og der kan således opstå nye forståelsesmåder og handlemuligheder (Gergen 2011:63). Men, før det er muligt at få blik for

informanternes implicitte tænkemåder, må vi se nærmere på deres italesættelse af sociale kategorier, der konstituerer særlige måder at opfatte kundskaber på.

5.1.3 Sociale kategorier

Individer forstår sig selv på et socialt niveau, hvilket forekommer gennem anvendelsen af kollektive træk, der udgøres af diskursive sociale kategorier såsom alder, køn, erhverv m.v. (Søndergaard 2006:37). Ved at inkorporerer visse sociale kategorier og udelade andre, identificerer individerne sig med *“en eller flere sociale grupper”* (Gergen 2011:75). Sprogets normative kraft medfører, at de sociale kategorier anses som realiteter med tilhørende betingelser for, hvordan man agerer passende efter kategoriens normer (Kelly & Green 1998: 154). Gennem sociale processer lærer individer at skille fænomener på forskellige måder, alt efter hvilken social kategori, der er tale om (Ibid). Når der i informanternes italesættelse anvendes sociale kategorier, former disse selve konstruktionen af fænomenet. I det empiriske materiale fremtræder bl.a. de sociale kategorier uddannelse og erhverv, hvorefter disse er særligt betydningsfulde for, hvilke kundskaber informanterne anvender. Dette som følge af, at kategorierne udgøres af relationer med tilhørende normer og diskurser for, hvad der anerkendes som rigtig kundskab. Med henblik på at vi kan forstå hvilke kundskaber, der anerkendes som rigtige i relation til frivillighed hos de respektive informanter, er det derfor nødvendigt at få blik for informanternes anvendelse af sociale kategorier. De sociale kategorier giver en situeret viden om, hvordan anvendelsen og opfattelsen af kundskaber i relation til frivillighed tilbliver gennem sproget og former særlige forståelser (Kelly & Green 1998:154). I afsnit 5.1.3 vil de sociale kategorier, der er særligt fremtrædende i informanternes italesættelse af frivillighed introduceres, og vi vil ligeledes uddybe, hvordan vi har bearbejdet det empiriske materiale med afsæt i disse.

5.1.4 Kritiske aspekter ved socialkonstruktionismen

Som alle andre videnskabsteoretiske positioner, er socialkonstruktionismen blevet udsat for meget kritik. En af kritikens hovedpointer ligger i socialkonstruktionismens vægtning af sprogets konstruerende kraft, hvor fysiske handlinger ikke gives megen plads i undersøgelsen af konstruktioner (Søndergaard 2006:46). Ifølge Søndergaard kan man dog med kulturbegrebet, hvor kultur anses som koderne bag både handlinger og diskurs, fremanalysere dette gennem både observationer af handlinger og lytten til diskurser (Ibid). Grundet de fremskrevne omstændigheder tager nærværende undersøgelse kun afsæt i diskurser, hvorfor vi alene får adgang til informanternes praktisering og håndtering af frivillighed gennem deres italesættelse. Dette medfører, at observationer af handlinger, og dermed en visuel indsigt i denne, ikke er medtaget. I nærværende speciale ville observationer af handlinger være meget interessante for problemstillingen, da disse, ifølge specialets teoretiske ramme, ligger indlejret i informanterne som praktiske kundskaber, hvilket tilvejebringer, at kundskaberne fysisk praktiseres. Yderligere ville observationer kunne bidrage med en førstehåndsoplevelse af informanternes sociale deltagelse og virke i den frivillige organisation, hvilket formodes at bidrage til større indsigt i selve praktiseringen og håndteringen af fænomenet (Saltofte 2016:18). Det kan derfor antages, at undersøgelsen er begrænset som følge af den manglende fysiske praktisering. Det, vi således får blik for i nærværende undersøgelse, er sprogliggørelsen af praksis, hvilket kan fortælle os noget om informanternes relationelle forhold og deltagelse i kulturelle traditioner, og hermed deres anvendelse af kundskaber i relation til deres praktisering og håndtering af frivilligheden.

En anden væsentlig kritik af socialkonstruktionismen tager udgangspunkt i dens skeptiske og relativistiske opfattelse af sandhed og videnskabelse (Gergen 2011:211, Kjørup 2000:3, Wennebo 2010:154). Skepticismen i socialkonstruktionismen indebærer opfattelsen af, at der aldrig kan opnås en sand objektiv erkendelse af verden og relativismen indebærer det, at der i udgangspunkt ikke kan fornægtes en sandhed, men at denne sandhed kun er sand i forhold til dens kulturelle tradition (Kjørup 2000:3). Gennem socialkonstruktionismens videnskabsteoretiske opfattelse smelter de to positioner sammen til én skeptisk relativisme, hvorefter der eksisterer en opfattelse af, at sandheden ikke kan anses som den rigtige og ultimative sandhed (Ibid). Opfattelsen indebærer imidlertid en inkonsistens, når der hævdes,

at der ikke findes én ultimativ sandhed, idet opfattelsen netop plæderer om sandhed (som værende ikke-ultimativ og mangfoldig) i dets forsøg på at undgå den. I relation til kritikken af den skeptiske relativisme pointerer Gergen for, at socialkonstruktionismen ikke gør krav på, at dennes opfattelse er den sande, hvorfor den snarere skal ses som en brugsressource (Gergen 2011:218). Til at besvare Gergens argument kan man derfor påpege, at socialkonstruktionismens manglende krav på sandhed skaber en kundskabsrelativisme, hvor man tvinges til at acceptere alle videnspåstande som følge af, at der ikke findes grundlag for at påvise, at det ene er mere sandt end det andet (Wenneberg 2010:154). Og videre opstår spørgsmålet; hvis socialkonstruktionismen kun skal anvendes som en brugsressource uden tilstræbelse af sandfærdige skildringer, hvorfor da bestræbe sig på at lave omfattende undersøgelser, der baseres på empiriproduktion, dokumentation, analyse m.v.? (Kjørup 2018). I Gergens bog *En introduktion til socialkonstruktionisme* (2011) finder vi ikke et entydigt svar på spørgsmålet, foruden det, at han velkommer kritik som ovenstående, da dette ”*sætter os i stand til at træde ud af konstruktionismens diskurs og undgå, at den stiver til et dogme, og dermed forhindre, at den bliver ‘den Nye Sandhed’*” (Gergen 2011:218). I mangel på en løsning af den fremskrevne problematik tilknytter vi os socialkonstruktionismens anerkendelse af andre videnskabsteoretiske positioner som legitime indenfor sit felt, hvorfor der stadig skal tilstræbes at lave forskning ud fra traditionernes egne principper, som f.eks. krav om validitet og refleksivitet (Gergen 2011:87). Forkastes dette, bliver samfundet handlingslammet, hvilket er noget hverken socialkonstruktionismen eller vi er interesseret i.

På baggrund af ovenstående afsnit er det, vi kan tilbyde, således et kritisk blik på den normative opfattelse af frivillighed og praktiseringen af denne, mens vi samtidig anerkender dens tilblivelse ud fra den kontekst, hvori den er skabt. Formålet bliver derfor at bidrage med en ny forståelse af frivillighed gennem kundskabsperspektivet. I tråd med den socialkonstruktionistiske tilgang søger vi ikke at komme med en universel viden om frivillighed, og hvad det er for en størrelse. Dette kan, i kraft af vores videnskabsteoretiske udgangspunkt, ikke lade sig gøre, og er heller ikke interessant.

5.1.5 Implikationer for specialet

På baggrund af ovenstående videnskabsteoretiske redegørelse, ser vi praktisering og håndtering af frivillighed som sociale processer, der gensidigt skabes i relationen mellem individer og deres omverden, hvor det, der anses som virkeligt, rationelt og godt, forhandles i en kontinuerlig proces. Med vores socialkonstruktionistiske blik kan vi således få øje på betydningsfulde dimensioner af frivillighed, der omhandler sprog og relationer, hvilket er dimensioner, der bliver bragt til tavshed af bl.a. evidensforskning og politiske initiativer (Gergen 2011:64). Med henblik på at besvare nærværende problemformulering er vi således nødt til at undersøge informanternes relationelle forhold, der forefindes i deres italesættelse og anvendelse af sociale kategorier. Dette er en nødvendig situeret viden, der omfatter informanternes implicitte sociale betingelser og handlemuligheder for meningsskabelse, og dermed deres opfattelse og anvendelse af kundskaber i relation til frivillighed (Kelly & Green 1998:148). I bearbejdelsen af det empiriske materiale vil vi således undersøge hvordan og på hvilke måder, frivillighed italesættes, herunder hvordan sociale kategorier fremtræder i informanternes fortællinger. Denne viden vil anvendes i analysen for at belyse og nuancere det relationelle aspekt af frivillighed, der skaber det, vi betragter som sandt om verden (Gergen 2011:18). Med vores epistemologiske tilgang søger vi at bidrage med en alternativ forståelsesramme til fænomenet, der går udover den gængse måde at anskue praktiseringen og håndteringen af frivillighed på. Denne alternative repræsentation tager afsæt i Aristoteles' begrebsapparat om kundskabskategorier, hvor denne formodes at kunne give en nuanceret måde at tænke kundskab på i praktiseringen af frivillighed.

5.2 Aristoteles' kundskabskategorier

I følgende afsnit skitseres specialets teoretiske udgangspunkt, der udgøres af Tone Saugstads fortolkning af Aristoteles' kundskabskategorier. I det indledende afsnit vil vi redegøre for, hvorfor vi finder dette teoretiske perspektiv relevant for nærværende undersøgelse. Derefter vil vi beskrive, hvordan de forskellige kundskabskategorier karakteriseres, og hvorledes de anvendes i projektet.

Som anført i specialets problemfelt befinder den frivillige organisation sig i et spændingsfelt, hvor professionaliseringen medfører, at frivillighed praktiseres og håndteres på en særlig, strategisk måde. Som følge af dette, ønsker vi at undersøge, om der forekommer en kundskabsdiskrepans, når frivillighed både skal praktiseres ud fra selvbestemmelse, og samtidig håndteres og udvikles i en specifik retning. Formålet med at inddrage Aristoteles' tre kundskabskategorier; episteme – theoria, techne - póiesis samt fronesis – praxis, er således at analysere hvilke kundskaber, der gør sig gældende i relation til fænomenet frivillighed. For at kunne undersøge dette vil vi belyse hvilke kundskaber, der anvendes i selve praktiseringen af frivillighed, samt hvilke kundskaber, der anvendes i organisationens håndtering af den frivillige arbejdskraft. Derefter vil vi undersøge, om der forekommer dissonans i frivilligtraditionens og medarbejdertraditionens anvendelse af kundskaber. I det følgende afsnit vil vi introducere Aristoteles' begrebsapparat og ligeledes redegøre for de tre kundskabskategorier.

Aristoteles' kundskabsforståelse bryder med den gængse måde at betragte kundskab på, da denne differentierer mellem to overordnede kundskabskategorier, hvilket karakteriseres ved ét teoretisk og ét praktisk kundskabsområde. I følgende afsnit vil vi redegøre for de tre kundskabskategorier, der tager udgangspunkt i Saugstads kortlægning heraf.

5.2.1 Det teoretiske kundskabsområde

Den teoretiske kundskabskategori defineres som episteme og udøves gennem aktivitetsformen theoria, der praktiseres og indøves gennem undervisning. *Episteme* indebærer al kundskab, der kan betegnes som uforanderlig, hvorfor mennesket ikke kan påvirke denne. Kundskaben indebærer også evnen til at kunne tænke logisk og abstrakt samt færdigheden til at vide, hvorfor ting er, som de er (Saugstad 2001:202). Aktivitetsformen *theoria* karakteriseres ved at være en beskuende og betragtende aktivitet, hvor individet søger at opnå sand og sikker viden (Ibid:195-196). Ifølge Aristoteles kan kundskabsformen ikke omsættes direkte til det praktiske liv, da den "*epistemiske kundskab ikke tilbyder sig som en løsningsmodel for praksis*" (Ibid:203).

Forståelsen af episteme giver anledning til en ontologisk diskussion, da vi med vores socialkonstruktionistiske videnssyn hævder, at der ikke findes viden, der er upåvirket af individet. I stedet argumenterer vi for, at individet kun kan opfatte verden gennem sine relationer, hvorfor viden netop skabes og formes gennem socialitet. Vi anser således Aristoteles' teoretiske kundskabskategori som en politisk ideologi, hvor der hersker en opfattelse af én sand viden, hvilket er viden, der *“hviler på logiske og analytiske argumenter”* (Saugstad 2001:196). Den epistemiske viden mener vi derfor findes og udøves gennem uddannelsesinstitutioner og professionelle arbejdspladser, hvor personer uddannes og indøver teoretisk og logisk kundskab. I nærværende speciale fremtræder den teoretiske kundskab bl.a., når de ansatte og frivillige italesætter, at de anvender teoretisk viden i praktiseringen og håndteringen af frivillighed. Med dette perspektiv er den teoretiske kundskabskategori dermed interessant, da denne kan belyse, hvad der i den frivillige organisation anerkendes som rigtig kundskab.

5.2.2 De praktiske kundskabsområder

De praktiske kundskabsområder opdeles i to kundskabskategorier, der begge indeholder en aktivitetsform, som består af indsigt og evne til at udføre noget i praksis; *“Vi lærer ved at gøre det vi skal”* (Saugstad 2001:199). Samtidig karakteriseres de praktiske kundskabsområder ud fra alt det, individet har indflydelse på og dermed kan forandre, hvilket sker på baggrund af individets indsigt og brug af generelle love og partikulær viden (Ibid:196). Den første praktiske kundskabskategori betegnes som *techne*, hvor denne praktiseres gennem aktivitetsformen *póiesis*. *Techne* er en kundskab, der indebærer færdigheder indenfor fremstilling, produktion og tilvirkning (Ibid). Kundskaben indeholder dermed viden om de generelle love og principper bag ved produktionen. Derudover indeholder kundskabskategorien evnen til at kunne anvende denne viden i praksis, hvilket kræver, at man er i stand til at håndtere kundskaben i en specifik praktisk situation. *Techne* er en kundskab, der kan læres og glemmes igen, og man kan ligeledes have tilegnet sig *póiesis* uden at anvende den i praksis (Ibid). *Póiesis* karakteriseres ved, at målet for aktiviteten ligger uden for selve aktiviteten, hvorfor målet er det produkt, aktiviteten frembringer. Aktiviteten er således instrumentel, hvorfor det er produktet af aktiviteten, der bedømmes (Ibid). I specialets empiriske materiale fremtræder

kundskabskategorien eksempelvis gennem de frivillige informanternes virke i genbrugsbutikker, eller i de frivillige, der arbejder med sociale medier. I disse typer frivilligt arbejde, udøves praktiseringen ikke for sin egen skyld, men udføres derimod for at opnå noget bestemt, som f.eks. indtjening af penge eller udbredelse af organisationen på nettet. Med denne kundskabsform ønsker vi at analysere, hvordan *techne* og *póiesis* praktiseres i den frivillige organisation.

Den anden praktiske kundskabskategori betegnes som *fronesis*, hvilket er handlingslivets kundskab, og omhandler alt det, der drejer sig om etik, politik og socialitet (Saugstad 2001:196). I det moderne sprog forefindes ikke et dækkende begreb for kundskaben, hvorfor den blot forklares som "tavs viden", hvilket Saugstad hævder er en fattig betegnelse for al den viden, der omhandler handlingslivet (Ibid:207-208). *Praxis* er fronesis aktivitetsform og omhandler menneskets etiske og sociale handlinger, hvor målet med aktiviteten ligger i selve udførelsen af aktiviteten. Kundskabskategorien omhandler således evnen til at vurdere hvilke handlinger, der er til det bedste for mennesket, og dermed evnen til at handle etisk rigtigt (Ibid). Da målet med aktiviteten ligger i selve udførelsen, udsættes aktiviteten for bedømmelse, hvorfor denne tilstræbes til perfektion. Fronesis rækker ud over det enkelte individs opfattelse af, hvad der er rigtigt og forkert, da kundskaben indebærer evnen til at inddrage generelle principper i den specifikke situation (Ibid:197). Fronesis opnås derfor ved udøvelse, og er således en erfaringsbaseret og personlig kundskab, hvorfor den, i modsætning til de to andre kundskabsformer, ikke kan læres gennem teori og generelle principper. Fronesis opnås i stedet gennem opdragelse, gode forbilleder og erfaringer med at handle rigtigt (Ibid). I relation til fronesis tilkendegiver Aristoteles den partikulære og erfaringsbaserede kundskab højere værdi end den generelle teoretiske kundskab (Ibid:199). Dette som følge af, at den teoretiske kundskab kun kan overføres til praksis gennem praktiske kundskaber, der erhverves gennem en "*holdning til og erfaring med at handle godt*" (Ibid:203). Dog er de teoretiske kundskaber også væsentlige for anvendelsen af fronesis, da denne viden optimerer de praktiske og situerede handlinger (Ibid). Det væsentligste for det fronesiske menneske er, at denne evner at vurdere, hvilke generelle principper, der skal anvendes i en specifik situation (Ibid). I specialet tillægges kundskabskategorien bl.a. de frivilliges erfaringsbaserede og praktiske kundskaber, hvor disse gennem praktisk erfaring har lært, hvordan man handler rigtigt i en given situation. I specialets analyse vil

kundskabskategorien anvendes med henblik på at belyse informanternes forskellige virke i organisationen, samt belyse deres opfattelser af frivillighed, hvilket kommer til udtryk ved informanternes italesættelser.

5.2.3 Deltagerkundskab og tilskuerkundskab

For at kunne beskrive hvordan forskellige kundskaber er på spil i det praktiske felt, vil vi inddrage Saugstads fremlægning af begrebsparret deltagerkundskab og tilskuerkundskab (Saugstad 2001:208). Begrebsparret anvendes i nærværende undersøgelse for at analysere frivilligtraditionens og medarbejdertraditionens forskellige funktion i den frivillige organisation, hvilket former særlige konstruktioner af frivillighed.

Deltagerkundskab repræsenterer det praktiske kundskabsområde, hvis forudsætninger er, at man skal kunne begå sig i det praktiske felt (Ibid). Indøvelse er væsentligt for deltagerkundskaben, hvorfor praktisering af frivillighed kan tilskrives deltagerkundskaben. For at besidde deltagerkundskab er det en forudsætning, at man evner at aflæse den situerede og partikulære situation med forbehold for, hvilken generel viden, der skal anvendes for at løse den specifikke opgave i praksis (Ibid). Dette betyder, at frivillige også skal være i besiddelse af en epistemisk viden, der er med til at opkvalificere de praktiske handlinger, så handlingerne ikke forbliver kontinuerlige og ensformige (Ibid:207). Dermed sættes der krav til, at de frivillige er i stand til at tilpasse sig det praktiske felts varierende omskifteligheder, hvorfor de frivillige på samme tid skal kunne anvende både praktiske og teoretiske kundskaber i deres frivillige virke (Ibid).

Tilskuerkundskab repræsenterer teoretisk viden om praksis, hvor denne indebærer viden om det praktiske felts forhold på både et individ- og samfundsniveau (Saugstad 2001:208). Kundskaben tilegnes den "*udenforstående beskuer af det praktiske felts logik*", hvorfor kundskaben kan tilskrives medarbejdertraditionen og dens håndtering af frivillighed (Ibid). Tilskuerkundskaben medfører, at de ansatte har evnen til at anvende epistemisk viden i relation til det praktiske felts handlemuligheder, hvis formål er at angive handlingernes retning ud fra de overordnet generelle principper og love, der gør sig gældende i det praktiske felt (Ibid:208-209). Tilskuerkundskaben tager således højde for de vilkår, der handles ud fra,

hvorfor vi anser, at kundskaben er nødvendig for den frivillige organisations håndtering og strategiske udvikling af den frivillige arbejdskraft (Ibid:209).

5.2.4 Implikationer for specialet

Formålet med specialet er at undersøge de implicerede informanternes konstruktion af frivillighed. Dette undersøges og analyseres via specialets teoretiske ramme, der tager afsæt i en socialkonstruktionistisk tilgang i relation til Aristoteles' kundskabsforståelse. Sammenkoblingen af den socialkonstruktionistiske optik samt Aristoteles' kundskabsforståelse betyder, at vi anser informanternes konstruktion af frivillighed således, at denne konstitueres via informanternes indgåelse i sociale relationer samt identificering med specifikke sociale kategorier. Socialiteten medfører således, at de forskellige kundskabskategorier anvendes og opfattes på en særlige måde, hvilket er rammesættende for, hvordan informanterne konstruerer frivillighed. Specialets teoretiske ramme vil således belyse nye dimensioner af praktiseringen og håndteringen af frivillighed, der bryder med den positivistiske opfattelse af kundskab, hvor teoretisk og generel viden er styrende for, hvordan der skal handles i praksis (Saugstad 2001:190). Derudover vil begrebsparret deltagerkundskab og tilskuerkundskab bidrage med en nuanceret forståelse af frivilligtraditionens og medarbejdertraditionens forskellige virke i den frivillige organisation. De analytiske fund vil efterfølgende åbne op for en diskussion om kundskaber, der anvendes i relation til frivillighed, og kundskaber, der fremstår rammesættende for fænomenet (se afsnit 9:76-80). I følgende afsnit vil vi redegøre for, hvordan vi metodisk har gået til værks for at konstituere empiri, der kan belyse specialets problemformulering.

6. Metode

6.1 Empirisk udgangspunkt

Med specialets erkendelsesinteresse søger vi at opnå viden om informanternes konstruktion af frivillighed, og vi finder derfor inspiration i den narrative erkendelse, hvor fokuset er, at der fortælles *noget* af *nogen* om *noget* (Christiansen 2007:333). Ordet *narrativ* stammer fra det græske sprog og betyder fortælling (Ibid). Den narrative erkendelse er relevant i vores socialkonstruktionistiske optik, da begge deler en grundantagelse om, at sproget og dermed fortællinger skaber den sociale verden (Christiansen 2007:332, Gergen 2011:24).

Vores inspiration fra den narrative erkendelse er først opstået under bearbejdelsen af det empiriske materiale, hvorfor empiriproduktionen derfor ikke er foretaget efter narrativ metode, hvilket ofte udføres som livshistorieinterviews eller bibliografiske tekster (Christiansen 2007:332). Inspirationen ligger i måden at opfatte empirien på, hvor vi anskuer de åbne og beskrivende telefoninterviews som informanternes personlige fortællinger, der både indebærer situeret viden om konkrete hændelser, men også repræsentationer af de overordnede, kollektive strukturer, som befinder sig i samfundet (Christiansen 2007:332-333). Informanternes fortællinger om praktiseringen og håndteringen af frivillighed giver os dermed en kontekstuel og situeret viden, hvilket er interessant i vores søgen efter at forstå, hvordan informanterne konstruerer frivillighed gennem deres italesættelse. I informanternes fortællinger ligger implicitte betingelser og muligheder, der ligger til grund for deres meningsskabelse (Khawaja 2018:163). Det empiriske materiale fungerer derfor på et symbolsk niveau, hvor informanternes sprog, herunder anvendelsen af abstrakte symboler, benyttes til at redegøre for praktiske handlinger (Aabro, C. et. al. 2015:363). Eftersom sprog og handling er forskellige praksisser, kan italesættelsen af praksis ikke overføres direkte til den praktiske handling. I nærværende tilfælde er ord som f.eks. frivillighed et abstrakt symbol, der kan anskues forskelligt fra person til person. Vi har derfor ikke en umiddelbar adgang til de implicerede informanternes opfattelse af abstrakte symboler, hvorfor vores forståelse af disse vil være medkonstruerende for de analytiske fund. Eftersom informanternes italesættelser finder sted udenfor handlingslivet, skal interviewene derfor anses som

rekonstruktioner af det situerede handlingsliv. Sproget er således det styrende medium for vores indsigt i informanternes konstruktion af frivillighed (Ibid).

6.1.1 Telefoninterviews

Som anført i afsnit 4.1 har de seks telefoninterviews med de frivillige informanter haft en oplysende karakter. Grundet omstændighederne, hvorefter det ikke længere var muligt at være sammen fysisk, er samtlige interviews blevet afholdt af en af os (Freja). Under interviewene er der ikke fulgt en struktureret interviewguide, men interviewerens har i stedet søgt at stille åbne og dynamiske spørgsmål med henblik på at tage udgangspunkt i informanternes egne fortællinger. Dog havde vi forinden nedskrevet nogle beskrivende spørgsmål for at sikre, at disse ville have en åben karakter, der kunne fremme beskrivende fortællinger fra informanterne. Dette var spørgsmål som f.eks.: *“Vil du fortælle lidt om, hvorfor du er frivillig?”*. De beskrivende spørgsmål gav også en dynamisk mulighed for at kunne tilpasse opfølgende spørgsmål, der relaterede sig til den enkelte informant (Christiansen 2007:334). I visse tilfælde blev der stillet mere konkrete spørgsmål som f.eks.: *“Hvorfor blev du frivillig i organisationen?”*. Når interviewerens oplevede, at informanternes fortællinger fremstod mangelfulde på detaljer, fandt hun det fordelagtigt at anvende følgespørgsmål som f.eks.: *“Hvad føler du, at du får ud af at være frivillig i organisationen?”*. I ønsket om at lade informanterne agere som eksperter i eget liv, og dermed nedtone interviewerens selv som bedrevidende og vurderende, indtog Freja rollen som naiv og nysgerrig. Hun fremstod derfor *“uvidende i forhold til de mest almindelige almindeligheder for netop at få adgang til at høre disse almindeligheder eksponeret og sat ind i en meningssammenhæng”* (Søndergaard 2006:70). Intervieweren stillede derfor spørgsmål som f.eks.: *“Okay, ja jeg er ikke selv frivillig, så kan du fortælle mig lidt mere om det?”*.

Telefoninterviewene med de ansatte blev foretaget efter interviewene med de frivillige, da disse ikke indgik i den oprindelige plan, der tog udgangspunkt i et aktionsforskningsværksted. Interviewformen i de to telefoninterviews bærer også præg af åbne spørgsmål, men de beskrivende spørgsmål har et mere strategisk og organisatorisk perspektiv, hvilket bl.a. kan ses ved, at spørgsmålene distancerer sig fra at omhandle informantens personlige tilgang til

frivillighed, men snarere søger at få frivillighed belyst ud fra et organisatorisk perspektiv. Som følge af dette, er der bl.a. stillet spørgsmål som: *“Hvilke udfordringer står organisationen/frivilligheden over for i dag?”* og: *“Hvordan kan du i dit arbejde mærke de frivilliges reaktioner på ovenstående?”*. Disse spørgsmål er blevet stillet for at opnå indsigt i, hvordan den centrale del af organisationen håndterer frivilligheden på særlige måder. Denne viden er relevant for at kunne undersøge hvilke kundskaber, der fremstår betydningsfulde for medarbejdertraditionen og dermed den centrale del af organisationen.

Slutteligt er der i hvert interview blevet stillet konkrete spørgsmål, som har haft til formål at informere om, hvem informanten er. Dette har været spørgsmål relateret til antal år som frivillig eller ansat, alder, erhverv, uddannelse og virke i den frivillige organisation. Spørgsmålene er således blevet stillet for at få et konkret indblik i de sociale kategorier, informanterne italesætter og identificerer sig med.

6.2 Transskribering

Alle interviews har en varighed på 11-25 minutter, hvor samtlige er blevet lydoptaget og senere transskriberet med henblik på dokumentation og bearbejdning (Bilag 1-8). For at kunne bevare det sagte i frisk erindring, er alle interviews transskriberet fortløbende (Brinkmann & Tanggaard 2015:43-45). Transskriberingen er foretaget som enkel transskribering, hvor fokus har været på indholdet af det sagte (Corell, Eriksen & Carlsen 2019:15). Med henblik på at genskabe den konkrete situation bedst muligt er pauser og grin medtaget (Bilag 9). Den anvendte transskriberingsguide har bidraget til, at samtlige transskriptioner følger samme retningslinjer, hvilket har skabt en ensartethed og systematik i det empiriske materiale (Ibid). Denne systematik har været gavnlig i gennemlæsning og bearbejdelse af empirien, hvilket har foregået over flere omgange. Specialets analyse tager afsæt i udvalgte citater fra transskriptionerne. For at gøre de udvalgte citater letlæselige er disse udformet efter dansk retskrivning og tegnsætning.

6.3 Kritik af egen metode

6.3.1 Interviewsituationen

En interviewsituation er altid en opstillet og unaturlig situation, der præges af den forskellighed, interviewerens bidrager til situationen (Olsen 2018:176). Via specialets telefoninterviews har interviewerens haft mulighed for at fastholde et emne, som normalt ikke ville få meget taletid. Vi er dermed bevidste om, at interviewrollen har været med til at forme, hvad der er blevet fortalt. Et eksempel på denne påvirkning kan ses i transskriptionerne, når der er anvendt konkrete spørgsmål. De konkrete spørgsmål er benyttet i situationer, hvor interviewerens har oplevet, at informantens fortælling har været mangelfuld. Gennem konkrete spørgsmål er der således forsøgt at opnå en mere detaljerig fortælling, hvilket bl.a. kommer til udtryk i interviewet med informanten Susanne. Til spørgsmålet om, hvorvidt hun kan mærke digitaliseringen i sit frivillige virke, svares der kort tilbage, at hun ikke kan mærke dette, når hun står i butikken (Bilag 3:3). Intervieweren har således spurgt ind til, om hun anvender konkrete digitale værktøjer i butikken, som f.eks. mobilepay, hvilket har medført, at informanten er kommet i tanke om, at hun faktisk bruger digitale værktøjer i butikken. Informanten har videre begyndt at tale om digitalisering i form af et mailsystem, hun bruger til at kommunikere med (Ibid). Dette eksempel viser, at konkrete spørgsmål og følgespørgsmål, interviewerens stiller, leder informanten hen på særlige fortællinger. Set i retrospektiv kan vi derfor se, at vi, på trods af vores "åbne" interviewtilgang, har søgt at få særlige temaer belyst gennem interviewene. Disse temaer omhandler organisationens udvikling, motivation for at være frivillig samt lokalforeningens samarbejde med organisationen, hvilket er temaer, der er udsprunget fra specialets første problemstilling. Ifølge Søndergaard indgår disse temaer som en naturlig del af forskerens tænkeredskab og forhåndsviden om feltet, og udvikler sig eftersom processen skrider frem (Søndergaard 2006:80). Telefoninterviewene har derfor belyst specifikke områder af frivillighed, der har været tilknyttet specialets første problemstilling. Til visse interviews er der blevet spurgt ind til digitalisering, hvilket ikke er af særlig væsentlig karakter for nærværende problemstilling. Dette medfører, at enkelte telefoninterviews bærer præg af en begrænsning i forhold til at belyse informanternes italesættelse af kundskaber i relation til deres virke. Vi er dermed bevidste om, at vi gennem vores implicite tænkeredskab har initieret særlige fortællinger,

der har været på bekostning af andre, potentielt interessante fortællinger for nærværende problemformulering.

For at kunne skabe en god forudsætning for samtalen har intervieweren forsøgt at oparbejde en god kontakt og åbenhed mellem informanterne og sig selv (Christiansen 2007:337). Denne kontakt har dog været udfordret, da interviewene er foretaget over telefon. Den fysiske og visuelle distance, telefoninterviews medfører, har bl.a. været hæmmende for den nonverbale kommunikation, hvor informanternes mimik og andet kropssprog, der kunne bidrage til at forstærke og formidle særlige synspunkter, ikke er blevet opfanget. Vi ved ikke, hvad dette har haft af betydning for undersøgelsen, men vi kan kun antage, at det har påvirket undersøgelsen i et eller andet omfang. For at fremme kommunikation med informanterne har intervieweren således haft fokus på at tydeliggøre, at informanternes fortællinger er værdsat, hvorpå hun videre har italesat en taknemlighed og understreget, at netop deres viden har været med til at berige undersøgelsen (Ibid). Yderligere opleves det, at samtlige interviews har været præget af et engagement fra begge parter, hvilket bl.a. er kommet til udtryk i informanternes motivation for at dele deres fortællinger (Søndergaard 1996:79).

6.3.2 Begrænset empiriproduktion og mættethed

Et udbredt kriterie indenfor den kvalitativ forskningsmetode er, at det empiriske fundament skal være mættet, hvilket vil sige, at produktionen af empiri først skal ophøre, *“når man som interviewer ikke længere opnår ny viden om det undersøgte fænomen”* (Søndergaard 2006:67). Som redegjort for i afsnit 2.1 er der, som følge af COVID-19-pandemien, foretaget en omfattende omstrukturering af specialets metodiske tilgang, hvilket har medført begrænsninger i forhold til empiriproduktionen. Vi må derfor erkende, at specialets empiriske mæthed lider under begrænsninger deraf, som vi har været tvunget til at acceptere. Dette fordi, at det på grund af tidsbegrænsning og omstilling ikke har været muligt at foretage yderligere empiriproduktion. Den manglende mæthed i vores empiri kan identificeres ved, at vi ved hvert interview har fået nye perspektiver på fænomenet, hvorfor der ideelt set skulle have været foretaget yderligere interviews for at komme tættere på en mæthed. Dog er det vores opfattelse, at interviewene har været tilstrækkeligt åbne og samtidig hverdagsnære,

hvilket vi anser som et fyldestgørende materiale til at besvare nærværende problemformulering (Søndergaard 2006:79).

6.4 Ethiske overvejelser

Ethiske overvejelser indenfor den kvalitative forskning tager udgangspunkt i fire overordnede punkter, hvilke omhandler, hvorvidt informanterne kan tage skade af forskningen, om der mangler samtykke fra de implicerede informanter, om informanternes privatliv er blevet invaderet og om der er foregået et eventuelt bedrageri (Bryman 2012:135). For at overholde den etiske kodeks har vi valgt at beskytte informanterne gennem fiktive navne, så eventuelle følsomme informationer ikke kan genkendes af offentligheden. Som følge af, at vi har været interesseret i informanternes egne fortællinger, er der ikke spurgt ind til særlige områder af sensitiv eller følsom karakter, hvorfor vi er af den opfattelse, at deltagernes privatliv ikke er blevet krænkede. For god ordens skyld er samtlige informanter blevet introduceret til specialets tematik inden de afholde telefoninterviews, hvilket har bidraget til at skabe en gennemsigtighed af forskningsinteressen. Der er også indhentet mundtligt samtykke fra alle informanter i forhold til at kunne anvende interviewene som empirisk grundlag for projektet.

Udover at være bevidste om de fire ovenstående etiske punkter, er der opstået særlige etiske overvejelser som følge af COVID-19 og den omstilling, vi har været nødsaget til at foretage. Samarbejdet med den undersøgte organisation er særligt relevant, da organisationen naturligvis har en interesse i specialets undersøgelsesgenstand og udformning (Olsen 2018:202-203). På baggrund af omstillingen, hvor vi er blevet begrænset i tid samt i muligheden for at producere ny empiri, er den allerede foretagne empiri (telefoninterviews) derfor kommet i forgrunden for specialets empiriske udgangspunkt, hvorfor vi, grundet dennes form og indhold, har måtte give os i kast med en ny problemformulering, videnskabsteori og analysestrategi. Dette har medført nye aspekter af undersøgelsesfænomenet, som organisationen ikke havde *“forestillet sig at lægge empiri til”* (Olsen 2018:203). Vi har derfor forsøgt at løse situationen bedst muligt ved at tage kontakt med organisationen og forklare situationen, hvorpå de har vist stor forståelse for vores udfordringer og været indforstået med det nødvendige skift af problemformulering. Selv om

vi ikke har kunnet bidrage med den oprindelige plan, håber vi, at undersøgelsen kan bidrage med interessant viden om kundskaber i relation til frivillighed, som kan skabe værdi for den undersøgte organisation og eventuelt andre aktører i den frivillige sektor.

6.4.1 Anonymisering

På baggrund af en mundtlig aftale med den undersøgte organisation, er organisationen samt de medvirkende informanter anonymiseret. I specialet bliver der i et vist omfang refereret til den undersøgte organisations hjemmeside. Som følge af anonymiseringen fremgår referencen ikke i specialets litteraturliste, da dette vil afsløre organisationens navn. Når der henvises til organisationens hjemmeside, refereres der således alene til *organisationens hjemmeside*. Hvis censor ønsker adgang til de anvendte websteder, kan links hertil eftersendes digitalt. I følgende afsnit vil specialets analytiske strategi blive præsenteret med henblik på at give læseren indsigt i den metodiske og analytiske bearbejdelse af det empiriske materiale.

7. Analysestrategi

Specialets undersøgelsesinteresse er at belyse informanternes konstruktion af frivillighed gennem socialkonstruktionismens fokus på det relationelle, og med Aristoteles' kundskabsforståelse. For at kunne besvare nærværende problemformulering, er det en forudsætning, at vi opnår indsigt i informanternes relationer (Gergen 2011:120). Indsigten opnås ved at undersøge informanternes anvendelse af sociale kategorier, hvilket fremtræder i informanternes fortællinger om frivillighed. De sociale kategorier og processer kan således belyse relationernes betydning for meningsskabelse hos den enkelte informant (Ibid). Denne situerede viden danner grundlag for vores videre undersøgelse af, hvilke kundskaber, der anvendes og betragtes som rigtige i relation til frivillighed.

Bearbejdelsen af specialets empiriske materiale er inspireret af Iram Khawajas (2018) beskrevne rhizomatiske analysemodel, da denne, gennem lagvise læsninger med forskellige fokus, åbner op for empiriske *“tilblivelser i bevægelse”* (Khawaja 2018:163). Med vores ontologiske tilgang finder vi tilblivelsen af frivillighed relevant, da frivillighed netop er et situeret og dynamisk fænomen (Kelly & Green 1998:155). For at undgå at fastlåse fænomenet i en statisk position, har vi anvendt lagvise læsninger, der har bevæget sig på tværs af forskellige fokus, hvilket har givet blik for nye dimensioner og perspektiver af fænomenet. Bearbejdelsen af det empiriske materiale er foregået over to omgange. Den første bearbejdelse udgøres af fem forskellige læsninger med hvert sit fokus. Den anden bearbejdelse udgøres af en læsning, hvor kundskaberne udgør hovedfokus. I det følgende afsnit vil vi derfor redegøre for, hvordan den empiriske bearbejdelse er foretaget.

7.1 Analytiske læsninger

Med henblik på at danne et overblik i den første bearbejdelse af materialet, har vi læst dette med empirisk fokus på, hvordan frivillighed italesættes af informanterne. Formålet med den første læsning har været at få indblik i informanternes perspektiver og beskrivelser af frivillighed. For at systematisere informanternes sprogliggørelse af fænomenet har vi således markeret uddrag af informanternes fortællinger, der direkte eller indirekte omhandler

fænomenet. Til læsningen har vi anvendt analytiske spørgsmål som; *Hvordan bliver fænomenet italesat? Hvordan bliver praktiseringen og håndteringen af frivillighed beskrevet? Samt hvilke synonymer og ord anvendes om fænomenet?* Den første læsning har været interessant, da denne har belyst informanternes forskellige sprogliggørelse af fænomenet. Dog har den ikke favnet andre væsentlige faktorer af betydning for informanternes meningsskabelse og konstruktion. Konkluderer man på baggrund af de umiddelbare empiriske fund i første læsning, risikerer man derfor at fastlåse fænomenet i en statisk position (Khawaja 2018:163). For at udfordre de empiriske fund i første læsning har vi således læst materialet igennem med andre fokusområder.

I den videre bearbejdelse af det empiriske materiale har vi læst kategorien frivillighed i relation til fem andre sociale kategorier, henholdsvis socialt netværk, socialt samvær, alder, erhverv og uddannelse. De forskellige sociale kategorier er udvalgt, da de alle indgår i informanternes fortællinger om frivillighed. De sociale kategorier anses derfor som kulturelle værktøjer, informanterne anvender i deres konstruktion af mening (Kelly & Green 1998:146). De sociale kategorier har således en betydning for, hvordan informanterne identificerer sig, hvilket kan fortælle os noget om, hvordan sproglige klassificeringer konstruerer mening og forståelser i relation til fænomenet (Søndergaard 2006:77). Når kategorien alder f.eks. fremtræder i informanternes fortællinger om frivillighed, kan dette berette, hvordan frivillighed tilbliver på forskellige måder alt efter hvilken alderskategori, informanterne identificeres ud fra. Ved at holde vores primære empiriske fund op imod de andre sociale kategorier, har vi således fået blik for flere perspektiver og nuancer på frivillighed, den første læsning ikke har formået at favne (Khawaja 2018:167). I denne bearbejdelse af materialet er fænomenet frivillighed sat i baggrunden for at give plads til andre perspektiver, hvor vi videre har sammenlæst, hvordan frivilligheden udtrykkes i relation til de andre kategoriske fokusområder. Dette har f.eks. været, hvordan frivillighed udtrykkes som henholdsvis ansat eller frivillig, og om dette er af betydning for, hvordan frivillighed italesættes (Ibid:168). Efter hver læsning har vi skrevet en opsummering af, hvordan kategorien fremtræder i empirien. Opsummeringerne er interessante, da de belyser det unikke ved de særlige fokusområder, ligesom de belyser sammenhænge på tværs af de forskellige fokusområder (Ibid). I det følgende vil vi gennemgå de anvendte kategoriske fokusområder, hvor der redegøres for, hvorfor vi finder kategorierne interessante i forhold til specialets problemformulering.

Ifølge socialkonstruktionismen opstår mening gennem de relationer, man indgår i (Gergen 2011:120). Konstruktionen af fænomenet frivillighed kan derfor ikke forstås ved blot at belyse informanternes isolerede italesættelse af fænomenet, men må forstås gennem informanternes fortællinger om de sociale relationer og netværk, de indgår i. De første kategorier, der er anvendt som fokus i bearbejdelsen af materialet, er således kategorierne socialt netværk og socialt samvær. *Socialt netværk* omfatter italesættelsen af de mangfoldige relationer, informanten indgår i. Disse relationer kan klassificeres som netværk, informanten fortæller, at hun/han eller andre i den frivillige sektor er en aktiv del af. Dette omhandler således både netværk på tværs af organisationen, målgruppen og andre eksterne personer, der indgår i informanternes fortællinger. *Socialt samvær* omfatter alle de former for social interaktion, informanterne italesætter og beskriver, at de indgår i. Dette kan f.eks. være udsagn, der omhandler interaktion med andre frivillige, ansatte, målgruppen eller eksterne personer. Kategorien omfavner også, hvordan social adfærd i organisationen italesættes. Formålet med det sociale kategoriske fokus er således at belyse informanternes sprogliggørelse af det relationelle, da dette giver indblik i, hvordan social deltagelse former, hvad der anerkendes som rigtig praksis og kundskab, og dermed informanternes konstruktion af frivillighed (Kelly & Green 1998:146). Den tredje kategori, der er anvendt som fokus i den første bearbejdelse af materialet, er *alder*. Kategorien omhandler alt det, der relaterer sig til alder i informanternes fortællinger. Dette omfatter f.eks., hvordan alder sprogliggøres og italesættes i relation til informanternes beskrivelser af praktisering og håndtering af frivillighed. Vi finder kategorien interessant, da alder er en universel måde at klassificere og identificere mennesker på, hvorfor vi formoder, at kategorien sætter visse betingelser for, hvordan informanterne anvender og opfatter kundskaber, alt efter hvilken alderskategori informanten identificerer sig ud fra. Med kategorien vil vi derfor undersøge informanternes sprogliggørelse af fænomenet i relation til alder, hvor vi videre vil undersøge, hvordan kategorien spiller ind på tilblivelsen af fænomenet. *Erhverv* og *uddannelse* er de sidste kategoriske fokusområder i den første bearbejdelse af materialet, og kategorierne omhandler informanternes uddannelse- og erhvervsmæssige baggrund. Med kategorierne søger vi at få blik for, hvordan erhverv og uddannelse fremtræder i informanternes fortællinger. Til materialet har vi således stillet spørgsmål som; *På hvilken måde indgår uddannelse og erhverv i fortællingen, og hvordan spiller dette ind på fænomenet?* Vi finder kategorierne interessante, da erhverv og uddannelse er en væsentlig del af den måde, samfundet organiseres på og

fungerer igennem (Aabro, C. et. al. 2015:411). Ifølge socialkonstruktionismen er erhverv og uddannelse sociale kategorier, der hver især tilhører forskellige kulturelle traditioner, som fungerer efter særlige regler og normer for, hvad der anerkendes som rigtig kundskab, og dermed hvordan social praksis forekommer (Gergen 2011:51). Vi formoder derfor, at informanternes erhvervs- og uddannelsesmæssige baggrund er af betydning for den måde, kundskaber anvendes i relation til frivillighed. Formålet med kategorierne er således at belyse, hvordan erhverv og uddannelse præger informanternes italesættelse af kundskaber i relation til frivillighed.

Opsummerende har den første bearbejdelse af det empiriske materiale bidraget med nødvendig viden om, hvilke omstændigheder og betingelser (jf. de sociale kategorier) informanterne taler ud fra. Denne indsigt er med vores socialkonstruktionistiske tilgang nødvendig for at kunne forstå informanternes konstruktion af fænomenet frivillighed. Den anden bearbejdelse af empirien har taget udgangspunkt i Aristoteles' begrebsapparat. I det følgende afsnit vil vi redegøre for den endelige bearbejdelse af materialet, der danner grundlag for specialets analyse.

I den anden bearbejdelse har vi gennem Aristoteles' kundskabsforståelse læst materialet med fokus på at undersøge informanternes italesættelse af deres virke i den frivillige organisation. I bearbejdelsen har vi farvekodet alle udsagn, der omhandler kundskaber. I læsningen har vi således stillet følgende analytiske spørgsmål: *Hvordan praktiseres frivillighed? Er der specifikke kundskaber, der er mere fremtrædende end andre? Efterspørges der særlige kundskaber blandt de frivillige/ansatte i den frivillige organisation? Ses der en sammenhæng mellem de kundskabskategorier, der forekommer blandt frivillige, og de kundskaber organisationen italesætter, at de efterspørger?* De analytiske spørgsmål er bl.a. stillet på baggrund af vores formodning om, at den politiske strategi påvirker de ansattes håndtering af den frivillige arbejdskraft, hvorfor de søger særlige kundskaber hos de frivillige. Formålet med de analytiske spørgsmål har derfor været gennem kundskabsforståelsen at undersøge, hvordan informanterne italesætter deres virke i de to forskellige traditioner. Besvarelsen af de analytiske spørgsmål og inddragelsen af de sociale kategorier danner således det endelige grundlag for specialets analyse.

7.2 Efterrefleksioner

I processen har vi til tider fundet analysestrategien udfordrende, da den rhizomatiske bearbejdning af materialet, er en ny analytisk metode, der rækker ud over vores vante analytiske tilgange og færdigheder. Vanligvis arbejder vi metodisk med empirien ved at kategorisere materialet i specifikke kodninger, der udspringer af forhåndsbestemte teoretiske udgangspunkt. I nærværende analytiske strategi har vi som udgangspunkt arbejdet empirisk, hvor vi har forsøgt at udfordre vores egne selvfølgeligheder og indforståetheder ved at søge efter nye og alternative mønstre, som ikke har været givet på forhånd (Khawaja 2018:180). Dette har krævet tillid til, at de forskellige kategorier ville forme nye og anderledes perspektiver på fænomenet. I visse tilfælde har vi derfor haft følelsen af at lede i vildrede, da informanternes sprogliggørelse har været styrende for de lagvise læsninger, hvorfor vi hverken har været bekendt med kategorien på forhånd eller formålet med, hvad den enkelte kategori skulle bidrage med. I processen har vi desuden erfaret, at det kan være udfordrende at være to undersøgere i denne analytiske metode, da vi flere gange har oplevet, at vores selvfølgeligheder og indforståetheder er forskellige. Dette blev vi især opmærksomme på i opstarten af kodningen, hvor vi bemærkede, at vi havde forskellige opfattelser af informanternes udsagn, og ligeledes forskellige kodningstilgange. Under normale omstændigheder ville vores fysiske tilstedeværelse have bidraget med løbende meningssammenskabelser og diskussioner, hvor vi kontinuerligt ville blive opmærksomme på vores forskellige opfattelser undervejs i processen. Grundet COVID-19-situationen har vi i stedet måtte være omstillingsparate og finde på alternative løsninger, hvilket har givet os indsigt i vigtigheden af at begrebsafklare implicitte hverdagsord fra start, såsom de sociale kategorier. Vi har derfor begrebsafklaret og udarbejdet en fælles strategi, som vi hver især har systematiseret læsningerne ud fra. Dette har bidraget med en strømlinet systematisering, hvor vi har undgået, at kodningerne har bevæget sig i forskellige retninger. Med henblik på at skabe struktur har vi oprettet flere forskellige mapper med farvekodninger af det empiriske materiale, hvor de lagvise læsninger med tilhørende kategorisk udgangspunkt har været placeret separat. Dette har bidraget med en fælles opfattelse og meningsskabelse af de sociale kategorier og kundskaber, hvilket har medført en fælles tilgang til det analytiske arbejde.

8. Analyse

Med vores teoretiske ramme, der tager afsæt i en socialkonstruktionistisk tilgang i relation til Aristoteles' kundskabsforståelse, søger vi at besvare specialets problemformulering vedrørende, hvordan informanterne konstruerer frivillighed. Ønsket med vores videnskabsteoretiske afsæt er at undersøge, hvordan sociale relationer og identifikationer med sociale kategorier former informanternes anvendelse af kundskaber, og hvorledes dette har betydning for deres konstruktion af fænomenet frivillighed. Her vil vi særligt have fokus på, hvordan praktiseringen og håndteringen synes at udføres forskelligt i henholdsvis frivillig- og medarbejdertraditionen. Eftersom frivillighed også synes at praktiseres forskelligt i selvsamme organisation, ønsker vi yderligere at undersøge, hvorvidt de frivilliges kundskaber er af betydning for, hvordan frivillighed praktiseres.

Analysen tager udgangspunkt i empirisk materiale bestående af telefoninterviews med seks frivillige og to ansatte i organisationen. For overblikkets skyld vil vi kort introducere de implicerede informanter, hvor første skema udgør de frivillige, og det andet skema udgør de ansatte:

Navn	Alder	Virke	Lokalforening
Lone	81	Bestyrelsesformand	Vest
Lis	72	Butiksfrivillig samt medlem af en frivillig arbejdsgruppe	Vest
Susanne	74	Butiksleder	Vest
Inger	82	Bestyrelsesmedlem	Vest
Hanne	39	Butiksfrivillig	Øst
Mette	25	Formand for et mindre udvalg der er ansvarlig for PR, kommunikation og sociale medier	Øst

Skema 1. Oversigt over de frivillige informanter

Navn	Alder	Virke
Mads	38	Sous- og udviklingschef
Mia	26	kommunikation- og administrationsmedarbejder

Skema 2. Oversigt over de ansatte informanter

8.1 Første analysedel: Informanternes praktisering og håndtering af frivillighed

Praktisering og håndtering af frivillighed i organisationen baseres på organisationens overordnede formål, hvilket er at yde social, sundhedsmæssig og økonomisk støtte til udsatte borgere (herefter henvises som organisationens målgruppe) (Organisationens hjemmeside 2020). Organisationens mærkesager fokuserer på trivselsfremmende indsatser, hvilke udgøres af henholdsvis frivillige og professionelle indsatser. Formålet med indsatserne er at skabe bedre rammeforudsætninger for målgruppen (Organisationens hjemmeside 2020). På baggrund af dette formodes det, at praktiseringen og håndteringen af den frivillige ressource skal komplimentere hinanden, så målgruppen hjælpes bedst muligt. I de foretagne gennemlæsninger af det empiriske materiale fremtræder det, at de frivilliges praktisering og de ansattes håndtering af frivillighed distancerer sig fra hinanden. Eftersom praktisering og håndtering af frivillighed er to forskellige måder at arbejde med frivillighed på, forekommer det således naturligt, at de udøves forskelligt. Dog finder vi specifikke indikationer i det empiriske materiale, som vi mener, kan bidrage til en dissonans mellem de frivilliges praktisering og de ansattes håndtering. I analysens første del ønsker vi derfor at analysere, hvordan specifikke indikationer skaber dissonans mellem de to traditioner.

8.1.1 Situerede definitioner af frivillighed

På baggrund af en gennemlæsning af det empiriske materiale, synes der at være en sammenhæng mellem informanternes beskrivelser af fænomenet frivillighed og kundskabskategorien fronesis-praxis. Kundskaben karakteriseres som *"menneskets meningsfulde handlinger af etisk-social karakter"*, hvorfor kundskaben medfører evnen til at udføre gode etiske og sociale handlinger (Saugstad 2001:196-197). I interviewene med både de frivillige og de ansatte italesættes formålet med frivillighed som drevet af et behov for at agere som et godt menneske, der træffer etiske beslutninger i forhold til, hvad der er bedst for ens medmennesker (Ibid:197). Den frivillige informant Inger på 82 år fortæller, at formålet med frivillighed for hende er at *"holde børn væk fra gaden! Udsatte børn væk fra gaden ja. (...) Det er mit hovedmål ja"* (Bilag 4:2). Med vores teoretiske afsæt anskues Ingers formål at være baseret på den fronesiske kundskab, idet hun ønsker at gøre noget godt for andre (Saugstad 2001:196). Det etiske aspekt af fronesis synes også at fremtræde hos den ansatte informant Mads i hans fortælling om, hvorfor han arbejder med frivillighed: *"(...) man kan være med til at gøre et stykke vigtigt hjælpearbejde, som betyder noget for de mennesker der har det svært i det danske samfund. Det giver mig sådan en tilfredsstillelse ved at gå på arbejde"* (Bilag 8:1). Ud fra det empiriske materiale formoder vi, at informanternes opfattelse af frivillighed i begge traditioner tager udgangspunkt i den fronesiske kundskab.

Selvom det forekommer en ens opfattelse i de to traditioner omhandlende formålet med frivillighed, fremtræder det i empirien, en forskellig opfattelse af selve målgruppen og hvordan frivillighed skal praktiseres i relation til at hjælpe denne bedst. Med vores videnskabsteoretiske afsæt skabes opfattelser gennem sociale relationer og traditioner, som informanterne indgår i (Gergen 2011:18). Som følge af, at de frivillige indgår i relationer med andre frivillige i deres frivillige virke, og de ansatte indgår i relationer med andre ansatte i deres arbejde, fremtræder der i de to traditioner, forskellige situerede opfattelser af målgruppen og hvordan praktisering af frivillighed skal forekomme. Eftersom begge ansatte informanter har videregående uddannelser, kan vi med Aristoteles' kundskabsforståelse påpege, at medarbejdertraditionens opfattelse målgruppen og frivillighed baseres på den teoretiske, epistemiske kundskab. Kundskaben karakteriseres ved at være en viden, der rækker indenfor det *"nødvendige"*, herunder faktorer og teorier, som anses som almene, og

derfor ikke kan ændres (Saugstad 2001:196-198). De ansattes besiddelse af den epistemiske kundskab kommer bl.a. til udtryk gennem Mads' definition af, hvad frivillighed er for ham:

Jamen det er, nu har jeg jo arbejdet med det i mange år [red. organisatorisk indsats som ansat], så jeg er jo også lidt påvirket af de definitioner, som ligger for frivillighed. Men for mig er det en organiseret indsats, og den organisering kan være på alle mulige måder (Bilag 8:7).

I citatet fremgår det, at Mads' personlige definition af frivillighed er en organiseret indsats, hvilket indikerer, at han trækker på en epistemisk kundskab erhvervet gennem uddannelse og faglig erfaring (Saugstad 2001:196). Set gennem vores socialkonstruktionistiske metaoptik har Mads' akademiske uddannelse og sociale deltagelse i medarbejdertraditionen, hvor særlige diskurser og normer former gruppemedlemmernes opfattelse, konstitueret hans definition af frivillighed. En opfattelse, der gennem kundskabsforståelsen baseres på en epistemisk viden. Gennem citatet får vi blik for, at Mads definerer frivillighed ud fra et større organisatorisk perspektiv end det individuelle og erfaringsbaserede, hvorfor hans definition adskiller sig fra de frivillige informanternes definition af selvsamme. De frivillige informanternes definitioner af frivillighed fremstår som mere personlige og erfaringsbaserede, hvilket bl.a. kan ses i informanten Hannes italesættelse. Hanne fortæller, at frivillighed er et sted, hvor man bliver "*set for den man er*" (Bilag 6:7). Hannes definition synes at bære præg af en praktisk kundskab vedrørende frivillighed, der tager udgangspunkt i hendes personlige erfaring med at blive set og accepteret for den, hun er. Hannes definition baseres derfor på en forensisk, praktisk kundskab, hvilken relateres til det sociale og etiske liv (Saugstad 2001:198). Når vi anskuer dette med vores socialkonstruktionistisk blik, indikerer Mads' og Hannes forskellige definitioner af frivillighed, at de indgår i hver deres tradition med tilhørende normer og repertoier for, hvad der anerkendes som rigtig i relation til frivillighed.

Som anført i specialets teoretiske afsnit kan man med det teoretiske perspektiv anse medarbejdertraditionen som organisationens teoretiske felt, hvor frivilligtraditionen udgør organisationens praktiske felt (Saugstad 2001:208-209). Med dette perspektiv anser vi det derfor som naturligt, at de ansatte og frivillige konstruerer frivillighed på forskellige måder. I det empiriske materiale kan vi dog se, at de forskellige konstruktioner skaber visse udfordringer, hvis de ikke kan forenes. I følgende afsnit vil vi derfor analysere, hvordan

professionaliseringen af den frivillige sektor medfører forskellige opfattelser af, hvordan frivillighed skal praktiseres, og ligeledes, hvordan dette synes at skabe dissonans mellem de to traditioner.

8.1.2 Professionaliseringens betydning for praktiseringen og håndteringen af fænomenet frivillighed

Den ansatte informant Mads fortæller, at der i dagens samfund sættes større krav til de frivillige organisationer, hvorfor organisationen de seneste fem år er begyndt at arbejde strategisk og professionelt med håndteringen af den frivillige arbejdskraft (Bilag 8:6). Professionaliseringens krav medfører ligeledes særlige normer, som de ansatte skal tage højde for i deres håndtering af frivillighed. Dette ses bl.a. ved, at organisationen skal arbejde vidensbaseret, hvorfor de arbejder efter at kunne måle og dokumentere deres indsatser. På organisationens hjemmeside uddybes dette med, at de gennem viden om indsatsernes effekt bedst kan levere den mest hensigtsmæssige støtte (Organisationens hjemmeside 2020). Rammerne initierer en vidensopfattelse, der tilvejebringer, at de frivillige indsatser skal dokumenteres og måles for at sikre, at de virker i praksis. Med organisationens opfattelse af indsatser, der virker, lægges der op til, at viden om praksis skal omsættes til generel viden, hvis formål er at kvalitetssikre og fremme effektive initiativer. Hermed forekommer en antagelse om, at *"enhver praksis spejler sig i en teori- og vicaversa"* (Saugstad 2001:191). Organisationens håndtering af den frivillige ressource formodes derfor at tage udgangspunkt i en evidens tilgang, hvor viden skal virke i praksis (Aabro, C. et al. 2015:217). Dette kommer til syne i medarbejdertraditionens implementering af specifikke frivillige udviklingsinitiativer, der anses som gavnlige for målgruppen. Den ansatte informant Mads italesætter implementeringen af udviklingsinitiativerne som organisationens måde at sikre, at målgruppen hjælpes bedst muligt (Bilag 8:6). Den ansatte informant Mia på 26 år fortæller, at det sommetider kan være udfordrende at få de frivillige med på initiativerne:

(...) det kan jo godt give lidt udfordringer, når de [red. de frivillige] nogle gange gerne vil noget andet, end vi vil, eller ikke forstår hvad det er, vi vil. Så har de tit deres egne holdninger og egne måder at gøre det på (Bilag 7:1).

Når medarbejdertraditionen forsøger at få de frivillige med på udviklingsinitiativer, kan Mia til tider opleve en modstand fra de frivillige. Med vores teoretiske ramme kan det påtænkes, at modstanden skyldes, at de frivillige praktiserer frivillighed ud fra det partikulære og erfaringsbaserede. Omvendt forstår vi formålet med medarbejdertraditionen som værende baseret i det generelle og samfundsmæssige aspekt, hvor de ansatte strategisk håndterer den frivillige arbejdskraft, således at den på et samfundsmæssigt niveau er med til at hjælpe målgruppen. Som følge heraf vil det generelle og samfundsmæssige formål i medarbejdertraditionen dissonerer med frivilligtraditionens partikulære og praksisnære arbejde. Med den teoretiske ramme kan dissonansen forklares med, at to traditioner udgøres af hver deres kundskabsområde. Som anført i specialets teoretiske afsnit, udøves frivilligtraditionen primært på baggrund af deltagerkendskab, hvilket karakteriseres som evnen til at kunne begå sig i det praktiske felt (Saugstad 2001:208). Indøvelse udgør hovedkomponenten i kundskaben, og omhandler både selve udførelsen af de praktiske handlinger, men også evnen til at tolke hvilke generelle principper, der skal anvendes i en praktisk situation (Ibid). Medarbejdertraditionens håndtering af frivillighed, der baseres på epistemisk viden om fænomenet, kan tilskrives Saugstads begreb tilskuerkendskab. Kundskaben repræsenterer den teoretiske viden om det praktiske felts forhold på både et individ- og samfundsniveau (Saugstad 2001:208). Tilskuerkendskabet tager højde for de vilkår, der handles ud fra, hvorfor vilkårene fungerer som organisationens ramme, hvorefter de ansatte er underlagt de strukturelle diskurser, den frivillige sektor præges af. På baggrund af de to traditioners forskellige funktioner og anvendelse af kundskaber i det praktiske felt konstitueres der således forskellige situerede opfattelse af, hvad der er den rigtige måde at praktisere frivillighed på.

Frivilligtraditionen og medarbejdertraditionens forskellige kundskabsområder kan således afspejles i den ansatte informant Mias fortælling, hvor hun pointerer, at de frivillige og de ansatte har forskellige tilgange til, hvordan frivillighed skal praktiseres (Bilag 7:1). Mia fortæller, at de ansatte er mere omstillingsparate end de frivillige, hvilket medfører, at *“det kræver virkelig meget arbejde at få dem [red. de frivillige] med på de her ideer, vi nu får ved at udvikle organisationen”* (Bilag 7:1). Citatet pointerer, at medarbejdertradition må lægge kræfter i at overbevise de frivillige om, at organisationens udviklingsinitiativer er de rette. Gennem kundskabsforståelsen forstår vi, at de ansatte er i besiddelse af en tilskuerkendskab

om frivillighedens formål i samfundet, hvilket de frivillige ikke nødvendigvis er i besiddelse af. De frivillige må derfor overbevises, før de accepterer medarbejdertraditionens udviklingsinitiativer. Med vores metaoptik kan dette forklares med, at de frivillige identificerer sig med den sociale kategori "frivillig", mens de ansatte identificerer sit virke med den sociale kategori "erhverv". De to forskellige identifikationer medfører, at der er særlige rammer og vilkår, som skal tages højde for i informanternes forskellige virke i organisationen. På baggrund heraf kan det tyde på, at professionaliseringen sætter særlige krav til medarbejdertraditionens håndtering af den frivillige arbejdskraft, eftersom medarbejdertraditionen fungerer efter den sociale kategori "erhverv", hvor der er visse retningslinjer for, hvordan medarbejderne skal arbejde. Medarbejdertraditionen skal således sikre, at professionaliseringens krav bliver mødt og praktiseret af de frivillige. Som følge af de frivilliges identifikation som "frivillig", forefindes der ikke de samme krav til, hvordan disse skal agere. De forskellige identifikationer og tilhørende normer for, hvordan man skal agere, kan således skabe en dissonans, når udviklingsinitiativer skal implementeres. Mia forklarer, at de ansatte skal fungere som et serviceorgan, hvor disse skal understøtte de frivillige i deres arbejde (Bilag 7:7). På baggrund af Mias fortælling fremstår medarbejdertraditionens rolle i organisationen todelt. Medarbejdertraditionens arbejde består af, at de både skal få de frivillige med på organisationens specifikke udviklingsinitiativer, ligesom de skal fungere som et serviceorgan, hvor deres funktion blot er at støtte de frivillige i deres arbejde. Om de ansattes funktion i organisationen forklarer Mia yderligere: *"Altså man ville jo aldrig kunne samle dem [red. de frivillige] på den måde uden at have en understøttende funktion [red. de ansatte] og sørge for, at de bliver samlet og udviklet i den rigtige retning, og ikke skyder i tusindvis af retninger"* (Bilag 7:7). I citatet ser vi en indlejret værdi om, at der i medarbejdertraditionen eksisterer en "rigtig" retning for den frivillige praktisering, hvorfor denne skal sikres gennem de ansattes håndtering af den frivillige ressource. Medarbejdertraditionens opfattelse af, hvad der er den "rigtige" retning, formodes at hænge sammen med professionaliseringen af den frivillige sektor, hvor der stilles særlige krav til, hvad frivilligheden skal bidrage med i velfærdssamfundet (Wulff 2014:92). Dissonansen mellem de to traditioner italesættes også af den frivillige informant Lone, der er medstifter af lokalforeningen Vest. Lone fortæller, at de frivillige nu så skal praktisere frivillighed ud fra særlige præmisser:

Så nu er det jo blevet meget mere firkantet, kan man jo sige ikke. Nu skal vi gøre sådan og sådan, og sådan var det jo ikke før. Så vi er jo lidt rebelske hos os, fordi vi har været med så længe. Så vi gør det altså, som vi vil (griner), og det får vi så lov til, fordi vi tjener så mange penge (Bilag 1:4).

Citatet indikerer, at den frivillige praktisering nu skal udføres mere firkantet, end hvad der tidligere har været tilfældet. Med firkantet forstår vi, at professionaliseringen medfører specifikke krav til, hvordan frivillighed skal praktiseres. De frivillige har derfor ikke lige meget selvbestemmelse i forhold til, hvordan de selv vil praktisere frivillighed (Wulff 2014:84). Gennem Lones fortælling er det vores opfattelse, at lokalforeningen på trods af professionaliseringens medførte rammer fastholder deres egen måde at praktisere frivillighed på. Lone forklarer dette med lokalforeningens store indtjening, hvilket hun mener, berettiger dem til at fortsætte med deres egen form for praktisering. Eftersom Lones lokalforening er en af de ældste lokalforeninger, argumenterer Lone også for, at lokalforeningen derfor har et handlerum til at være rebelske i deres praktisering. Med rebelsk forstår vi, at Lones lokalforening modsætter sig at tilpasse sig medarbejdertraditionens udviklingsinitiativer. Lone er selv 81 år og har været frivillig i 15 år, hvorfor hun er en af de personer, der har været frivillig i organisationen i længst tid (Bilag 1:8). Lokalforening Vest er stiftet af informanterne Lone og Inger for 15 år siden (Bilag 1:1). Den frivillige informant og medstifter Inger fortæller, at lokalforeningens bestyrelse stadig er den samme gruppe, som for 15 år siden. Lone og Ingers langvarige sociale deltagelse i frivilligtradition tilvejebringer derfor særlige normer for, hvordan frivillighed skal praktiseres i deres lokalforening (Bilag 4:3-4). Med dette perspektiv kan vi antage, at de to erfarne frivillige informanter har oparbejdet en solid indøvelse og deltagerkendskab gennem deres langvarige indgåelse i frivilligtraditionen. Dette medfører, at udviklingsinitiativerne ikke altid passer ind i deres opfattelse af, hvordan frivillighed skal praktiseres.

Eftersom de frivillige organisationer nu skal arbejde efter bestemte kvalitetskriterier samt dokumentere deres resultater, har professionaliseringen medført, at det frivillige arbejde er blevet mere bureaukratisk (Wulff 2014:84). Dette fremtræder i den frivillige informant Lones fortælling, hvor hun påpeger, at det er blevet mere bureaukratisk at være formand i lokalforeningen:

(...) Det går jo, men jeg synes, at vi er jo blevet så mange nu. Vi er jo blevet XXantal lokalforeninger nu. Da jeg startede, var vi vidst XXantal, tror jeg. Og det kan jo godt mærkes, for organisationen er jo nødt til at lave det mere organiseret. (...) Ja, og i øjeblikket er der netop en gruppe, som sørger for at gøre det mere demokratisk, sådan at de frivillige bliver hørt mere og sådan noget. Og det er jo klart, at det er kommet i stil eller i tråd med, at vi er blevet så mange. (...) Så har bestyrelsen fået, eller organisationen selv fået, eller det har så gjort nogle tiltag, som nogle er blevet lidt småsure over, fordi det er blevet for firkantet ikke. (...) Men jeg må sige, at jeg synes, jeg synes, at det er blevet mere, øh, bureaukratisk at være formand (Bilag 1:4).

Udover en øget bureaukratisering italesætter Lone, at organisationens udvikling har medført visse konsekvenser for de frivilliges selvstændighed i lokalforeningerne. Hun nævner i denne forbindelse, at frivillige i hendes lokalforening er utilfredse med at skulle praktisere frivillighed på en organiseret måde. Gennem Lones fortælling forstår vi således, at frivillighedens egenart, hvilket er de frivilliges personlige engagement og opfattelse af, hvordan frivillighed skal praktiseres, udfordres af professionaliseringens normer (Wulff 2014:129). Lone fortæller videre, at de frivillige derfor har oprettet arbejdsgrupper som et led til at få mere demokrati ind i organisationen. På baggrund af ovenstående forstår vi derfor, at professionaliseringen medfører særlige rammer, som medarbejdertraditionen skal følge i deres håndtering af frivillighed. Dette medfører endvidere, at frivilligtraditionen skal praktisere frivillighed på andre måder, end hvad de tidligere har gjort. Eftersom den nye praktisering udfordrer de frivilliges egenart, kan den opleves som firkantet, hvilket medfører, at medarbejdertraditionens udviklingsinitiativer ikke altid bliver positivt modtaget af de frivillige.

På trods heraf fremtræder der i empirien flere positive fortællinger om, hvordan de to traditioner samarbejder i løsningen af specifikke opgaver. Med nærværende teoretiske ramme forstår vi de positive fortællinger om samarbejdet som organisationen anvendelse af både tilskuerkendskab og deltagerkendskab. Medarbejdertraditionen og dens tilskuerkendskab fokuserer på regelmæssigheder, det generelle og principielle (Saugstad 2001:209). På den anden side fokuserer frivilligtraditionen på de kundskaber, som anvendes i praksis, hvorfor traditionen ikke synes at forholde sig til de "*generelle videnskabelige*

lovmæssigheder” i lige så høj grad (Ibid). Dermed bliver tilskuerkundskaben og deltagerkundskaben hinandens forudsætninger, idet de medvirker til, at organisationen favner både det teoretiske og det praktiske aspekt af det frivillige arbejde. Informanternes indgåelse i de to forskellige traditioner tilvejebringer særlige normer for, hvilken af de to kundskaber, der anvendes. Gennem den ansatte informant Mias fortælling får vi således blik for, hvordan organisationen anvender både medarbejdertraditionens tilskuerkundskab og frivilligtraditionens deltagerkundskab i implementeringen af et specifikt udviklingsinitiativ:

Vi har jo lige nu, hvis jeg skal komme med et eksempel, det her fra "garn til barn". Det her strikkeprojekt, hvor man skal strikke til organisationen, og det har nærmest overhalet os indenom. Vi har jo nærmest kun noget at sætte det lidt i gang, og så har de allerede grebet det ude i lokalforeningerne, inden vi havde fået det på plads inde hos os. Fordi de bare synes, at er en så god ide, så rykker de altså virkelig med det (Bilag 7:2).

Citatet viser os, at når medarbejdertraditionen anvender deres tilskuerkundskab og fronesiske viden om frivilliggruppen, opstår der et harmonisk samarbejde, hvor praktiseringen af frivillighed udøves effektivt og produktivt. Derudover viser eksemplet, at den frivillige egenart ikke bliver overset i den strategiske udvikling, da medarbejdertraditionen anvender deres tilskuerkundskab om organisationens frivilliggruppe, hvilket tager udgangspunkt i de frivilliges egne interesser og ønsker. Eftersom deltagerkundskab og tilskuerkundskab udgør to forskellige fokusområder, er det ikke muligt at være tilskuer og deltager på samme tid (Saugstad 2001:209). Eksemplet viser således, at når organisationen anvender begge traditioners kundskaber i det samme udviklingsinitiativ, forekommer praktiseringen af initiativet succesfuldt.

8.1.3 Det frivillige arbejdes instrumentelle karakter

I gennemlæsningen af det empiriske materiale fremtræder den frivillige praktisering som værende baseret i den instrumentelle kundskab *tecnhe-póiesis*, der omhandler produktion og fremstilling (Saugstad 2001:196). Med vores socialkonstruktionistiske optik forekommer dette som følge af, at de frivillige informanter indgår i en frivilligtradition, der baseres på

frivillig praktisering af instrumentel karakter. I denne type af frivilligt arbejde bidrager de frivillige indirekte til målgruppen ved f.eks. at tjene penge i genbrugsbutikker, gøre borgere opmærksomme på organisationens arbejde samt organisere den frivillige lokale arbejdskraft. De frivillige indgår derfor ikke i direkte kontakt og relation med målgruppen, som f.eks. frivillige, der udøver netværksaktiviteter for målgruppen. Dette indikerer, at der i organisationen forefindes forskellige former for frivillighed, der opdeles efter forskellige indsatsområder. Organisationens mærkesager kan derfor støttes både gennem økonomisk indtjening i organisationens butikker samt gennem netværksfremmende aktiviteter som f.eks. madlavning- og naturhold. Aktivitetsfrivillige, der afholder netværksaktiviteter, møder organisationens målgruppe direkte. Formålet med netværksaktiviteterne er således at skabe nærhed, støtte samt udvide netværket til målgruppen, hvorfor målet med den frivillige praktisering ligger indlejret i selve handlingen (Organisationens hjemmeside, 2020). Anskuet ud fra kundskabsforståelsen udgøres praktisering af netværksaktiviteter gennem kundskaben fronesis-praxis, hvor kundskaben medfører evnen til at udføre gode etiske og sociale handlinger (Saugstad 2001:196-197). Eftersom de frivillige informanter ikke besidder stillinger som aktivitetsfrivillige, er deres frivillige praktisering baseret på anvendelsen af den instrumentelle kundskab techne-póiesis. Målet med praktiseringen ligger således uden for selve handlingen (Saugstad 2001:196). Produktet af praktiseringen, hvad end det er de indtjente penge, mere organisatorisk opmærksomhed eller en velfungerende lokalforening, tilskrives således målet med den indirekte frivillige praktisering.

Kundskaben konstituerer f.eks. den frivillige informant Hannes praktisering af frivillighed. Hanne er 39 år og butiksfrivillig, hvorfor hendes virke består af instrumentelle ydelser, som f.eks. at gøre butikken klar, hente genbrugsvarer og producere solsejl, som sælges i butikken (Bilag 6:2-3). I produktionen af solsejl udøver Hanne technes aktivitetsform póiesis, hvor hun anvender generelle principper, der gør sig gældende for at sy et funktionelt solsejl. Gennem teorien kan vi fremhæve, at Hannes produktionsmæssige færdighed først tilegnes værdi i det frivillige virke, når hun anvender den i en specifik situation, hvor produktet af færdigheden er ønsket (Saugstad 2001:196). I dette tilfælde når solsejlet kan sælges i butikken. Ifølge vores teoretiske ramme er det kunderne i butikken, der afgør, om Hannes produktion, og dermed anvendelsen af kundskaben techne, er brugbar. I udøvelsen af techne-póiesis udgør netværkets feedback den bedømmelse og respons Hanne får på baggrund af sin indsats som

frivillig. Set gennem den socialkonstruktionistiske metaoptik er netværkets respons en faktor, der medvirker til, at Hanne praktiserer og anvender kundskaben. For at opnå en god bedømmelse af produktet forsøger Hanne derfor at optimere solsejlene, hvilket synliggøres i hendes fortælling om, hvordan hun eksperimenterer med produktionen:

Og her og nu, der eksperimenterede jeg lidt med det. Så jeg er både ude i noget snor, som er bundet op, men hvor du kan fjerne det igen men uden at pille det af. Og så er jeg ude i - jeg har købt noget ret så specielt velcro (...) (Bilag 6:3).

Póiesis udøves i Hannes tilpasning af produktet til den specifikke situation, hvor hun forsøger at justere solsejlet til målgruppen. Gennem citatet ser vi, at Hanne gennem sin eksperimenteren indøver sine praktiske handlinger i arbejdet med at fremstille et godt produkt. Hannes dedikation medfører, at andre frivillige, som hun ikke kender, kontakter hende for at bidrage med stof, hun kan anvende i produktionen (Bilag 6:2). I relation til dette pointerer Hanne, at hun synes, det er givende, at hun kan føle sig som del af noget større (ibid). Eftersom Hanne indirekte hjælper målgruppen, og dermed ikke får en direkte respons på hendes arbejde, formoder vi, at samværet med andre frivillige har betydning for hendes oplevelse af det frivillige arbejde. Anskuet gennem den socialkonstruktionistiske optik argumenterer vi for, at den sociale kategori "socialt netværk" er betydningsfuld for Hannes praktisering af frivillighed. Det sociale netværk former dermed hvilke kundskaber, der anerkendes som de rigtige. I dette tilfælde får vi blik for, at den instrumentelle praktisering gennem kundskaben techne-póiesis anerkendes som den rigtige i forhold til, hvordan Hanne skal praktisere frivillighed.

Idet en stor del af de frivillige i organisationen er butiksfrivillige som Hanne, formodes det, at kundskaben techne-póiesis i høj grad er en del af frivilligtraditionens praktisering af fænomenet. På trods af dette italesætter den ansatte informant Mads, at organisationen forsøger at bevæge sig væk fra de instrumentelle ydelser, der udgøres af kundskaben. Eftersom Mads indgår i medarbejdertraditionen, formes hans forståelse af, hvordan frivillighed skal praktiseres, gennem andre normer end hvad der forefindes i frivilligtraditionen. Mads sociale relationer, der primært udgøres af andre ansatte, bidrager således til, at den instrumentelle ydelse, der praktiseres gennem techne-póiesis, ikke anerkendes som den rigtige praktisering. I Mads' fortælling fremkommer det, at

organisationen forsøger at flytte den frivillige arbejdskraft over i mere netværksbaserede aktiviteter, der har til formål at støtte og udvikle målgruppens ressourcer:

(...) motivation for at gøre det er, at vi godt vil hjælpe vores målgruppe så godt, det som er muligt, og ved at vores lokalforeninger laver aktiviteter på en anden måde, så kan vi være mere sikre på eller øge sandsynligheden for, at de faktisk kan gøre en forskel. Så det ikke bliver det her med (...) at stå i en butik eller uddelt nogle pakker eller gjort noget meget instrumentelt for vores målgruppe, hvor nu vil vi gerne have, at de laver netværk, og arbejder efter nogle sådan lidt mere definerede målsætninger om, hvordan vi sammen med familierne, det tror vi skaber større effekt (Bilag 8:6).

Gennem citatet læser vi, at medarbejdertraditionen har en særlig opfattelse af, hvordan målgruppen hjælpes bedst, hvilket er gennem netværksaktiviteter. I opfattelsen tillægges derfor en værdi af målgruppen som mere socialt udsat frem for økonomisk, hvorfor netværk er af højere værdi for målgruppen end økonomiske bidrag. På organisationens hjemmeside (2020) anføres det, at organisationen særligt har fokus på at hjælpe borgere med sociale og sundhedsmæssige udfordringer. Organisationens, og dermed medarbejdertraditionens opfattelse af målgruppen, opfattes derfor som værende baseret på deres tilskuerkundskab, der tager udgangspunkt i en social og sundhedsmæssig epistemisk viden. Organisationens traditionelle frivillige ydelser, såsom det at være butiksfriwillig eller udlevere pengebeløb til målgruppen, anerkendes ikke længere som den mest essentielle måde at hjælpe målgruppen på, hvorfor medarbejdertraditionen forsøger at fremme andre ydelser. Gennem organisationens hjemmeside kan vi læse os til, at den frivillige arbejdskraft kun udgør under 10 % af organisationens samlede indtægt (Organisationens hjemmeside, 2020). Tager man det økonomiske aspekt med i betragtningen, kan den frivillige indsats, der udøves gennem instrumentel butiksaktivitet, derfor anses som relativt beskeden i forhold til organisationens samlede økonomi og bidrag til målgruppen. Den traditionelle frivillige ydelse gennem butiksvirke formodes derfor ikke længere at udgøre en ligeså stor del af organisationens samlede økonomi og bidrag. Det økonomiske aspekt kan derfor være med til at forklare, hvorfor medarbejdertraditionens fokus ligger et andet sted.

Medarbejdertraditionens opfattelse af, hvordan man gennem netværksaktiviteter bedst hjælper målgruppen, adskiller sig fra frivilligtraditionens, hvilket bl.a. kan ses hos den frivillige

informant Susanne. Susanne opfatter det frivillige økonomiske bidrag som værende af høj værdi for målgruppen (Bilag 3:1). Susanne er 74 år og butiksleder i lokalforening Vest, hvor hun har været frivillig i 11 år (Ibid:5). Ud fra Susannes instrumentelle ydelse gennem *technē-póiesis*, er målet med hendes frivillige virke at tjene penge i butikken: “ (...) *så er det jo meget givende, at man laver et stykke arbejde og tjener nogle penge, som kan bruges til de mindre bemedlede i organisationen*” (Ibid:1). Gennem citatet læser vi, at Susanne opfatter målgruppen som økonomisk udfordret, hvorfor hun anser indtjening af penge som den rigtige måde at hjælpe målgruppen på. Eftersom Susanne har været frivillig i en række år, tager hendes opfattelse af målgruppen udgangspunkt i det, vi anser som organisationens traditionelle opfattelse af frivillighed. Den ansatte informant Mads italesætter den traditionelle opfattelse som værende baseret på instrumentelle ydelser, såsom at stå i butik, udlevere pengegaver m.v. (Bilag 8:6). Med ansættelsen af professionelle medarbejdere og skabelsen af en medarbejdertradition, der arbejder udviklingsorienteret med frivilligheden, er der således konstitueret en ny forståelse af målgruppen. Denne forståelse er konstitueret længe efter Susannes indgåelse i det frivillige virke. Eftersom de to traditioner fungerer efter hver deres kundskabsområder, hvor medarbejdertraditionen baseres på tilskuerkundskab og frivilligtraditionen baseres på deltagerkundskab, opstår der således forskellige opfattelser af målgruppen. Eksemplerne med den ansatte informant Mads og den frivillige informant Susanne indikerer, at der eksisterer en dissonans mellem frivilligtraditionens og medarbejdertraditionens opfattelse af målgruppen, samt ligeledes hvordan denne hjælpes bedst. Anskuet ud fra kundskabsforståelsen formoder vi, at dissonansen skyldes de to traditioners forskellige kundskabsområder, hvor den instrumentelle kundskab *technē-póiesis* har en højere værdi i frivilligtraditionen end i medarbejdertraditionen.

8.1.4 Professionaliseringens betydning for frivilliggruppen

Gennem nærværende empiri kan vi med det teoretiske perspektiv belyse, at frivillighed praktiseres på en pragmatisk og praksisnær måde. Denne praktisering er, som skrevet i ovenstående afsnit, baseret på kundskaben *technē-póiesis*, hvorfor praktiseringen ikke altid harmonerer med organisationens strategiske udviklingsinitiativer. I det empiriske materiale

får vi således blik for, at dissonansen mellem de to traditioner mindskes, når de frivillige også er i besiddelse af den teoretiske kundskab episteme.

De frivillige informanter, der, i lighed med medarbejdertraditionen, er i besiddelse af epistemisk viden, fremstår som mere omstillingsparate og modtagelige for medarbejdertraditionens udviklingsinitiativer. Dette kommer bl.a. til udtryk hos den frivillige informant Lis på 72 år, der oprindeligt er bankuddannet (Bilag 2:5). I interviewet fortæller Lis, at hun, gennem sin organisatorisk baggrund, har erfaring med strategi og virksomhedsudvikling (Ibid:5). Vi formoder derfor, at Lis er i stand til at anvende generelle principper indenfor strategi og virksomhedsudvikling i sin praktisering af frivillighed, hvilket medfører, at Lis evner at se udover frivillighedens partikulære og kontekstbaserede perspektiv. Gennem Lis' fortælling kan vi se, at hun er fortaler for organisationens strategiske håndtering af frivillighed:

(...) man har jo opdaget, at kompetencerne hos de frivillige i organisationen har ændret sig, således at der er flere, der kommer med erhvervskompetencer, som kan bruges i den fortsatte udvikling af strategierne i organisationen. Og det er jo en guds gave, at de har fået øje på det (Bilag 2:2).

Ifølge citatet, anser Lis det som "*guds gave*", at organisationen har fået øje på de frivilliges forskellige kundskaber, hvilket hun mener bidrager til en udvikling af organisationens strategier. I modsætning til de andre frivillige informanter, der kun beskriver frivillighed ud fra det personlige og partikulære, beskriver Lis frivillighed med udgangspunkt i et generelt aspekt. Med den socialkonstruktionistiske optik påpeger vi, at Lis' identifikation med den sociale kategori "erhverv" har været med til at forme hendes opfattelse af, hvad der er den rigtige praktisering af frivillighed. I denne opfattelse ligger der en værdi om, at de frivillige skal anvende deres epistemiske kundskaber, så den frivillige praktisering kan bidrage til organisationens strategiske arbejde. Lis er således den eneste informant, der italesætter organisationens strategi i relation til frivillighed, hvorfor hun skiller sig ud fra de øvrige frivillige informanter. Lis' tidligere sociale deltagelse på arbejdsmarkedet, medfører, at hun anerkender epistemisk viden som rigtig i forhold til at kunne praktisere frivillighed efter organisationens strategiske mål. Det fremgår således, at Lis' opfattelse af frivillighed

harmonerer med medarbejdertraditionens opfattelse, hvorfor der i Lis' fortælling ikke forekommer en dissonans mellem de to traditioner.

Den frivillige informant Mette på 25 år er en af de frivillige informanter med en videregående uddannelse (Bilag 5:1). Mettes frivillige stilling består af at fremstille kommunikation på de sociale medier (Bilag 5:2). I sit nuværende frivillige virke anvender Mette sin epistemiske kundskab vedrørende sprogets retoriske opbygning. Kundskaben tilvejebringer, at Mette har evnen til at anvende teoretisk og nøjagtigt viden i forhold til, hvordan hun skal fremstille kommunikationen på de digitale platforme. Den sociale kategori "erhverv" afspejles i Mettes italesættelse af det frivillige virkes udbytte: *"Og det [red. hendes frivillige arbejde] har også givet mig rigtig mange muligheder senere hen. Jeg har også fundet ud af, at der er rigtig mange virksomheder, der sætter rigtig stor pris på, at man har frivilligt arbejde"* (Bilag 5:2). Anskuet med vores socialkonstruktionistiske blik formes Mettes opfattelse af samfundets diskurser om, hvilke kundskaber man skal besidde som nyuddannet og jobsøgende. Mette anser derfor det faglige frivillige virke som et middel til at opnå en nødvendig praktisk kundskab til et fremtidigt professionelt arbejde. Eftersom Mettes stilling kræver en teoretisk viden om kommunikation og digitale medier, formodes det, at organisationen gavnes af Mettes epistemiske kundskab. På baggrund af ovenstående anser vi de frivillige informanter Lis og Mette som frivillige, der anvender deres faglige kundskaber i det frivillige virke. Denne type frivillighed placeres derfor i et grænseland mellem frivillighed og professionalismisme, hvorfor vi definerer deres praktisering som et faglig-frivilligt arbejde.

Hos den ansatte informant Mads fremtræder det, at de frivillige organisationer bevidst rekrutterer frivillige som Lis og Mette, grundet deres teoretiske og erhvervsmæssige kundskaber (Bilag 8:6). Mads fortæller, at den bevidste rekruttering skyldes, at det offentlige ønsker *"at bruge frivillige i deres velfærdsfunktion"* (Bilag 8:7). De frivillige organisationer oplever således et pres om at udføre arbejde af professionel kvalitet (Ibid:6). Som følge af dette ansætter de frivillige organisationer bl.a. flere lønnede medarbejdere for at håndtere den frivillige arbejdskraft (Ibid). Dog ses der en tendens til, at den professionelle arbejdskraft ikke er nok i sig selv, hvorfor de ansatte endvidere skal bruge kræfter på at rekruttere specifikke frivillige med særlig teoretisk kundskab. Som et resultat af organisationernes

rekruttering fortæller den ansatte informant Mads, at frivilliggruppens mangfoldighed mindskes:

Jeg tror ihvertfald på, at der bliver brugt flere kræfter fra organisationer og kommunens side på at få fat i den anden gruppe [red. personer med videregående uddannelse]. Så jeg tror egentlig ikke, at det er et spørgsmål om, at motivationen hos lavtuddannede f.eks. har ændret sig. Jeg tror bare, at organisationer har ændret sig og er mere tilbøjelig til at gå en anden vej (Bilag 8:6).

Som følge af organisationernes rekruttering af særlige frivillige mindskes andelen af frivillige, der karakteriseres som lavtuddannede. Dette medfører, at der ikke længere synes at være den samme mangfoldighed i det frivillige arbejde. Mads italesætter, at mangfoldigheden netop har været en styrke i det danske civilsamfund, hvorfor det kan påtænkes, at frivilligheden svækkes heraf (Bilag 8:5). Set fra vores kundskabsperspektiv medfører professionaliseringen således, at den frivillige mangfoldighed bliver svækket grundet rekrutteringen af højtuddannede frivillige, der er i besiddelse af den teoretiske kundskab episteme. Den mindskede mangfoldighed medfører derfor en gnidning med frivillighedens demokratiske rettighed, hvorefter alle mennesker har ret til at indgå i det frivillige arbejde med de ressourcer, de er i besiddelse af (Wulff 2014:37).

På baggrund af ovenstående afsnit kan vi vise, at faglige-frivillige som Lis og Mette indgår i en frivilligtradition, der minder mere om medarbejdertraditionens normer for, hvordan man praktiserer frivillighed. Deraf kan det påtænkes, at den beskrevne dissonans mellem frivilligtraditionen og medarbejdertraditionen kun opstår i den del af frivilligtraditionen, der primært er rodfastet i de praktiske kundskabskategorier. I analysens næste del ønsker vi derfor at dykke længere ned i de to forskellige frivilligkulturer, hvilket vi i det følgende vil kalde for fagligt frivilligt og ikke-fagligt frivilligt arbejde.

8.1.5 Delkonklusion på første analysedel

På baggrund af analysens første del har vi analyseret, at der i frivilligtraditionen og medarbejdertraditioner opstår en dissonans i deres opfattelse af organisationens målgruppe,

og hvorledes denne hjælpes bedst. Anskuet gennem vores socialkonstruktionistiske linse indikerer de forskellige opfattelser, at de to respektive traditioner fungerer efter særlige normer og repertoier for, hvad der anerkendes som rigtigt i relation til frivillighed. I frivilligtraditionen forekommer det, at den instrumentelle kundskab *techne-póiesis* i højere grad anvendes samt anerkendes som rigtig i forhold til praktiseringen af frivillighed. På modsat side anerkendes den teoretiske kundskabskategori *episteme-theoria* som værende af højere værdi i medarbejdertraditionen. Dette medfører, at den instrumentelle kundskab *techne-póiesis* ikke anerkendes i ligeså høj grad i medarbejdertraditionen, som i frivilligtraditionen. De to traditioners forskellige opfattelse kan tilskrives, at de udgør hver deres kundskabsområde i det praktiske felt, hvilket nuancerer forståelsen af, hvorfor de to traditioner anerkender og anvender kundskaber på hver deres måde. I analysen har vi videre belyst, hvordan udviklingsinitiativer udføres effektiv og succesfuldt, når organisationen anvender både tilskuerkundskab og deltagerkundskab i deres håndtering af det frivillige arbejde. Derudover er det beskrevet, hvordan professionaliseringen af den frivillige sektor medfører en ændring i organisationens frivilligruppe, samt medfører en ændring i måden, hvorpå frivillighed praktiseres. Eftersom de frivillige identificerer sig med den sociale kategori "frivillig", og de ansatte identificerer sit virke med den sociale kategori "erhverv", forekommer det, at de to identifikationer indebærer forskellige betingelser for, hvordan man skal agere. Med analysens første del synes det, at frivillighed primært praktiseres på en pragmatisk og praktisk orienteret måde, hvilket sommetider dissonerer med medarbejdertraditionens udviklingsinitiativer. Her kan vi påvise, at dissonansen mellem de to traditioner mindskes, hvis frivillige er i besiddelse af en epistemisk viden. Vi anskuer derfor frivilligtraditionen som todelt, hvor vi ser to typer af frivillige, henholdsvis faglige frivillige og ikke-faglige frivillige. De faglige frivillige med epistemiske kundskab opfattes som mere omstillingsparate og vidende i forhold til at kunne løfte særlige velfærdsopgaver, det offentlige kræver. Professionaliseringen medfører således, at faglige frivillige i højere grad bliver rekrutteret til det frivillige arbejde.

8.2 Anden analysedel: De to frivillige traditioner- fagligt og ikke-fagligt frivilligt arbejde

Tidligere har vi omtalt frivilligtraditionen som en overordnet tradition. På baggrund af det fremanalyserede vil vi i analysen opdele frivilligtraditionen i to traditioner, hvilke udgøres af frivillige med et fagligt frivilligt arbejde, og frivillige med et ikke-fagligt frivilligt arbejde. Det faglige frivillige arbejde kræver, at den frivillige besidder en særlig epistemisk viden. Dette krav eksisterer ikke i det ikke-faglige frivillige arbejde, hvor traditionen primært baseres på de praktiske kundskaber. I følgende analysedel vil vi undersøge, hvordan man med kundskabsforståelsen kan forstå praktiseringen af frivillighed i de to traditioner, og ligeledes, hvad der anerkendes som værende den rigtige form for praktisering.

8.2.1 Relationernes betydning

I nærværende speciale er den yngre informant Mette en frivillig, der har et fagligt frivilligt arbejde. Mette arbejder som ansvarlig for sociale medier, hvilket er en stilling, hun besidder qua sin videregående uddannelse. Mette er efterfølgende blevet formand for det frivillige udvalg, hun startede i for halvandet år siden (Bilag 5:2). Mettes frivillige arbejde bidrager til, at flere mennesker bliver opmærksomme på organisationen, hvilket fører til flere donationer, der kan støtte målgruppen. Mettes praktisering bidrager derfor indirekte til målgruppen. Det frivillige arbejdes indirekte effekt medfører, at Mette bliver i tvivl om, hvorvidt hendes praktisering af frivillighed gør en forskel:

Lige nu kommunikerer jeg ud til alle de ressourcestærke, som kommer ned og køber i vores butik. Så på den måde er det også nogle gange svært for mig at se, hvad det egentlig gør, og den forskel jeg gør. Og det kan egentlig godt være, at det er det der gør at jeg tvivler på om det betyder noget det vi [red. det udvalg hun er formand i] laver (Bilag 5:3-4).

Anskuet gennem vores teoretiske linse indikerer dette, at den manglende sociale interaktion med kunderne og målgruppen fører til, at Mette ikke oplever en umiddelbar bekræftelse fra

disse i relation til hendes frivillige arbejde. På denne baggrund italesætter Mette, at feedbacken fra andre frivillige derfor er af stor betydning for hendes praktisering (Bilag 5:4). Eftersom Mette er formand, føler hun et ansvar for udvalget. Med vores socialkonstruktionistiske blik er vi af den forståelse, at den sociale kategori ”socialt netværk” er betydningsfuld for Mettes praktisering af frivillighed, da denne synes at motivere hende til at fortsætte som frivillig:

(...) det kan være lidt svært at være motiveret for at blive, hvis man kan sige det sådan. For nu handler det vitterligt KUN om en ansvarsfølelse for at køre projektet videre, for hvis jeg er formand, kan man jo ikke bare lige stoppe, bare fordi man har travlt vel. Så folk er meget, meget afhængige af mig (Bilag 5:2-3).

På trods af udfordringer ved at holde motivationen oppe fortsætter Mette sin praktisering som frivillig. Med kundskabsforståelsen anser vi, at Mette fortsætter praktiseringen som følge af et ønske om at agere etisk rigtigt. Mettes ansvarsfølelse kan derfor tilskrives hendes fronesiske kundskab, hvor hun overvejer, hvilke handlinger, der er til det bedste for hendes netværk i organisationen (Saugstad 2001:196). Ud fra et socialkonstruktionistisk blik er Mettes sociale deltagelse i lokalforeningen samt hendes identifikation med den sociale kategori ”formand” medvirkende til, at Mette opfatter hendes praktisering som nødvendig. Netværkets betydning uddybes videre, hvor Mette forklarer, at feedback fra formanden i lokalforeningen gør, at hun får et *”kæmpe boost”* til at fortsætte med det frivillige virke (Bilag 5:5). I relation til formandens feedback italesætter Mette, at butiksfrivillige i selvsamme lokalforening ikke oplever den samme nødvendige feedback fra deres frivillige kolleger: *”(...) Jeg tror nemlig, at der er andre i vores butik, der ikke føler den store anerkendelse fra de andre butiksfrivillige”* (Bilag 5:4). Eftersom Mette ikke anskuer de butiksfrivilliges feedback som ligeså anerkendende, forstår vi, at feedbacken butiksfrivillige imellem tilskrives som mindre betydningsfuld for Mette. Mette har således en særlig opfattelse af, hvad der anses som anerkendende feedback, hvilket kan hænge sammen med, at hun ikke identificerer sig med de butiksfrivillige. Set gennem den videnskabsteoretiske linse indikerer dette, at Mette besidder et fagligt frivilligt arbejde, hvor der findes normer for, hvad der anses som ”rigtig” feedback. Butiksfrivillige kan karakteriseres som frivillige, der besidder et ikke-fagligt frivilligt arbejde. Eftersom butiksfrivillige indgår i relationer med andre butiksfrivillige i deres virke,

eksisterer der således andre normer og traditioner for, hvad der anerkendes som "rigtig" feedback. Dette kommer bl.a. til udtryk hos informanten Hanne, der er butiksfrivillig i selvsamme lokalforening. I interviewet med Hanne fortæller hun flere gange, at hun oplever en ros og anerkendelse fra hendes kolleger, der værdsætter hendes praktiske kundskaber (Bilag 6:3-4). Hanne fortæller, at hun ofte bidrager med personlige ressourcer i hendes frivillige virke, ved at anvende private hjælpemidler. Her anvender hun bl.a. sin egen bil og trailer for at hente møbler og andre genbrugsvarer, der videresælger i butikken. Derudover tager Hanne tit sin boremaskine med i butikken for at hænge forskellige ting op. Hanne fortæller, at hendes frivillige kolleger, som hun kalder for "*ældre damer*", særligt sætter pris på hendes praktiske bidrag, og hun fortæller ligeledes, at det netop er gennem de praktiske ydelser, at hun virkelig kan gøre en forskel (Bilag 6:4). På baggrund af Hannes udtalelser formoder vi, at Hanne anvender sine praktiske kundskaber i det ikke-faglige virke, eftersom de bliver værdsat af hendes kolleger. Det kan påtænkes, at Hannes praktiske kundskaber ikke ville være af samme værdi i Mettes udvalg, da deres arbejde er af mere faglig karakter. På baggrund af de to beskrevne fortællinger om Hanne og Mette er det vores opfattelse, at det frivillige sociale netværk er af stor betydning for praktiseringen af frivillighed. I de to frivillige traditioner ses der dog en forskellig opfattelse af, hvad der anses som rigtig og betydningsfuld feedback. Informanternes forskellige opfattelse af feedback har dermed en betydning for, hvordan de mener, frivillighed skal praktiseres. Ovenstående afsnit indikerer, at konstellationen af de sociale relationer, informanterne indgår i, påvirker hvilke kundskaber, der anvendes i praktiseringen af frivillighed.

8.2.2 Alderens betydning for kundskaberne

Den ansatte informant Mads fortæller, at der ses en tendens til, at frivilliggruppen i organisationen hovedsageligt består af ældre personer (Bilag 8:2). Med ældre personer forstår vi frivillige, der er pensionister, og således ikke er på arbejdsmarkedet længere. De frivilliges høje alder fremtræder bl.a. i den frivillige informant Lones fortælling: "*Det er sjældent, vi skifter ud, så vi har nogle gange nogen på venteliste (...) Hos os er det jo sådan, at de bliver her i evigheder, indtil de helt segner, havde jeg nær sagt*" (Bilag 1:8). Gennem Lones udsagn, hvor hun fortæller, at de frivillige bliver, til de "segner", forstår vi således, at

lokalforeningens frivillige primært består af ældre personer. En stor del af den nuværende frivilligruppe har ligeledes været med fra lokalforeningens stiftelse (Bilag 1:1, Bilag 4:1). På baggrund af dette formoder vi, at de ældre frivillige forpligter sig til organisationen i længere perioder. Frivilligruppens høje alder kan sammenkobles med den demografiske udvikling i samfundet, *“hvor der sker en betydelig vækst i antallet af ældre uden for arbejdsmarkedet i forhold til antallet af personer i beskæftigelse”* (Wulff 2014:54). På denne baggrund eksisterer der en stor ressource i ældre, der bliver frivillige, hvilket organisationen også er bevidst om. Ved gennemlæsning af det empiriske materiale fremgår det, at alder har en betydning for, hvordan frivillighed praktiseres i organisationen. Ud fra vores kundskabsforståelse er alder af særlig betydning for informanternes praktiske kundskaber. Dette som følge af, at de praktiske kundskaber tilegnes gennem livserfaring og indøvelse, hvorfor alder er en faktor, der påvirker, i hvor høj grad en person er i besiddelse af praktiske kundskaber (Saugstad 2001:199). I dette tilfælde defineres ældre personer som værende i større besiddelse af praktiske kundskaber end yngre personer (Ibid). Yngre kan dog oparbejde sig bred kundskab inden for teoretisk viden, da kundskaben ikke kræver livserfaring (Ibid). Det kan derfor formodes, at yngre frivillige qua deres akademiske uddannelse har en større teoretisk kundskab end mange af de ældre frivillige, der ikke har en akademisk uddannelse. Dog er de ældre frivillige i besiddelse af flere praktiske kundskaber erhvervet gennem erfaring og indøvelse, hvorfor de, set i forhold til yngre, opfattes som overlegne på området (Ibid). Eftersom praktiseringen af frivillighed kan relateres til det praktiske felt, eller det, Saugstad kalder for handlingslivet, formoder vi, at ældre er i besiddelse af megen praktisk kundskab. Set gennem vores kundskabsperspektiv indikerer dette, at de ældre anses som ressourcestærke, hvorfor de, teoretisk set, er af høj værdi for organisationen (Saugstad 2001:196). Dette erkendes af den ansatte informant Mia, der fortæller, at frivilligruppen består af ressourcestærke ældre (Bilag 7:6). Vi finder det derfor interessant, at hun på trods af dette oplever, at organisationen kan have svært ved at få de ældre kvindelige frivillige med på organisationens udviklingsideer:

Også det her med, at det er en særlig kategori, særligt kvinder i pensionsalderen, så det giver også nogle udfordringer, at vi har nogle tanker måske, nogle mere udviklingsideer og er mere omstillingsparate, hvor de vil gerne gøre det som de altid har gjort det eller sådan noget (Bilag 7:1).

Mia oplever således, at de frivillige, kvindelige pensionister gerne vil gøre, som de altid har gjort, hvilket synes at medføre visse udfordringer i forbindelse med medarbejdertraditionens implementeringen af nye udviklingsinitiativer. I relation til køn kan det med nærværende kundskabsforståelse ikke påvises, at kvinder har sværere ved omstilling end mænd. I relation til alder, er der ud fra det teoretiske perspektiv en sammenhæng mellem alder og praktiske kundskaber. De ældres praktiske kundskaber og indøvetthed formodes at konstruere særlige normer for, hvordan frivillighed skal praktiseres. Vi antager derfor, at den praktiske kundskab ikke nødvendigvis harmonerer med den teoretiske viden, udviklingsinitiativerne bygger på. Dette formodes at skyldes, at den teoretiske og de praktiske kundskaber indgår i kvalitativt forskellige kategorier (Saugstad 2001:188). Efter vores opfattelse kan det derfor ikke udelukkes, at alder er en dissonerende faktor mellem yngre og ældre personer i organisationen, når konstruktionerne af frivillighed tager udgangspunkt i hver deres kundskabsområde.

Den ansatte informant Mads fortæller, at der i organisationen ses en tendens til, at flere yngre indgår i det frivillige arbejde (Bilag 8:2). I Mads' fortælling fremgår det ikke, hvad betegnelsen yngre personer dækker over. I denne sammenhæng forstår vi yngre som personer, der stadig er under uddannelse, eller som er forholdsvis nye på arbejdsmarkedet. Tendensen vedrørende flere yngre frivillige ses også i den frivillige informant Lis' fortælling, hvor hun pointerer, at det derfor er vigtigt, at organisationen er modtagelig for at inkludere disse i det frivillige arbejde:

Vi skal hele tiden have øje for, at profilen for de frivillige, de ændrer sig (...). Altså at profilen er anderledes. Det skal være OK at tage f.eks. unge mennesker som dig selv [red. interviewer], som f.eks. byder noget ind med kommunikation eller noget, og som kan bruges i andre sammenhænge, og vi ved godt, at vi måske ikke har dig mere end i et halvt år, ikke også. Så det gælder om, at man som organisation skal være mere fleksibel overfor de frivillige. Og det tror jeg, at der er meget stor opmærksomhed på, lige i øjeblikket specielt (Bilag 2:3-4).

Gennem Lis' udsagn er vi af den forståelse, at yngre personer opfattes som værende i besiddelse af andre kundskaber end ældre, hvilket vi forstår som en forskel i epistemisk kundskab. De yngres besiddelse af den teoretiske, epistemisk kundskab hænger således

sammen med samfundets stigning i uddannelses- og kompetenceniveau (Wulf 2014:93). De yngre socialiseres ind i uddannelsesinstitutionernes normer og traditioner, hvor den epistemiske kundskab anerkendes som den ideelle kundskab. Via Lis' fortælling forstår vi, at yngre personer med tilhørende epistemiske kundskab kan bidrage konstruktivt i det frivillige virke, hvis de indgår i det, Lis kalder for "*andre sammenhænge*". Med andre sammenhænge forstår vi frivilligt arbejde, der indebærer andre stillinger end det traditionelle frivillige butiksvirke. Andre sammenhænge kan således være frivilligt arbejde af faglig karakter, hvor det formodes, at der kræves en særlig type teoretisk, epistemisk kundskab. Som følge af kravet om epistemisk viden, adskiller fagligt frivilligt arbejde sig derfor fra det mere traditionelle frivillige arbejde som f.eks. butiksvirke, da denne type praktisering ikke formodes at kræve epistemisk viden.

De yngres konstruktive bidrag til organisationen ses hos den yngre frivillige informant Mette, der anvender sin epistemisk viden i arbejdet med kommunikation på sociale medier. Mettes faglige praktisering harmonerer med Lis' fortælling, hvorefter yngre frivillige burde indgå i specifikke stillinger, så deres kundskab kan komme organisationen til gode. Gennem citatet opfatter vi yderligere, at Lis har en opfattelse af, at yngre personer udøver frivillighed i kortere perioder, end hvad f.eks. ældre gør. Dette, formoder vi, hænger sammen med, at der i dagens samfund forventes, at de yngre kommer hurtigt igennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet (Wulff 2014:58). Vi opfatter dette som indikation på, at yngre personer bliver frivillige under uddannelse som led i at opnå praktisk kundskab inden for et fagområde. Eftersom formålet med uddannelse er, at de yngre personer skal kunne indgå i et professionelt arbejde, formodes det, at de stopper det frivillige arbejde efter endt uddannelsesforløb. Dette som følge af, at det professionelle arbejde vil opveje de praktiske erfaringer, det frivillige virke tilvejebringer. Som følge af de yngre personers kortere forpligtigelse til organisationen, fremhæver Lis, at organisationen derfor bliver nødt til at være fleksibel i forhold til dette. Vi forstår således Lis' udsagn således, at organisationen stadig gavnes af de yngre frivilliges praktisering på trods af, at de kun indgår i organisationen i kortere perioder. Dette opfatter vi således, at de yngre personer bidrager med en nødvendig epistemisk kundskab til organisationen, hvilket adskiller sig fra de praktiske kundskaber, mange af de ældre personer bidrager med. Opfattelsen af, at yngre personer har særlige kundskaber, synes at blive delt af den frivillige informant Inger. Inger, der også er frivillig i

lokalforening Vest, fortæller, at de yngre frivillige bidrager med nye ideer til den ellers så garvede frivilligruppe:

Ja altså, at man ligesom kører rundt i det samme. Så derfor har vi fået fat på nogle yngre mennesker også, som kan komme ind med nye ideer og nye måder at gøre tingene på. Og det er ret positivt. Nogle stikker halen mellem benene, fordi det kræver faktisk en del tid (Bilag 4:3).

Eftersom yngre personer bidrager med nye ideer til, hvordan man kan praktisere frivillighed, fremstår det således, at Inger er positiv i relation til, at flere yngre bliver frivillige. Som tidligere skrevet er vi af den forståelse, at de yngres ideer og måder at praktisere frivillighed på hænger sammen med deres epistemiske viden fra videregående uddannelser. På baggrund af Ingers udtalelse er det vores forståelse, at de yngre, i tillæg til at kunne indgå i særlige frivillige stillinger, også bidrager med kundskaber, der kommer de ældre til gode. Citatet indikerer yderligere, at Inger i lighed med Lis oplever de yngres frivilliges forpligtelse som noget flygtig. Den yngre frivillige informant Mette på 25 år synes at have samme opfattelse:

Ja, så det er jo ikke så lang tid, jeg har været en del af det, men jeg føler, at jeg har været en del af det virkelig længe, for jeg tror, at de andre [red. frivillige] hurtigt springer videre fra ting ik'. Så derfor føles det som længere (Bilag 5:5).

Mette pointerer, at hendes halvandet år som frivillig ikke er af særlig lang varighed, men i relation til andre frivillige i hendes netværk, der hurtigere springer fra, opfatter hun det som lang tid. Vi forstår derfor, at Mette opfatter frivillighed som noget, man normalt springer hurtigt væk fra. Det fremgår ikke eksplicit, om Mette i ovenstående citat særligt henviser til yngre frivillige. Hvis dette er tilfældet, synes det at harmonere med den opfattelse, Lis og Inger har af yngre som kortere forpligtet i det frivillige virke. Mette fortæller videre, at hun føler, at det frivillige arbejde ikke længere giver hende noget personligt, hvorfor hun vurderer at stoppe. I nedenstående citat fortæller Mette om hendes tidligere motivation for at blive frivillig:

Altså, det var i princippet ret egoistiske årsager, fordi jeg synes, det lød fedt, at jeg arbejdede med sociale medier hos organisationen, og det passer rigtig godt med min

uddannelse. Så det var faktisk lige så meget derfor, at jeg kunne få noget på CV'et og få noget mere erfaring (Bilag 5:1).

På det tidspunkt Mette søgte stillingen som frivillig, formodes det, at hun identificerede sig med den sociale kategori som jobsøgende, hvorfor hun fandt det nødvendigt at supplere hendes epistemiske viden med praktisk kundskab indenfor hendes fagområde (Saugstad 2001:198). Ved at blive frivillig kunne Mette således oparbejde nødvendig praktisk og erhvervsmæssig erfaring, hvilket i dagens samfund antages at have en særlig værdi for at kunne besidde et professionelt arbejde (Aabro, C. et al 2015:361). Den praktiske erfarings værditilskrivning ses også i specialets kundskabsforståelse, hvor de praktiske kundskaber anses som vigtigere for handlingslivet end den generelle teoretiske. Dette som følge af, at det teoretiske kundskabsområde ikke direkte kan overføres til praksis (Ibid:199). Eftersom Mette har oparbejdet de praktiske erfaringer, hun ønskede at tilegne sig, oplever hun ikke længere den samme motivation for at forblive frivillig (Bilag 5:3). På baggrund af ovenstående afsnit er vi af den forståelse, at alder er en faktor, der er af betydning for, hvilken kundskabskategori der praktiseres i relation til frivillighed. Derudover kan vi ud fra ovenstående afsnit påvise, at ældre frivillige forpligter sig til organisationen i længere tid end yngre. De yngres mere flygtige forpligtelse kan, som i Mettes tilfælde, skyldes, at yngre motiveres af den sociale kategori erhverv, hvor frivillighed opfattes som et mål til at opnå nødvendig og praktisk kundskab for at besidde et professionelt arbejde.

8.2.3 Praktisk skøn

Som skrevet tilbage i specialets problemfelt, baseres det frivillig arbejde på personlige og praktiske erfaringer, hvilke de frivillige anvender i deres virke. I det følgende ønsker vi at analysere, hvordan frivillige i de to traditioner anvender deres fronesiske kundskab i praktiseringen af frivillighed. Formålet med afsnittet er at belyse, hvordan den praktisk kundskab, der anskues at være særligt karakteriserende for det frivillige arbejde, anvendes og spiller ind i begge frivilligtraditioner.

Den frivillige informant Inger, besidder et fagligt frivilligt arbejde i bestyrelsen i lokalforening Vest. Informantens opfattelse af frivillighed, og hvad det kan bidrage med for målgruppen,

anskues at være præget af hendes epistemiske viden, hvilket hun har tilegnet gennem en sundhedsfaglig uddannelse og tidligere erhverv (Bilag 4:1). I Ingers fortælling om målgruppen får vi indblik i hendes konstruktion, hvilket tager udgangspunkt i et sundhedsmæssigt aspekt. Inger fortæller således:

For 10 år siden var sundhedsmyndighederne meget ude efter tykke børn. Og de skulle på slankekur, og deres familier skulle spise sund mad, og de skulle gå til idræt (...). Det er rigtig dyrt, og det har man ikke råd til, når man er på kontanthjælp og bistandshjælp (...). Så foreslog jeg, at vi begyndte at give tilskud til idræt til de børn. (...) Og så var der et kvikt hoved i bestyrelsen, der sagde, at det er dit forslag, så værsgo, det gør du. Og det gjorde jeg så, og det har jeg så passet siden (Bilag 4:2).

Som citatet indikerer, er Inger særligt opmærksom på sundhedsdiskurser, sundhedsmyndighederne eksponerer i samfundet. Set med vores teoretiske blik påvirker Ingers epistemiske viden hendes konstruktion af målgruppen og dermed fokus vedrørende, hvordan frivillighed skal praktiseres, så målgruppen hjælpes på bedste vis. En af de sundhedsdiskurser, der ligger implicit i hendes konstruktion af målgruppen, er diskursen om ulighed i sundhed, hvilket ses i informantens italesættelse af sundhedsmyndighedernes fokus på tykke børn (Sundhedsstyrelsen 2019). Ingers definition af målgruppen baseres derfor på hendes tidligere sociale deltagelse i sundhedssektoren, hvor hun identificerede sig som sygeplejerske i den sociale kategori "erhverv". I hendes tidligere erhvervstradition fremstår den epistemisk kundskab om kroppens fysik som rigtig viden. På baggrund af Ingers sociale deltagelse og tidligere identifikation konstruerer hun dermed målgruppen og dennes behov på en særlig måde. Vi forstår således, at Inger ser målgruppen som værende børn, hvis forældre er økonomisk udsat, hvorfor disse ikke har råd til at sende børnene til idræt. Dette medfører videre, at børnene bliver mere disponible for fedme. Ingers opfattelse af målgruppen konstituerer hendes frivillige arbejde, hvilket bl.a. omhandler at give tilskud til udsatte børn, så disse kan gå til idræt. På trods af, at Ingers frivillige arbejde primært synes at bestå af instrumentelle ydelser såsom at give tilskud til idræt, er det netop gennem disse ydelser, at hun anvender sin fronesiske kundskab. Gennem Ingers kontakt med målgruppen, inden de får tilskud, oplever hun den største belønning i sit frivillige virke, hvilket hun italesætter som "*den bedste kontakt*" (Bilag 4:2). Inger finder kontakten med målgruppen

givende, og hun føler, at denne holder hende tilknyttet til omverdenen. Med kundskabsforståelsen anskuer vi, at Inger gennem kontakt med målgruppen udøver sin fronesiske kundskab, hvilket er den kundskab, hvor det praktiske skøn indøves. Inger fortæller, at hun gennem kontakt med målgruppen har lært, at man må *“ind ad bagvejen også og vejlede mødrene, og der står de lidt af”* (Bilag 4:2). Gennem Ingers udøvelse af den fronesiske kundskab har hun således oparbejdet en viden om, at det økonomiske tilskud ikke er tilstrækkeligt for at hjælpe målgruppen. Kundskaben medfører et praktisk skøn, hvor hun vurderer et madhold som værende mere værdifuldt for målgruppen, da dette kan bidrage til, at børnenes forældre også kan lære at lave sund mad (Bilag 4:2). Den praktiske erfaring og indøvelse gennem hendes frivillige arbejde har således medført et praktisk skøn vedrørende, hvordan frivillighed skal praktiseres, så målgruppen hjælpes bedst. Ifølge Aristoteles kan den fronesiske kundskab og praktiske skøn ikke læres gennem undervisning (Saugstad 2001:197). Ingers praktiske skøn er således opnået på baggrund af erfaring med målgruppen, hvorfor hendes ændrede opfattelse af målgruppen er et produkt af hendes praktiske erfaring og oparbejdelse af fronesisk kundskab. Selv om det fremstår som om, Ingers praktisering primært består af aktiviteter, der kan relateres til den instrumentelle kundskab *technē-póiesis*, hvor hun anvender sin epistemiske kundskab, så er det gennem hendes kontakt med målgruppen og udøvelse af fronesis-praxis, at Inger oplever en berigelse i sit frivillige arbejde. Med det teoretiske blik anser vi dette som udtryk for, at berigelsen hænger sammen med hendes anvendelse af praktiske skøn og personlige erfaringer i udøvelsen af etisk og sociale handlinger, hvilket karakteriseres som selve formålet med frivillighed.

Hanne på 39 år er frivillig i lokalforening Øst. Hanne tilskrives at besidde en ikke-faglig stilling som butiksfrivillig i lokalforeningen. Hannes primære opgaver er derfor af instrumentel karakter, hvor hun bl.a. er med til at klargøre butikken til kunder. I interaktionen med kollegaer anvender Hanne sin fronesiske viden erhvervet gennem livserfaring, hvor hun bl.a. trækker på sin viden om børn og legetøj. Hanne deler sin fronesiske viden med sine ældre kolleger i butikken, der ikke synes at være i besiddelse af de samme praktiske livserfaringer (Bilag 6:3). I følgende citat fortæller Hanne om hendes interaktion med de ældre kollegaer, hvor hun deler sin kundskab om legetøj:

Men jeg har også en stor interesse for legetøj, fordi jeg nu har en stor pige på 9 år, så jeg har beskæftiget mig med legetøj de sidste 8-9 år. Og så er det jo fedt for de lidt ældre, hvis jeg kommer forbi: "Oh kan vi ikke lige spørger dig Hanne, hvad er det her?" Også står jeg måske og ved hvad det er, og "ej hvor er det godt at du lige kom ik'". Man kan hjælpe hinanden på den måde også (Bilag 6:3).

Ifølge Hanne kan frivillige hjælpe hinanden "*på den måde også*", hvilket i denne relation medfører, at den forenske kundskab tillægges en stor værdi i praktiseringen af frivillighed. De sociale relationer, Hanne indgår i, former således hvilke kundskaber, der værdsættes og anvendes i praktiseringen af ikke-faglig frivilligt arbejde. I lighed med Hanne er den frivillige informant Lis på 72 år også i besiddelse af et ikke-faglig frivilligt arbejde som butiksfrivillig. Gennem Lis' fortælling tyder det på, at Lis har et behov for at anvende sin epistemiske viden fra tidligere uddannelse og erhverv i det frivillige virke. Lis har derfor søgt om deltagelse i en arbejdsgruppe, hvor hun således kan anvende sin epistemiske viden og "*sparke ind på mange måder*" (Bilag 2:3). Gennem arbejdsgruppen får Lis dermed mulighed for at sætte ting på dagsordenen, hvilket tiltaler hende, da hun på denne måde får brugt sin epistemiske faglighed. Lis' behov for at bidrage med kompetencer i det frivillige virke synes også at ses i samfundet, hvor der påvises en tendens til, at flere højtuddannede ældre ønsker at bidrage med egne kundskaber og erfaringer i de frivillige organisationer (Wulff 2014:95). Lis fortæller, at hun gennem arbejdsgruppen bl.a. er kommet med et oplæg til hovedbestyrelsen om ændring af sammensætningen af personer i frivilligrådet. Lis forklarer, at en ændring i frivilligrådet var baseret på et ønske om en større inklusion af den almindelige frivillige, hvilket Lis forklarer som manden og damen på gulvet (Bilag 2:2). I Lis fortælling kan vi således se en distinktion mellem forskellige typer frivillige. Lis' italesættelse af almindelige frivillige, forstår vi som frivillige, der besidder et ikke-fagligt frivilligt arbejde. Dette formodes bl.a. at indebære det før omtalte instrumentelle frivillige arbejde i organisationens genbrugsbutikker. Lis taler varmt om denne type frivilliggruppe, hvilke hun fortæller udgør ni ud af ti frivillige i organisationen. Ifølge Lis skal disse opfattes som en guldgrube, da frivilligheden ikke kunne eksistere uden dem (Bilag 2:2). Lis fortæller videre, at fleksibiliteten derfor skal komme fra øverste del af organisationen: "*Man skal sige, hvad kan du byde ind med - det er sådan, man skal vende den rundt. Man skal ikke sige, at vi forlanger, at du skal det og det. Nej, fleksibiliteten skal komme oppefra*" (Bilag 2:3). Den måde, Lis fortæller om frivillighed på, viser

os, at hun har en epistemisk viden om virksomhedsudvikling, hvor hun ved, hvordan man skal forholde sig til de generelle principper om organisationsudvikling. Derudover indikerer Lis' fortælling, at hun også er i besiddelse af praktisk kundskab, hvilket formodes at være tillært gennem hendes praktisering af frivillighed, som en del af det ikke-faglige virke i butikken. Lis er derfor en frivillig, der indgår i begge frivillighedstraditioner, hvilket efter vores opfattelse betyder, at hun både har teoretiske og praktiske kundskaber, hun anvender i sit frivillige virke. Med udgangspunkt i den teoretiske ramme fremstår Lis som det, man kan kalde en frivillig idealtipe. Dette som følge af, at hun har en videregående uddannelse, hvorfor hun evner at anvende den rette epistemiske viden i løsningen af specifikke opgaver i det praktiske felt (Saugstad 2001:197). Derudover ses det, at hun yderligere har tilegnet sig indøvetthed gennem praktiske erfaringer med frivillighed, hvorfor hun har kundskab til at begå sig i det givne praktiske felt. Ifølge Aristoteles omhandler indøvetthed ikke at blive bedre til at følge generelle regler og principper, men at have praktisk kundskab til at kunne navigere i hvilke regler og principper, der er relevante for den situerede praktiske situation (Ibid:207). Efter vores opfattelse fremstår Lis som en frivillig, der både har mulighed for at anvende deltager- og tilskuerkundskab i praksisfeltets omskiftelige natur, hvor hun formår at vælge hvilke regler og principper, der skal anvendes i den specifikke situation (Ibid:203). Ud fra nærværende teoretiske perspektiv er frivillige som Lis derfor særligt værdifulde, hvorfor organisationen vil gavnnes af at have flere frivillige som hende.

8.2.4 Delkonklusion på anden analysedel

Med analysens anden del kan vi vise, at informanterne i begge frivilligtraditioner anvender deres fronesiske kundskab i praktiseringen af frivillighed. Kundskabens sociale og etiske aspekt fremstår derfor som en væsentlig del af praktiseringen af frivillighed på trods af, at det frivillige arbejde i høj grad baseres på kundskaber af instrumentel eller teoretisk karakter. Videre har vi med analysen fremvist, at konstellationen af de sociale relationer, som indeværende informanter indgår i, former hvilke kundskaber, der anvendes i praktiseringen af frivillighed. Her påviser vi, at der forefindes forskellige normer for, hvordan frivillighed praktiseres i henholdsvis fagligt frivilligt arbejde og ikke-fagligt frivilligt arbejde. I førstnævnte tradition ses et krav om epistemisk kundskab, hvorfor praktiseringen udøves af personer med

en teoretiske kundskab. I den ikke-faglige tradition, hvor der ikke synes at være et krav om epistemisk kundskab, udøves praktiseringen gennem de praktiske kundskaber, her særligt den instrumentelle kundskab *techne-póiesis*. Med dette kan vi derfor vise, at de praktiske kundskaber anerkendes som værdifulde i den ikke-faglige tradition. Dog formoder vi, at de praktiske ydelser ikke tilskrives samme betydning i den faglige frivillige tradition som følge af, at epistemiske kundskab i højere grad anerkendes som den rigtige kundskab. Analysens anden del har også vist, at identifikationen med den sociale kategori "erhverv" har betydning for, hvordan de frivillige opfatter organisationens målgruppe, og deraf hvordan frivillighed skal praktiseres. Ligeledes har analysen vist, at den sociale kategori "alder" kan have en betydning for, hvordan frivillighed praktiseres. På baggrund af vores kundskabsforståelse og det empiriske materiale synes det, at høj alder identificeres med besiddelse af megen praktisk kundskab, hvor en yngre alder identificeres med tilegnelse af epistemisk viden gennem uddannelse. På baggrund af kundskabsforståelsen, hvor den gode praktiker anses som en person, der er i besiddelse af både epistemisk kundskab erhvervet gennem uddannelse, og praktisk kundskab erhvervet gennem alder og erfaring, kan vi påvise, at frivillige som Lis, fremstår som den ideelle frivillige.

9. Diskussion

I forlængelse af ovenstående analyse ønsker vi i følgende afsnit at diskutere Saugstads fortolkning af Aristoteles' kundskabsforståelse overfor den anvendelsesfokuserede viden, der bl.a. figurerer i regeringens civilsamfundsstrategi. Diskussionen finder inspiration i Peter Ø. Andersens tekst (2012); *Om at anvende beskrivelser og beskrive anvendelser*. I teksten beskrives anvendelsesfokuseret viden som viden, der umiddelbart bør være anvendelig i praksis (Andersen 2012:5). Den anvendelsesfokuserede videns fremkomst er baseret på et øget krav om viden, der skal kunne anvendes i praksis, hvilket hænger sammen med udbredelsen af videnssamfundet (Ibid:6). Med udbredelsen af videnssamfundet er der opstået særlige opfattelser af uddannelseskriterier og teoretiske kompetencer, der anses som afgørende faktorer for nationernes levedygtighed i den globale økonomi (Ibid). I konceptet om anvendelsesfokuserede viden ligger der således en indlejret værdi om, at der findes en "best practice", der anses som solid og rigtig (Ibid:6). Eftersom den frivillige organisation indgår i samarbejde med den offentlige sektor, hvor der arbejdes efter særlige vidensproduktionsbetingelser, er vi af den opfattelse, at den anvendelsesorienterede viden også eksisterer i den undersøgte frivillige organisation (Ibid).

Den anvendelsesfokuserede tilgang ses i regeringens civilsamfundsstrategi, hvor denne skal sikre viden om de frivillige organisationers tendenser og udvikling, hvilket videre skal bruges til at kvalitetssikre de indsatser, den centrale del af de frivillige organisationer igangsætter (Civilsamfundsstrategien 2017). Denne vidensopfattelse tilvejebringer, at den indsamlede viden skal kortlægge, hvad der er "best practice" i forhold til, hvordan praktiseringen af frivillighed skal forekomme (Andersen 2012:6-7). Som analyseret har medarbejdertraditionen en opfattelse af, hvordan målgruppen hjælpes bedst, hvilket praktiseres gennem deres implementering af specifikke udviklingsinitiativer, der opfattes som mest hensigtsmæssig. Vi argumenterer derfor for, at medarbejdertraditionens håndtering tager afsæt i konceptet om anvendelsesorienteret viden, hvor viden på frugtbart vis kan og skal omsættes til praksis. På baggrund af analysens fund, hvor vi har påvist, at den frivillige praktisering primært udøves gennem de frivilliges praktiske og erfaringsbaserede kundskaber, kan den anvendelsesorienterede tilgangs generelle præg betvivles. Dette funderes særligt på baggrund af, at de praktiske kundskaber, hvilke bl.a. omhandler menneskers etiske og sociale

handlinger, baseres på praktiske skøn. De praktiske skøn er kontekstbaserede og personbårne, hvilket vanskeliggør en generalisering af de frivilliges indsatser. Ifølge kundskabsforståelsen ligger det essentielle i, at de frivillige altid bør anvende sine personlige erfaringer og praktiske skøn for at kunne navigere og handle hensigtsmæssigt i den partikulære og praksisnære situation (Saugstad 2001:206). Den anvendelsesorienterede viden kan derfor, gennem kundskabsforståelsen, tilskrives det teoretiske kundskabsområde episteme-theoria, hvor kundskaben ansues som indiskutabel og universel (Ibid:196). Som vist i analysen synes det, at de frivillige med epistemisk viden også anvender personlige og praktiske kundskaber i deres praktisering. Ifølge kundskabsforståelsen vil de frivillige, på trods af, at de har en epistemisk kundskab, først være i stand til at *“handle efter den når den specifikke erfaringskundskab også er sat i spil”* (Ibid:205). Vi argumenterer derfor for, at denne epistemiske og standardiserede kundskab ikke har nogen værdi i sig selv. På baggrund af de analytiske fund vedrørende de praktiske kundskabers funktion i det frivillige arbejde, stiller vi derfor spørgsmålstegn ved, hvordan en generalisering af de frivillige initiativer kan forekomme. Med udgangspunkt i kundskabsforståelsen er det vores opfattelse, at en generalisering og standardisering af det praktiske felt vil medføre, at den frivillige praktisering bliver *“ufleksibel og ude af stand til at tilpasse sig en given situation”* (Ibid). Med en øget standardisering af den frivillige praktisering inddrages viden udefra, hvilket er viden, der i vores optik, hverken er skabt af de frivillige selv eller viden, der kan tilgodese de praktiske kundskaber og personlige skøn. På trods af, at der i højere grad rekrutteres frivillige med en epistemisk viden, medfører standardiseringen et behov for, at frivillige i højere grad må *“forholde sig kritisk-analytisk til at blive tilbudt mere eller mindre tillokkende og forførende kategorisystemer, der allerede har tænkt for én”* (Aabro, C. et al 2015:366). Med øget standardisering kan det derfor påtænkes, at de frivilliges praktiske kundskaber i højere grad bør komme mere i spil, da disse kundskaber, gennem anvendelse og erfaring, bidrager til evnen til at vælge, hvilke generelle principper og love, der skal anvendes i den partikulære situation (Saugstad 2001:197). Hvis de frivillige ikke anvender deres praktiske kundskaber, mister frivilligheden sin egenart og ekspressivitet. Som vi har analyseret, ses der et højere krav til teoretisk faglighed hos de frivillige, ligesom analysen også viser, at de praktiske kundskaber nedprioriteres. Med kundskabsforståelsen vil vi argumentere for, at de praktiske kundskaber netop er vigtigere for handlingslivet end den generelle og teoretiske. Med dette perspektiv er det således nødvendigt, at de frivillige får mulighed for at anvende de praktiske

kundskaber og personlige skøn, som de selv vurderer, er hensigtsmæssige i den praksisnære situation.

Udover problematikken vedrørende standardisering af udviklingsinitiativerne, kan det ud fra den teoretiske ramme også betvivles, hvorvidt de frivillige initiativer kan og burde evalueres ud fra det politiske videnskabsideal. Videnskriterierne i civilsamfundsstrategien tilvejebringer, at de frivillige indsatser skal kvalitetssikres gennem evaluering. På den ene side kan evaluering fremme læring i organisationen vedrørende for så vidt angår hvilke initiativer, der virker. Denne organisatoriske læring kan således bidrage positivt til at hjælpe målgruppen, da læringen kan føre til en højere kvalitet af de frivillige ydelser (Wulff 2014:89). Ifølge kundskabsforståelsen vil evalueringen af en frivillig indsats måles ud fra, hvordan selve indsatsen udføres. Bedømmelsen afhænger således af de praktiske erfaringer og kundskaber, som personen, der udfører handling, anvender, samt de praktiske erfaringer og kundskaber, som personen, der vurderer handlingen, anvender (Saugstad 2001:197). Bedømmelsen af indsatsen kan derfor ikke standardiseres, hvilket den anvendelsesfokuserede viden ellers plæderer for gennem dens generelle kvalitetskriterier. De frivilliges handlinger vil således altid være en partikulær bedrift, der muligvis kan kategoriseres, men aldrig generaliseres, grundet det praktiske felts omskiftelighed og partikularitet (Ibid:204). Som vist i analysen er den praktiske fronesiske kundskab essentiel for den frivillige praktisering. Eftersom kundskaben udgøres af livserfaringer og praktiseres gennem praktisk skøn, er kundskabens betydning for den frivillige praktisering svær at dokumentere og evaluere. Kundskabens betydning for resultatet af de frivillige indsatser er derfor ikke synlig for den, der vurderer denne (Saugstad 2001:207). På trods heraf fremstår den alligevel betydningsfuld for de frivilliges praktisering. Dette er bl.a. eksemplificeret i specialets analyse, hvor den frivillige informant Lis både anvender teoretisk og praktisk kundskab i hendes praktisering. Lis anvender sine praktiske kundskaber for at fremme de frivilliges rammer og vilkår, hvilket hun forsøger gennem den arbejdsgruppe, hun er en aktiv del af i sit frivillige virke (Bilag 2:2). Udover at være en del af arbejdsgruppen, er Lis yderligere butiksfriwillig i lokalforeningen Vest, hvor hun har en ugentlig vagt på fire timer (Bilag 2:1). Lis praktiske erfaring som frivillig på "gulvet" bidrager til, at hun har praktisk kundskab, hun anvender i forbindelse med sin praktisering i arbejdsgruppen. Uden denne praktiske kundskab vurderer vi, at hun ikke ville kunne bidrage til at bevare frivillighedens egenart, hvor hun arbejder for en større inklusion af de ikke-faglige frivillige.

Hvis Lis ikke havde denne praktiske kundskab, ville hun sandsynligvis indgå ukritisk i organisationens rationelle arbejdsgang, hvilket ville indsnævre hendes frivillige praktisering og udelukke andre alternativer. Eksemplet med Lis er en indikation på, at selvom kundskaben er praktisk og ikke kun baseres på faglig, teoretisk viden, er den stadig en stor del af handlingslivet, hvorfor den er betydningsfuld for den frivillige praktisering. Det skal dog gøres klart, at den teoretiske kundskab, der særligt efterspørges af medarbejdertraditionen, også er væsentlig for praktiseringen af de praktiske kundskaber. Hvis den teoretiske kundskab undelades, risikerer praktiseringen af frivillighed at blive *“pragmatisk og implicit: Det vi plejer, er også godt”* (Saugstad 2001:207). Vi hævder derfor ikke, at den teoretiske kundskab skal undlades i det frivillige virke. Til gengæld argumenterer vi for, at der også gives plads til de frivilliges praktiske kundskaber og skøn, da frivillighed netop tager udgangspunkt i det partikulære. Hver situation i det praktiske felt kræver, at der tages stilling til, hvordan man skal handle hensigtsmæssig i den givne situation (Ibid:206).

10. Konklusion

I dette afsnit vil vi konkludere på problemformuleringen ved at sammenfatte analysens centrale fund. Dette afsluttende speciale i Kandidatuddannelsen Læring og Forandringsprocesser har haft til formål at bidrage med viden om, hvordan man med en socialkonstruktionistisk tilgang samt med en fortolkning af Aristoteles' kundskabsforståelse kan forstå frivillige og medarbejderes konstruktion af frivillighed. Dette teoretiske udgangspunkt tjener til at besvare specialets problemformulering, hvilke lyder:

“Hvordan konstruerer frivillige og ansatte i en frivillig organisation fænomenet frivillighed? Og hvordan hænger dette sammen med deres forskellige opfattelser og praktisering af kundskabsformer?”

På baggrund af analysens fund kan vi påvise, at der i frivillig- og medarbejdertraditionen opstår en dissonans i opfattelsen af organisationens målgruppe, og hvad der anerkendes som den rigtige frivillige praktisering i forhold til at hjælpe denne. Med vores opfattelse skyldes dissonansen mellem de forskellige opfattelser, at de frivillige konstruerer frivillighed på en praksisnær og pragmatisk måde, hvorimod medarbejderne konstruerer frivillighed på et generelt og strategisk niveau. Med analysen har vi påvist, at de frivilliges konstruktion baseres på deres udøvelse af praktiske kundskaber, hvor særligt den instrumentelle kundskab *techne-póiesis* praktiseres. Ifølge specialets socialkonstruktionistiske metaoptik hænger dette sammen med, at de frivillige identificerer sig med den sociale kategori ”frivillig”. Med identifikationen ligger der en opfattelse af de praktiske kundskaber som værende legitime og rigtige i forhold til at kunne hjælpe målgruppen bedst. I analysen har vi videre vist, at medarbejdernes konstruktion af frivillighed hænger sammen med, at disse identificerer sit virke i organisationen med den sociale kategori ”erhverv”. Med denne identifikation medfølger der særlige normer for, hvordan den frivillige arbejdskraft skal håndteres, så den lever op til professionaliseringens særlige krav. På baggrund af analysen kan vi konkludere, at medarbejdernes konstruktion af frivillighed primært baseres på deres besiddelse og anvendelse af den teoretiske, epistemiske kundskab. Medarbejdernes teoretiske kundskab og indgåelse i medarbejdertraditionen former således deres konstruktion af frivillighed, hvor instrumentelle frivillige ydelser anvendt gennem kundskaben *techne-póiesis* i mindre grad

anerkendes som den rigtige frivillige praktisering. Med analysen kan vi yderligere konkludere, at konstruktionerne af frivillighed samt den dissonans, der opstår mellem traditionerne, mindskes, når frivillige også besidder epistemisk viden. I analysen har vi således argumenteret for, at der forefindes forskellige konstruktioner af frivillighed blandt de frivillige, hvorfor vi har opdelt frivilligtraditionen i to undertraditioner. Disse traditioner udgøres af henholdsvis faglige frivillige og ikke-faglige frivillige. På baggrund af dette kan vi konkludere, at konstellationen af de sociale relationer, de frivillige informanterne indgår i, påvirker hvilke kundskaber, der anvendes i de to frivillige traditioner. Gennem analysen har vi vist, at de faglige frivillige også besidder epistemisk kundskab, hvorfor deres konstruktioner fremstår mere i tråd med medarbejdernes konstruktioner. I den ikke-faglige tradition medfører de sociale relationer og anvendelse af praktiske kundskaber en anerkendelse af de praktiske kundskaber som rigtige, hvorfor vi kan konkludere, at dissonansen i de forskellige konstruktioner primært opstår mellem de ikke-faglige frivillige og medarbejderne.

Endeligt kan vi konkludere, at alle informanter, både frivillige og ansatte, konstruerer frivillighed baseret på deres fronesiske kundskab. Det sociale og etiske aspekt af den fronesiske kundskab er derfor en væsentlig del af informanternes konstruktion af frivillighed på trods af, at det frivillige arbejde i vid udstrækning baseres på anvendelsen af kundskaber af instrumentel eller teoretisk karakter.

11. Litteratur

Aabro, C., Amdisen Bossen, C., Andersen, J., Schoubye Andersen, S., Østergaard Andersen, P., Bohr, J., & Wiegaard, L. (2015). *Pædagogik- introduktion til pædagogens grundfaglighed*. København: Hans Reitzels Forlag.

Ahrenkiel, A., & Steen, B. (09.2012). Viden og forandring- uden quick fix. *Dansk Pædagogisk tidsskrift*, s. 34-41.

Andersen, P. Ø. (2012). Om at anvende beskrivelser og beskrive anvendelser. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, s. 4-13.

Bilfeldt, A., Andersen J, Jørgensen N, Perry K. (2018). *Den ufærdige fremtid - aktionsforskningens potentialer og udfordringer*. Aalborg universitetsforlag.

Boje, T. P., & Ibsen, B. (2006). *Frivillighed og nonprofit i Danmark- Omfang, organisation, økonomi og beskæftigelse*. København: Socialforskningsinstituttet.

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2015): *Kvalitative metoder en grundbog*. Hans Reitzels Forlag, s. 43-45.

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press.

Christiansen, C. C. (2007). *Fortællinger i samfundsvidenskaberne*. I Fuglsang, L. (red.), Hagedom-Rasmussen, P. & Olsen Bitsch, P (Ed.). *Teknikker i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag. Danmark.

Den store danske encyklopædi (16.04.2020). *Frivilligt arbejde*. Hentet fra Den Store Danske (d.15.04.2020)

:http://denstoredanske.dk/Erhverv,_karriere_og_ledelse/Erhvervsliv/Arbejdsmarkedet/frivilligt_arbejde.

Danmarks evalueringsinstitut. (2017). *Aktiviteten på videregående efter- og videreuddannelse står i stampe*. Hentet fra EVA.dk (d. 02.06.20): <https://www.eva.dk/voksen-efteruddannelse/aktiviteten-paa-videregaaende-efter-videreuddannelse-staar-stampe>

Danmarks evalueringsinstitut. (2017). *Aktiviteten på videregående VEU- Tendenser, årsager og udfordringer*. www.EVA.dk.

Dengbol-Martinussen, J., & Madsen, J. (16.04.2020). *Udvikling*. Hentet fra Den Store Danske (d.04.04.2020):http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Økonomi/Udviklingsøkonomi/udvikling.

Duus, G., Husted, M., Kildedal, K., Laursen, E., & Tofteng, D. (2014). *Aktionsforskning- En grundbog*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Finansministeriet. (09.10.2017). *Regeringen vil styrke frivilligheden i hele landet*. Hentet fra fm.dk (d. 10/03-2020):

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2017/10/regeringen-vil-styrke-frivilligheden-i-hele-landet>.

Frimann, S., Bager, A. (2014). *Aktionsforskning en grundbog*. Duus, G. Husted, M., Kildedal, K., Laursen, E., Tofteng, D. (red.). Dialogkonferencer. Kap. 12. Samfundslitteratur.

Frovin, S. (29. 11 2017). *Hvad handler professionalisering af civilsamfundet egentlig om?* Hentet fra Frivillighed.dk (d. 10.03.2020): <https://frivillighed.dk/viden-og-fakta/artikler/hvad-handler-professionalisering-af-civilsamfundet-egentlig-om>.

Fuglsang, L., Hagedorn-rasmussen, P., Olsen, P. B. (2007). *Fortællinger i samfundsvidenskaberne*. Kap. 17. C. C. Christiansen. Roskilde Universitetsforlag.

Gergen, K. J. (2010). *En invitation til social konstruktion*. København: Forlaget Mindspace.

Hansen, M. (16.04.2020). *Kompetence*. Hentet fra Den Store Danske (d. 15.04.2020): http://denstoredanske.dk/Krop,_psyke_og_sundhed/Psykologi/Psykologiske_termer/kompetence

Hjære, M., Jørgensen, H. E., & Sørensen, M. L. (2018). *Tal om det frivillige sociale Danmark-Tendensrapport om personer, der udfører frivilligt socialt arbejde*. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Hjære, M., Jørgensen, H. E., & Sørensen, M. L. (2018). *Tal om frivillighed i Danmark Frivilligrapport 2016 - 2018*. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Kelly, G. J., & Green, J. (1998). The Social Nature of Knowing: Toward a Sociocultural Perspective on Conceptual Change and Knowledge Construction. I B. Guzzetti, & C. Hynd, *Perspectives on Conceptual Change: Multiple Ways to Understand Knowing and Learning in a Complex World*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc, s. 145-184

Khawaja, I. (2018). Rhizomatisk analyse-Belonging, muslimskhed og fællesskab som eksempel. I L. Bøttcher, D. Kousholt, & D. Winther-Lindquist, *Kvalitative analyseprocesser-Med eksempler fra pædagogisk psykologiske felt*. Samfundslitteratur, s. 163-185.

Kjørup, S. (2000). Den ubegrundede skepsis- En kritisk diskussion af socialkonstruktionismens filosofiske grundlag. Roskilde, Danmark: Roskilde Universitetscenter.

Kjørup, S. (2018). *Er sandheden blot en social konstruktion?* Hentet fra Idunn.no (d. 03.05.2020): https://www-idunn-no.zorac.aau.dk/nmt/2000/02/er_sandheden_blot_en_social_konstruktion

Kommissionen tjenestegrene, K. (2000). *Arbejdsdokument for kommissionens tjenestegrene-Memorandum om livslang læring*. Bruxelles: EU-kommissionen.

Lehmann, S. (2018). *Aktionsforskning skaber løsninger i praksis*. Hans Reitzels Forlag.

McAllum, K. (01.02.2014). Meanings of Organizational Volunteering: Diverse Volunteer Pathways. *Management Communication Quarterly*, s. 84-110.

McNamee, L. G., & Peterson, B. L. (01.05.2014). Reconciling "Third Space/Place": Toward a Complementary Dialectical Understanding of Volunteer Management. *Management Communication Quarterly*, s. 214-243.

Mercado, M. (2018). Forord. I M. Hjære, H. E. Jørgensen, & M. L. Sørensen, *Tal om frivillighed i Danmark Frivilligrapport 2016-2018*. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Nielsen, K. (2013). *Aktionsforskningens videnskabsteori*. I: Fuglsang, L, Olsen, P. B., Rasborg, K. (red.). Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkultur og paradigmer. Samfundslitteratur.

O'Leary, Z. (2011). Social Constructionism. *The Social Science Jargon Buster*, s. 1-3.

Olsen, P. B., Pedersen, K. (2018). *Problemorienteret projektarbejde*. Samfundslitteratur. 5. udgave.

Pedersen, A. L., & Østergaard, M. B. (03.2019). Frivillighed under pres. *Socialrådgiveren*, s. 32-27.

Rappaport, J. (2008). Beyond Participant Observation: Collaborative Ethnography as Theoretical Innovation. *Collaborative Anthropologies*, s. 1-31.

Rasborg, K. (red.). Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkultur og paradigmer. Samfundslitteratur.

Regeringen. (2017). *Strategi for et stærkere civilsamfund*. Børne- og socialministeriet.

Saltofte, M. (2016). *Pædagogisk antropologi- Et overblik*. Hans Reitzels Forlag.

Saugstad, T. (2001). Teori og praksis i et aristotelisk perspektiv. I K. A. Petersen, *Praktikker i uddannelse og erhverv- om pædagogiske og sundhedsfaglige praktikker*. Akademisk Forlag, s. 188-210.

Steimel, S. (01.02.2018). Skills-Based Volunteering as Both Work and Not Work: A Tension-Centered Examination of Constructions of "Volunteer". *Voluntas* 29, s. 133-143.

Sundhedsstyrelsen (18.11.2019). *Årsager og indsatser*. Hentet fra Sundhedsstyrelsen (d. 26.05.2020): <https://www.sst.dk/da/Viden/Ulighed-i-sundhed/Ulighed-i-sundhed/Aarsager-og-indsatser>

Søndergaard, D. M. (2006). *Tegnet på kroppen- Køn: koder og konstruktioner blandt unge voksne i Akademia*. København: Museum Tusculanums Forlag.

Thomsen, N. (26.02.2019). *Debat: Vi må smide fløjlshandskerne og sætte grænser for det grænseløse arbejdsliv*. Hentet fra Altinget.dk (d. 20.03.2020): <https://www.alinget.dk/civilsamfund/artikel/debat-hvordan-sikre-civilsamfundets-ledere-baade-passionen-og-de-sociale-indsatser>

Wenneberg, S. B. (2010). *Socialkonstruktivisme- Positioner, problemer og perspektiver*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Wilson, J. (01.04.2012). Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, s. 176-212.

Wulff, M. (2014). *Den nødvendige frivillighed- Frivilligt arbejde og frivillige sociale organisationer i det 21. århundrede*. Frederiksberg: Frydenlund.

12. Bilagsoversigt

Bilag 1: Transskription Lone

Bilag 2: Transskription Lis

Bilag 3: Transskription Susanne

Bilag 4: Transskription Inger

Bilag 5: Transskription Mette

Bilag 6: Transskription Hanne

Bilag 7: Transskription Mia

Bilag 8: Transskription Mads

Bilag 9: Transskriberingsguide

Formidlende artikel: Frivillighedens udvikling og kundskaber

Et blik på frivilliges og ansattes kundskaber i en frivillig organisation

Antal anslag: 11.901

Frivilligheden i Danmark er under udvikling. Udviklingen medfører særlige opfattelser af, hvordan frivilligheden skal praktiseres, så udsatte borgere hjælpes bedst muligt. Derved opstår spørgsmålet, om frivilligheden fortsat kan bevare de historiske grundprincipper og samtidig imødekomme samfundets krav om udvikling? Med denne artikel vil vi komme nærmere ind på, hvordan man med Aristoteles' kundskabsforståelse kan forsøge at forstå og besvare, hvordan frivilligheden kan finde fodfæste i balancegangen mellem udvikling og fastholdelse.

Et speciale om frivillighed og kundskabsforståelse

Denne artikel tager afsæt i vores speciale på kandidatuddannelsen Læring og Forandringsprocesser på Aalborg Universitet ved navn "*Fænomenet frivillighed - En kvalitativ undersøgelse af frivillighed i et kundskabsperspektiv*". Indledningsvist vil vi kort præsentere specialets teoretiske og metodiske grundlag for videre at præsentere de centrale fund. Derudover vil vi med artiklen sætte fokus på, hvordan frivillighed kan forstås gennem Aristoteles' kundskabsforståelse.

Specialets grundlag bygger på kvalitative telefoninterviews med seks frivillige og to ansatte i en frivillig organisation. Undersøgelsen af fænomenet frivillighed tager således udgangspunkt i både et frivilligt- og et medarbejderperspektiv. Specialets teoretiske ramme udgøres af en socialkonstruktionistisk metaoptik samt Tone Saugstads fortolkning af Aristoteles' kundskabskategorier. Med dette teoretiske perspektiv har vi undersøgt, hvordan frivillige og ansatte i en frivillig organisation anvender og opfatter de forskellige kundskabskategorier i deres virke i organisationen. Denne viden har medvirket til, at vi har opnået en nuanceret forståelse af, hvordan frivillighed praktiseres og håndteres i organisationen. Specialets fund viser, at de frivillige og de ansatte har forskellige opfattelser af, hvordan frivillighed skal praktiseres. Her ses der en sammenhæng mellem de forskellige opfattelser og anvendelsen

af særlige kundskaber i deres virke i organisationen. Det er påvist, at de frivillige opfatter frivillighed på en erfaringsnær og praksisbaseret måde, hvor den frivillige praktisering primært udføres gennem anvendelsen af praktiske kundskaber. Modsætningsvist opfatter de ansatte frivillighed fra et mere strategisk og samfundsmæssigt perspektiv, hvor de anvender teoretisk kundskab om frivillighed i deres håndtering af den frivillige arbejdskraft.

Samfundets pres mærkes også i den frivillige sektor

Det er ikke ny viden, at vores samfund befinder sig i kapløbet mellem forskellige udviklingstendenser såsom neoliberale styringsformer, professionalisering, videnssamfund og konkurrencestat (Aabro, C. et al 2015:361). Et kapløb, der sætter særlige krav til kvalitetssikring i de forskellige sektorer, hvilket kommer til udtryk som dokumentation, retningslinjer for arbejdsgange med videre. Disse krav mærkes også i den frivillige sektor, og derved opstår spørgsmålet om, hvorvidt de frivillige skal og kan levere ydelser af den kvalitet, som udviklingstendenserne og staten kræver? På baggrund af specialets fund kan vi se, at praktiseringen af frivillighed i visse tilfælde synes at være begrænset af standardiseringer og retningslinjer for, hvordan man skal levere et rigtigt stykke frivilligt arbejde. Statens opfattelse af, hvad der er den "rigtige" frivillige praktisering synes at præsenteres som en opskrift på "best practise", de frivillige organisationer skal følge. Denne opskrift skal således sikre, at velfærdssamfundet er velfungerende. Sagt på en anden måde kan man sige, at staten har en evidensbaserede vidensopfattelse, hvorefter viden skal virke i praksis (Ibid:217). Eftersom vi lever i *"et globaliseret videnssamfund med et accelererende vidensbehov"*, er vi alle sammen på en eller anden måde påvirket af denne evidensbaserede vidensopfattelse, hvilket bl.a. den yngre generation møder på skolebænken (Danmarks evalueringsinstitut (1) 2017). Men der sættes ikke kun krav til den yngre generation. De ældre skal også agere efter de evidensbaserede kvalitetskriterier, hvilket bl.a. ses i den høje stigning af efteruddannelser for personer over 50 år (Danmarks evalueringsinstitut (2) 2017:44). Det er ligeledes heller ikke nyt, at vi går en fremtid i møde med langt flere ældre uden for arbejdsmarkedet, hvilket sætter større forventninger til, at disse vil kunne bidrage i højere grad indenfor den frivillige sektor (Wulff 2014:56). På baggrund af specialets fund kan vi se, at den evidensbaserede vidensopfattelse også findes i den frivillige sektor. Dette kommer bl.a. til syne gennem den bevidste rekruttering af frivillige med specifikke kundskaber, der ofte er af teoretisk karakter tilegnet gennem en videregående uddannelse. Samtidig ses det også i de frivillige

indsatsområder, hvor indsatserne begynder at bevæge sig væk fra de traditionelle, frivillige ydelser af instrumentel karakter - som f.eks. frivillige, der arbejder i genbrugsbutikker - til mere sociale netværksaktiviteter, der har til formål at fremme målgruppens udvikling. Det er således ikke kun de udsatte borgere og deres ressourcer, der skal udvikles gennem frivillige indsatser. De frivillige organisationers evner skal ligeledes udvikles, så de kan imødekomme det voksende krav fra staten side, hvorefter de frivillige organisationer skal udgøre en særlig funktion i velfærdssamfundet (Regeringen 2017:11).

Frivillighed ud fra en kundskabsforståelse

For at belyse frivillighed ud fra et alternativt perspektiv, og ikke fra den normative vidensopfattelse, samfundet ellers tillægger, har vi fundet inspiration i Tone Saugstads fortolkning af den græske filosof Aristoteles' begrebsapparat om kundskabskategorier. Her opdeles viden i tre forskellige videnskategorier: Episteme - theoria, techne - póiesis og fronesis - praxis. Denne vidensopfattelse har muliggjort, at vi har fået en nuanceret forståelse af, hvordan frivillighed praktiseres og håndteres i det praktiske felt. Eftersom kundskabsforståelsen er noget anderledes end den måde, vi forstår kundskaber i dagens samfund, vil vi i det følgende komme med en kort introduktion til de forskellige kundskabskategorier. Den første kundskab kaldes *Episteme - theoria* og udgør det teoretiske vidensområde, hvilket omfatter kundskab af generel og principiel karakter (Saugstad 2001:196). Denne kundskabskategori repræsenterer det teoretiske faglige område, og kundskaben bliver lært gennem videregående uddannelser. Den teoretiske kundskab ses særligt blandt de ansatte og den yngre generation i den undersøgte organisation. De to praktiske kundskabskategorier er *Techne - póiesis* og *fronesis - praxis*. *Techne - póiesis* omhandler færdigheder indenfor fremstilling og produktion (Ibid). Denne kundskab illustreres eksempelvis ud fra de mange instrumentelle handlinger, de frivillige udfører i forbindelse med det frivillige virke i organisationens genbrugsbutikker, såsom tøjvask og salg af varer. Kundskaben *fronesis - praxis* omhandler alle aktiviteter, der drejer sig om etik, politik og socialitet, og kaldes derfor for handlingslivets kundskab (Ibid 196-197). Fronesis fremstår som værende af stor betydning for frivilligheden, eftersom frivillighed netop opfattes som sociale handlinger, der tilgodeser andres behov. I specialets analysedel er det således fundet, at informanternes personlige erfaring og faglige skøn udgøres af kundskaben, de frivillige og ansatte anvender i specifikke kontekster. I analysen er det bl.a. vist, at der opstår en dissonans

mellem de ansatte og frivilliges måde at opfatte organisationens målgruppe på, hvilket til tider kan medvirke til, at der forekommer uoverensstemmelser i deres samarbejde. Dissonansen opstår på baggrund af en forskellig anvendelse af kundskaber, hvor det forekommer, at de ansatte har en større tendens til at anvende den teoretiske kundskab episteme, og de frivillige den praktiske kundskab techne. Med analysen har vi påvist, at den frivillige organisation på en frugtbar måde implementerer udviklingsinitiativer, når disse tager afsæt i de frivilliges egne interesser og praktiske kundskaber. Når medarbejderne anvender deres epistemiske viden om frivillighed og praktiske kundskab om deres frivilliggruppe i udviklingen af nye frivillige initiativer, forekommer implementering af disse succesfuldt. Ovenstående eksempel kan forklares med, at de frivillige besidder en deltagerkundskab, hvilket er kundskab til at begå sig i det praktiske felt (Ibid:208). Modsætningsvis besidder medarbejderne, der arbejder på et mere strategisk og udviklingsorienteret plan, en tilskuerkundskab, hvilket er kundskab om praksisfeltets vilkår og rammer (Ibid). Medarbejderne bidrager derfor til en vigtig udvikling og tilpasning af det frivillige arbejde, hvor der tages højde for generelle principper i samfundet, organisationen må efterleve. De frivillige bidrager til gengæld med en unik praktisk kundskab, der tager afsæt i erfaring og indøvelse, som opnås gennem selve praktiseringen af frivillighed. På baggrund af dette teoretiske perspektiv vil en frivillig organisation således præstere bedst, når både tilskuerkundskab og deltagerkundskab anvendes i organisationens frivillige arbejde og håndtering.

Den ideelle frivillige

På baggrund af specialets fund er det efter vores opfattelse en nødvendighed, at de frivillige organisationer både er i besiddelse af teoretiske og praktiske kundskaber. Set ud fra et kundskabsforståelsesperspektiv vil det optimale således være, at frivillige organisationer formår at anvende de frivilliges deltagerkundskab og de ansattes tilskuerkundskab i en værdiskabende vekselvirkning. Eftersom frivillige organisationer oprindeligt baseres på frivillig arbejdskraft, anser vi fortsat de frivillige som den primære drivkraft i de frivillige organisationer. For at frivilligheden kan imødekomme det løbende krav om udvikling, er det således nødvendigt, at de frivillige har kundskaber til at praktisere frivillighed på den måde, der kræves. Med dette teoretiske blik er den ideelle frivillige en person, der både er i besiddelse af teoretiske og praktiske kundskaber, som personen kan anvende i sit frivillige

virke. Den ideelle frivillige har derfor teoretisk, epistemisk viden, som personen evner at anvende i løsningen af specifikke opgaver i det praktiske felt. Ud over den teoretiske kundskab, har personen også evner indenfor de praktiske kundskabsområder, hvilket personen har tilegnet sig via indøvelse, der sætter denne i stand til at navigere i sin teoretiske viden i forhold til, hvad der er relevant for den praksisnære situation (Saugstad 2001:207). Den ideelle frivillige har på baggrund af sine teoretiske og praktiske kundskaber egenskaber til at praktisere frivillighed på den "rigtige" måde, det tværsektorielle samarbejde fordrer.

Som vi gennem specialet har set, er det dog kun en lille del af organisationens frivilligruppe, der kan karakteriseres som den ideelle frivillige. På trods af dette, har de frivillige organisationer, der både har frivillig og professionel arbejdskraft, evnerne til at udøve frivillighed på en frugtbar måde. Når de frivilliges erfaringer og kundskaber om det partikulære og kontekstbaserede tilgodeses i de ansattes strategiske udviklingsarbejde, vil det således være muligt at arbejde udviklingsorienteret og stadigvæk bevare de frivillige grundprincipper. Selv om staten kræver mere i form af evidensbaserede kvalitetskriterier, mener vi, at det er nødvendigt at værne om de frivilliges praktiske kundskaber. Dette som følge af, at disse i den givne praktiske situation kan bidrage med en anden form for kvalitet i den frivillige praktisering, end hvad den standardiserede, anvendelsesorienterede viden tilvejebringer. De praktiske kundskaber er af særlig værdi i handlingslivet, hvorfor vi mener, at de frivillige organisationer med fordel kan give disse mere opmærksomhed i de frivillige indsatser, vores samfund nødvendiggør.

Litteraturliste

Aabro, C., Amdisen Bossen, C., Andersen, J., Schoubye Andersen, S., Østergaard Andersen, P., Bohr, J., & Wiegaard, L. (2015). *Pædagogik- introduktion til pædagogens grundfaglighed*. København: Hans Reitzels Forlag.

Andersen, P. Ø. (2012). *Om at anvende beskrivelser og beskrive anvendelser*. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, s. 4-13.

Danmarks evalueringsinstitut (1). (2017). *Aktiviteten på videregående efter- og videreuddannelse står i stampe*. Hentet fra EVA.dk (d. 02.06.20): <https://www.eva.dk/voksen-efteruddannelse/aktiviteten-paa-videregaaende-efter-videreuddannelse-staar-stampe>

Danmarks evalueringsinstitut (2). (2017). *Aktiviteten på videregående VEU- Tendenser, årsager og udfordringer*. www.EVA.dk.

Regeringen. (2017). *Strategi for et stærkere civilsamfund*. Børne- og socialministeriet.

Saugstad, T. (2001). Teori og praksis i et aristotelisk perspektiv. I K. A. Petersen, *Praktikker i uddannelse og erhverv- om pædagogiske og sundhedsfaglige praktikker*, s. 188-210. Akademisk Forlag.

Wulff, M. (2014). *Den nødvendige frivillighed- Frivilligt arbejde og frivillige sociale organisationer i det 21. århundrede*. Frederiksberg: Frydenlund.